

TDK-dolgozat

2025.

Pál Máté
Pénzügyi és Számviteli Kar

**AZ EGYETEMI HALLGATÓK PÉNZÜGYI ATTITÚDJE ÉS TÚLÉLÉSI
STRATÉGIÁI A NÖVEKVŐ MEGÉLHETÉSI KÖLTSÉGEK
KÖZEPETTE**

**THE FINANCIAL ATTITUDES AND SURVIVAL STRATEGIES OF
UNIVERSITY STUDENTS AMIDST RISING LIVING COSTS**

Dr. Csongrádi Gyöngyi

Kézirat lezárásának dátuma: 2025. november, 06.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	1
2.	Szakirodalmi feldolgozás	2
2.1.	Szakirodalmi feltérképezés módszere	2
2.2.	A szakirodalmi feltárás eredményei	2
2.2.1.	Leíró információk.....	2
2.2.2.	Témakörök és kulcskifejezések elemzése	4
2.2.3.	Faktoranalízis	8
2.3.	Fogalmi összefoglaló.....	11
2.4.	A pénzügyi döntéshozatal elméleti modelljei és empirikus megvalósulásuk	13
2.4.1.	Pénzügyi tudás.....	13
2.4.2.	Pénzügyi attitűd.....	16
2.4.3.	Pénzügyi viselkedés	18
3.	Pénzügyi realitások a magyar felsőoktatásban: Egyetemisták anyagi lehetőségei és kihívásai	20
3.1.	Egyetemisták bevételei.....	20
3.1.1.	Ösztöndíjlehetőségek	20
3.1.2.	Diákmunka/Gyakornoki munkalehetőségek	22
3.1.3.	Diákhitel	23
3.2.	Egyetemisták kiadásai	24
3.2.1.	Lakhatási költség - Kollégium	24
3.2.2.	Lakhatás költsége - Albérlet.....	26
3.2.3.	Egyéb megélhetési költségek	27
3.3.	Szakirodalmi összefoglalás	30
4.	Empirikus Kutatás	31
4.1.	Mélyinterjú.....	31
4.1.1.	Szakértői mélyinterjú kérdéssora és résztvevői	31
4.1.2.	A mélyinterjú eredményei	33
4.1.3.	A mélyinterjú eredményeinek összefoglalása	45
4.2.	A Hallgatói Interjú Deduktív Tartalomelemzése	46
4.2.1.	Bevezetés, módszertani áttekintés.....	46
4.2.2.	Tartalomelemzés Eredményei	47
4.2.3.	Tartalomelemzés összefoglalása	52
4.3.	Kvantitatív kérdőíves kutatás	52

4.3.1. Bevezetés, módszertani áttekintés	52
4.3.2. A Kérdőív felépítése.....	53
4.3.3. Adattisztítás, kiugró értékek kezelése	53
4.3.4. Minta jellemzése	55
4.3.5. Hipotézisek.....	64
4.3.5.1. Első hipotézis elemzése.....	65
4.3.5.2. Második hipotézis elemzése.....	65
4.3.5.3. Harmadik hipotézis elemzése.....	66
4.3.5.4. Hipotézisek összefoglalása.....	67
4.3.6. Faktoranalízis	68
4.3.6.1. Az Adathalmaz Alkalmassága és Tisztítása.....	68
4.3.6.2. Faktorok Kinyerése és Értelmezése	69
4.3.7. Klaszteranalízis	70
4.3.7.1. Optimális klaszterszám meghatározása: Historikus klaszterezés.....	70
4.3.7.2. A Klaszterezés Megbízhatósága és a Csoportok Mérete	71
4.3.7.3. A Klaszterközéppontok Elemzése.....	71
4.3.7.4. Statisztikai tesztek klaszterekkel	72
4.3.7. Kvantitatív kérdőíves kutatás eredményeinek összefoglalása.....	72
5. Konklúzió	74
6. A magyar egyetemisták pénzügyi szocializációjának és magatartásának integrált modellje.....	75
7. A Kutatás korlátai és további kutatási irányok.....	76
8. Irodalomjegyzék.....	1
Mellékletek.....	1
I. Szakirodalmi feltárás, részletes outputjai (R stúdió)	1
II. Tartalomelemzés kódrendszere	1
III. NVIVO outputok, szerkesztve	1
IV. Melléklet: Kvantitatív kérdőív változóinak részletezése	1

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat - A Pénz7 részvételi adatok 2015 és 2025 között	14
2. táblázat - A Pénz7 témakörei 2015 és 2024 között	15
3. táblázat - Szociális ösztöndíjban távolságra kapható pontok a 2024/25/2-es félévben	21
4. táblázat - Kollégiumi díjak alakulása néhány felsőoktatási intézmény esetében	25
5. táblázat – Az interjú kérdéssora	31
6. táblázat - A mélyinterjú résztvevőinek adatai	32
7. táblázat – A mélyinterjúk 1. kérdés (bevételek megoszlása) részletezése	33
8. táblázat - A mélyinterjúk 3. kérdés (kiadások tervezése) részletezése	36
9. táblázat - A mélyinterjúk 4. kérdése (nagy kiadás) részletezése	37
10. táblázat - A mélyinterjúk 6. kérdésének (megtakarítás) részletezése	40
11. táblázat - A mélyinterjúk 9. kérdésének (pénzügyi függetlenség) részletezése	42
12. táblázat – Összefoglaló táblázat az egyetemisták pénzügyeikre vonatkozó kifejezésekkel	44
13. táblázat - Kódok Gyakorisága	47
14. táblázat – A pénzügyi tudás fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága	47
15. táblázat - A pénzügyi attitűd fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága	48
16. táblázat - A pénzügyi viselkedés fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága	48
17. táblázat - A pénzügyi szocializáció fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága	49
18. táblázat – A pénzügyi függetlenség fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága	49
19. táblázat - Fő kód és nem eloszlás	49
20. táblázat – Fő kód és a képzési terület eloszlása	50
21. táblázat - A minta képzettségi szerkezetének összehasonlítása az országos átlagokkal	57
22. táblázat – A bevételek megoszlása, bevételi formák szerint	58
23. táblázat – Bevételek megoszlása, bevételi kategóriánként, csoportosítva a munkarenddel	59
24. táblázat -A bevételi források és a munkarend közötti kapcsolat szorossága (Khi-négyzet és Cramer V mutató)	59
25. táblázat - A hallgatók kiadási tételeinek rangsorolt gyakorisági eloszlása	60
26. táblázat - A hallgatók pénzügyi tervezési és kiadáskövetési szokásai	61
27. táblázat - A Nagy Kiadás Megoldási Stratégiái	61
28. táblázat - A Hallgatói Megtakarítási Szokások	62
29. táblázat - A Pénzügyi Függetlenség Szubjektív Szintjei és Szakirodalmi Alapjuk	63
30. táblázat – Kvantitatív kérdőíves kutatás hipotézisei	64
31. táblázat – Összefoglaló táblázat a hipotézisek eredményéről	67
32. táblázat – A kommunalitási küszöbérték miatt kivont változók	68
33. táblázat - Rotált Komponens Mátrix és Faktorok Értelmezése	69
34. táblázat - A Koefficiens Töréspontok Elemzése	70
35. táblázat – Klaszterek összefoglalása	71
36. táblázat – Khi-négyzet próba és Cramer mutató a klaszterek és a demográfiai tényezők között	72

Ábrajegyzék

1. ábra - A publikációk száma (db) a kutatási területen (2006–2025), ...	3
2. ábra - A publikációk területi megoszlása	4
3. ábra - Legjellemzőbb kulcsszavak	4
4. ábra - Dokumentumkapcsolati klaszterezés	5
5. ábra - Kulcsszavak klaszterezése	6
6. ábra - Stratégiai prioritások, hol található az innováció az interdiszciplináris igényekkel ..	8
7. ábra – Dendrogram.....	9
8. ábra - Faktoranalízisen alapú klaszterezés eredménye.....	10
9. ábra - Mellan 9 féle személyiségtípus modellje	16
10. ábra - Mellan Pénzügyi Személyiségtípusai: Kétdimenziós Megtakarítás-Költés Mátrixban	17
11. ábra - A pénzügyi döntéshozatal és időperspektívák kapcsolata	18
12. ábra - Albérleti díjak alakulása 2024-2025 június	26
13. ábra - Fogyasztói árindex néhány termékcsoportra, %-ban 2020 és 2024 között.....	28
14. ábra - Autóbenzin (95-ös) literenkénti árának alakulása forintban 2021 és 2025 Q2 között	29
15. ábra - egyetemisták pénzügyeikre vonatkozó kifejezésekkel.....	45
16. ábra - A deduktív kódolás alapjául szolgáló kódrendszer.....	47
17. ábra - Szófelhő a 20 leggyakoribb szóról.....	50
18. ábra - A leggyakoribb 20 szó klaszterezése	51
19. ábra - Kódok klaszterezése szóhasonlóságok alapján	51
20. ábra – Extrémén kiugró értékek bemutatása doboz diagrammon a nagy kiadást jelentő változó esetében	54
21. ábra- Doboz diagrammon a nagy kiadást jelentő változó esetében az extrém kiugró értékek eltávolítását követően	55
22. ábra - Az életkor eloszlása hisztogramon ábrázolva	56
23. ábra - Lakóhely jellegének megoszlása.....	57
24. ábra - A Hallgatók Pénzügyi Függetlenséggel Való Azonosulásának Szintjei.....	63
25. ábra - Konceptuális modell a hipotézisekről	64
26. ábra - A kutatás eredményei alapján kidolgozott modell, amely bemutatja a pénzügyi magatartást formáló főbb tényezők és azok kapcsolata.	75

1. BEVEZETÉS

Egyetem, szórakozás, önállóság, vagy inkább szorongás a hónap végén a betevő miatt? Az egyetemi évek nemcsak a tanulásról, szórakozásról és a barátkozásról szólnak, hanem egy sor új élethelyzet és kihívás elé is állítanak bennünket. Olyan felelőségeket kell vállalnunk, amelyeket korábban a szüleink intéztek helyettünk, például a házimunka elvégzését vagy a havi költségvetés beosztását. Ezek az apróak tűnő feladatok sokszor komoly hatással lehetnek a mindennapjainkra, hangulatunkra és teljesítményünkre is.

Szokás mondani, hogy minden kezdet nehéz, talán ez különösen igaz az egyetemi évek elejére. Fiatal felnőttként ilyenkor szembesülünk először azzal, milyen kihívásokkal jár, ha saját magunknak kell pénzügyeinket intézni. Egy-egy rossz döntés könnyen megélhetési nehézségekhez vezethet, amelyek komolyan befolyásolják a mindennapjainkat. Ugyanakkor egy átgondolt költségvetési terv segíthet abban, hogy megtanuljunk, hogyan osszuk be hatékonyan a pénzünket, nemcsak most, hanem az egyetem utáni életünkben is.

Az elmúlt évek során egyetemistaként számos embert ismerhettem meg, valamint az egyetemi évek előtt megismert barátaim nagy része szintén felsőoktatásban folytatták tanulmányaikat. Egyre gyakrabban tapasztaltam, hogy közülük sokan nem megfelelően kezelik a pénzügyeiket, gyakran meggondolatlanul költenek, majd meglepve tapasztalják, ha a hónap végére elfogy a pénzük, vagy akár adósságba is kerülnek. Kollégiumi Bizottság tagjaként és elnökeként még átfogóbb képet kaphattam arról, hogy a hallgatók hogyan viszonyulnak a saját költségvetésükhöz. A mindennapokban is szembeötlő, hogy a hónap elején megnövekszik az ételt rendelők száma, míg a hónap második felében már kevésbé látni futárokat a kollégiumi épület környékén.

Napjaink gazdasági környezet (az infláció, a megélhetési költségek folyamatos emelkedése) rendkívül élesen rámutat, milyen fontos lenne a fiatal felnőttek pénzügyi tudatosságának fejlesztése. Az egyetemi hallgatók költségvetése sokszor rendkívül szűkös, miközben a pénzügyi döntéseik, akár hosszú távon is meghatározó döntésekkel járhatnak, például diákhitel igénylése miatt.

Ezek az élmények hívták életre bennem a kutatási kérdést: hogyan költenek a magyar egyetemisták, milyen stratégiákat alkalmaznak (ha egyáltalán alkalmaznak), és mennyire tudatosak a pénzügyeik kezelésében?

2. SZAKIRODALMI FELDOLGOZÁS

2.1. Szakirodalmi feltérképezés módszere

A témához kapcsolódó szakirodalmi háttér feltárásához és rendszerezéséhez szövegbányászatot végeztem, kiemelt tekintettel a nemzetközi tudományos publikációkra. Ehhez az R studio környezetben futtatható nyílt forráskódú Bibliometrix csomagot és annak grafikus Biblioshiny felületet használtam. Aria és Cuccurullo összefoglalója alapján elmondható, hogy a tudományos publikációk számának folyamatos, gyors növekedése miatt egyre nehezebb lépést tartani az új ismeretekkel, ezért kiemelten fontos szerepet kapnak a szövegbányászati, szisztematikus irodalomelemzési módszerek. A bibliometria hatékonyan segíti a kutatások rendszerezését és a trendek feltárását. A nyílt forráskódú, R nyelven fejlesztett eszköz egy átlátható és ajánlott munkafolyamat mentén támogatja az átfogó bibliometriai elemzések elvégzését. (Aria & Cuccurullo, 2017) Az eszköz használatával célom egy átfogó képet kapni a témához kapcsolódó tudományos publikációkról, valamint strukturált módon tudom azonosítani a releváns kutatási irányokat és fókuszterületeket is.

A bibliometriai elemzéshez adatforrásként a Scopus tudományos adatbázist választottam, mivel az kompatibilis a Bibliometrix eszközzel. A keresési stratégia során a következő kulcsszavakat alkalmaztam: “financial literacy”, “university student” és “spending”, amelyek együttes előfordulását az AND logikai operátorral szűrtem, minden elérhető mezőre kiterjesztve (All fields). A lekérdezés eredményeként 402 darab tudományos publikációt azonosítottam. Ezeket .csv formátumban exportáltam. Az összes idézethez kapcsolódó-, bibliográfiai-, szerzői- és egyéb információkat, az absztraktok szövegét és a kulcsszavakat lementettem. A letöltött dokumentumok időbeli eloszlása 2006 és 2025 közé esett, ami megfelelő alapot nyújt a kutatási trendek hosszú távú vizsgálatához is.

Az ábrák angol nyelvűek, mivel a feldolgozott szakirodalom többsége angol, és a kulcsszavak is jellemzően ezen a nyelven szerepelnek. Az egységesség és a nemzetközi kontextus érdekében az ábrákon angol terminológiát használtam. A dolgozat szövegében a magyar nyelv dominál, a kulcsfogalmakat magyarul írom, szükség esetén zárójelben feltüntetve az angol megfelelőket.

2.2. A szakirodalmi feltárás eredményei

2.2.1. Leíró információk

A vizsgált 402 tudományos dokumentum összesen 270 különböző szakmai folyóiratban, könyvben és egyéb tudományos forrásban jelent meg. Az évente mért 20,01%-os növekedési ütem a témakör iránti folyamatosan élénkülő tudományos érdeklődést jelzi. Az Our World in

Data adatbázisában megtalálható, hogy a publikációk (minden területen) 2006 és 2020 közötti időszakban, világszerte növekedett, azonban ez a terület még gyorsabb növekedésnek indult. (Our World in Data, 2025) A publikációk átlagos idézettsége 12,04, míg az összesített hivatkozások száma 28.040 volt. A dokumentumtípusok megoszlása alapján a források közül 344 tudományos cikk, 19 könyvfejezet, 15 konferenciacikk, 10 szakirodalmi áttekintés és 10 önálló könyv volt. A 402 dokumentum összesen 1103 különböző kutató munkáját öleli fel, publikációnként átlagosan 3,14 szerzővel. A szerzők összesen 1152 kulcsszót adtak meg, valamint 487 darab automatikusan generált „Keyword Plus” kifejezést is tartalmaz az adatbázis, ami a kutatási témakörök tematikai sokszínűségére utal. Az elemzésem során az automatikusan generált „Keyword Plus”-t nem használtam fel, ugyanis a tényleges kulcsszószámnál jóval alacsonyabb számban tudott az R studio kulcsszavakat készíteni, valamint ezeknek a hiányosságára külön felhívta figyelemfelhívó üzenetet is adott a szoftver.

1. ábra - A publikációk száma (db) a kutatási területen (2006–2025),

Forrás: Saját szerkesztés

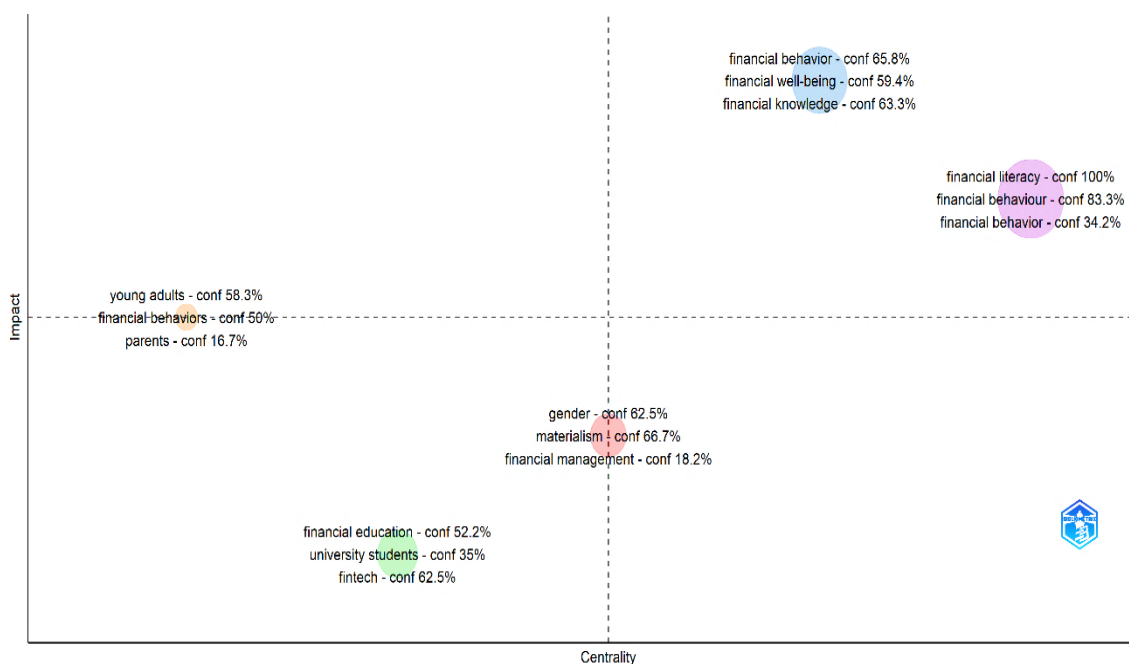
A publikációs trendek azt mutatják, hogy a témakör iránti tudományos érdeklődés 2016 óta folyamatosan növekszik, különösen 2020 után látványos ugrással. 2022-től kezdve évente több mint 50, 2024-ben pedig már közel 100 publikáció született, ami a kutatási terület dinamikus fejlődését jelzi. Az utóbbi években (2023-2024) a publikációk száma közel duplázódott 2020-hoz képest, ami a téma egyre növekvő relevanciájára utal. A témakör legtermékenyebb folyóiratai közé tartozik az International Journal of Bank Marketing (14 cikk), a Journal of Family and Economic Issues (11 cikk), valamint a Journal of Financial Counseling and Planning (10 cikk).

hatásra utal. Emellett olyan külső tényezők is figyelmet kaptak, mint a COVID-19 pandémia hatása a pénzügyi szokásokra, valamint a szülők és a társadalmi befolyás (social influence) szerepe a pénzügyi szocializációban (financial socialization). Ezek a kulcskifejezések világosan mutatják, hogy a pénzügyi műveltség nemcsak tudás, hanem attitűd és viselkedés kérdése is.

A kulcsszavak időbeli előfordulásának elemzése jól tükrözi a kutatási fókusz változásait. A pénzügyi műveltség (financial literacy), viselkedés (financial behavior), egyetemi hallgatók (university students) és a pénzügyi oktatás (financial education) kifejezések a leggyakoribbak, és a legfrissebb időszakban is hangsúlyosan jelen vannak, ami a téma állandó aktualitását mutatja. Ugyanakkor újabb irányvonalak is megjelentek: a pénzügyi jólét (financial well-being), pénzügyi tervezés (financial planning), fintech és a társadalmi befolyásolás (social influence) kifejezések az elmúlt években váltak gyakoribbá, utalva a pénzügyi jóllét, digitális technológiák és társadalmi tényezők iránti növekvő érdeklődésre. Néhány korábbi kulcsszó, mint például a hitelkártyák vagy a materializmus visszaszorulni látszik, ami a kutatási fókusz átrendeződését jelzi.

Ezt követően a dokumentumok közötti kapcsolatokat elemeztem, mely segít a kutatási területek szerkezetének és a kulcsszavak közötti kapcsolatok megértését. A „Clustering by Coupling” módszer lehetővé teszi, hogy a dokumentumokat közös hivatkozások vagy egyéb kapcsolódási pontok alapján csoportosítsuk. Az ábra a kulcsszavak alapján kialakított klasztereket mutatja, valamint a klaszterek közötti kapcsolatokat és a kulcsszavak gyakoriságát. (Aria & Cuccurullo, 2017)

4. ábra - Dokumentumkapcsolati klaszterezés

Forrás: Saját készítés Bibliometrix-szel

A kulcsszavak csoportosítása 7 főbb csoportba történt, melyek vizuálisan is jól elkülönülnek a különböző színeknek köszönhetően. A klaszterek számának meghatározását, valamint a klaszteranalízis futtatását a szoftver automatikusan végezte. Ez a megközelítés tehát eltér a később bemutatásra kerülő, faktoranalízissel kombinált klaszterezéstől, hiszen más módszertani alapokra épül, és ennek megfelelően részben különböző eredményekhez vezet.

A klaszterek közötti legfontosabb összekötő elem és egyben a hálózat központi témája a pénzügyi műveltség, amely a grafikon középpontjában elhelyezkedő, legnagyobb méretű, lila csomópontként jelenik meg. Ez a domináns szerep abból adódik, hogy számos más kulcsszóhoz és klaszterhez kapcsolódik, vastag szürke élekkel, jelezve az erős kölcsönhatást. Dominánsabb témák a pénzügyi oktatás, amely a lila színű, 4. klaszterben került besorolásra. Ez a klaszter számos csomópontból áll, és a pénzügyi műveltség közvetlen szomszédságában található. A pénzügyi oktatás központi szereppel bír, mivel nem csupán a pénzügyi műveltséggel van szoros kapcsolatban, hanem számos más kulcsszóhoz is kapcsolódik, mint például a pénzügyi tervezés vagy a nemzeti különbségek. Ez arra utal, hogy a pénzügyi oktatás nem egy elszigetelt terület, hanem számos más aspektussal összefügg, amelyek mind hozzájárulnak a pénzügyi kompetencia fejlesztéséhez.

A pénzügyi tudás, az anyagi jólét, melyek a piros színű, 1. klaszterben kaptak helyet, szintén fontos csomópontnak tekinthetők, amelyek a pénzügyi magatartás és a tudás összefüggéseit mutatják. További jelentős témák még a pénzügyi tervezés (kék, 2. klaszter) és a nem (zöld, 3. klaszter). Az ábra továbbá szemlélteti, hogy a szülők kulcsszó kevésbé domináns, egyedül a pénzügyi műveltséggel van kapcsolatban.

Az adósság kifejezés egyedül egy külön klaszterbe került, mely a közös pénzügyi műveltségen kívül, csak a pénzügyi menedzsmenttel van kapcsolatban. Ez arra utal, hogy az adósság témája viszonylag elszigetelt, specifikus területet képvisel a pénzügyi műveltségen belül, amelynek kezelése elsősorban a pénzügyi menedzsmenthez kapcsolódik. A barna klaszter is viszonylag elszigetelt, csupán a pénzügyi műveltséggel és egy-egy másik klaszterrel van gyenge kapcsolata, ami arra utal, hogy a benne lévő témák is specifikusabb, kevésbé központi jelentőséggel bírnak.

Míg az előző ábrák a dokumentumok közötti kapcsolatokat és klasztereket mutatta kulcsszavak alapján, ez a tematikus térkép a témák fejlődési szintjét és stratégiai jelentőségét tükrözi.

6. ábra - Stratégiai prioritások, hol található az innováció az interdiszciplináris igényekkel

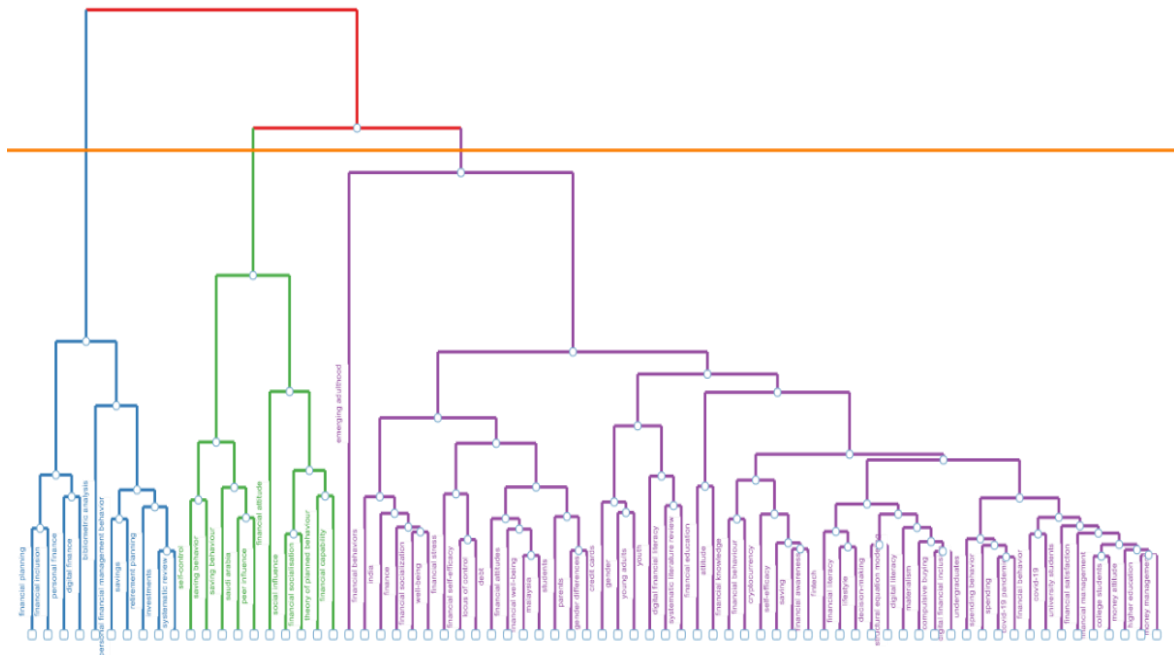
Forrás: Saját készítés Bibliometrix-szel

A tematikus térkép a kutatási területet négy kategóriába csoportosítja a témák fejlettségi foka (Density) és relevanciája (Centrality) alapján. Niche, azaz különleges témaként a pénzügyi és a hitelkártya-adóssághoz kapcsolódó attitűdök kerültek besorolásra. Jellemzi őket a sűrűség alapján a magas fejlettségi fok, azonban alacsony központiséggel rendelkeznek. Ezáltal elmondható, hogy ezek specifikusan jól kidolgozott témák, azonban szűkebb körben vizsgáltak. A dokumentumkapcsolati klaszterben megfigyelhető, hogy ezek a témák gyengébb kapcsolati erősséggel rendelkeztek, ami összhangban van az alacsony központiségükkel. Újonnan fejlődő vagy hanyatló témák az egyetemisták jólléte, a megtakarítás-költés, vagy a pénzügyi döntéshozatal. Alapvető témának tekinthető a pénzügyi viselkedés, a pénzügyi tudás, pénzügyi oktatás is. Valamint a motor témák is megjelennek az ábrán, melyek magas fejlettségi fokkal és magas központiséggel rendelkeznek. Ebben a kategóriában megjelennek a pénzügyi tervezés, személyes pénzügyek, megtakarítási megatartás is.

2.2.3. Faktoranalízis

A kutatás során a kulcsszavak elemzését több lépésben végeztem. Először többváltozós megfeleltetés-elemzést (MCA) alkalmaztam a kulcsszavak közötti kapcsolatok feltárására, majd ezt követően faktoranalízissel részleteztem a mögöttes szerkezetet. A vizsgálatot hierarchikus klaszteranalízissel egészítettem ki, melynek eredményeként három jól elkülönülő

klasztert azonosítottam. A dendrogram hierarchikus szerkezete egyértelműen igazolta, hogy ez a háromcsoportos felosztás optimális megoldást kínál. A klaszterek nemcsak, hogy vizuálisan jól megkülönböztethetők a faktoranalízis ábráján, de tartalmilag is koherens, értelmezhető csoportokat alkotnak. Az MCA¹ és a faktoranalízis kombinációja lehetővé tette, hogy egyrészt részletesen feltárjam a kulcsszavak közötti kapcsolatokat, másrészt átfogó képet kapjak a vizsgált témakör szerkezetéről, miközben megőriztem az elemzés áttekinthetőségét és módszertani szigorúságát.

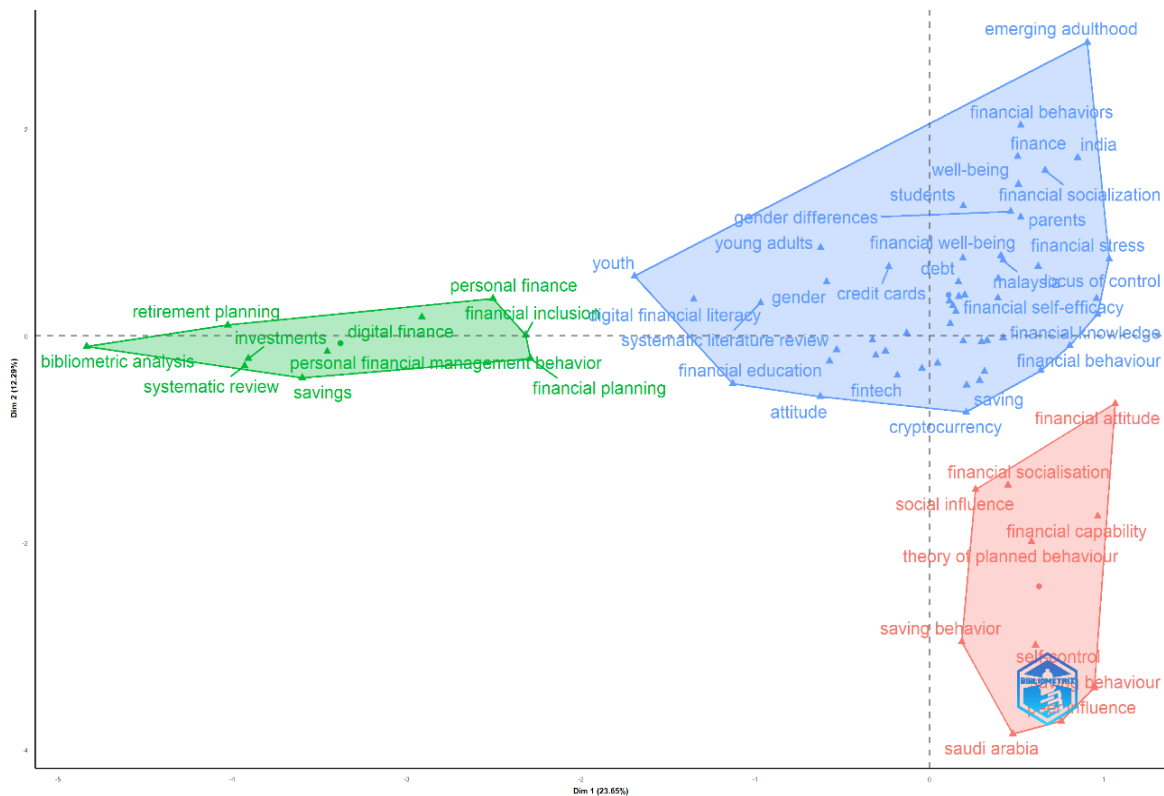

7. ábra – Dendrogram

Forrás: Saját készítés Bibliometrix-szel

Az 1. klaszterben pénzügyi alapfogalmak kerültek eltárolásra, összesen 39 kifejezés. Például: pénzügyi műveltség, pénzügyi viselkedés vagy a Fintech. A 2. klaszterben pszichológiai és viselkedési tényezők kerültek, összesen 8 kifejezés, például az önuralom vagy a megtakarítási magatartás. A harmadik klaszterbe pedig pénzügyi tervezéshez kapcsolódó, összesen 11 szó került, mint például a nyugdíj tervezés vagy a befektetések.

¹ A Multiple Correspondence Analysis (MCA) előnye a hagyományos CA módszerrel szemben, hogy egyszerre több kategóriás változót is képes kezelni, így magas dimenziójú változó halmaz esetén is eszközölhető. (Dídac, et al., 2022) Ez tette lehetővé, hogy R-ben az MCA-ból származó faktor-koordináták alapján több klasztert is definiáljak, és klaszteranalízist futtassak.

8. ábra - Faktoranalízisen alapú klaszterezés eredménye

Forrás: Saját készítés Bibliometrix-szel

A klaszterezés alapvetően jól elkülönülő csoportokat hozott létre, azonban néhány esetben szó szerinti vagy tartalmi eltérések figyelhetők meg. A "Materialism", azaz anyagiasság az első klaszterbe került besorolásba, azonban inkább a 2. klaszter pszichológiai tényezőihez kapcsolódna, mivel a fogyasztói magatartás pszichológiai alapú vizsgálatát tükrözi. Jelenlegi elhelyezése arra utal, hogy a kutatások gyakran a pénzügyi attitűdökkel együtt kezelik. A "Fintech" jelenleg az első klaszterben helyezkedik el, azonban a digitális pénzügyek logikusan inkább a 3. klaszterbe (pénzügyi tervezés) illeszkednének. Jelenlegi pozíciója azt sugallja, hogy a kutatások még nem integrálják teljesen a technológiai tényezőket a klasszikus pénzügyi keretekbe.

A vizsgált 402 publikáció alapján megállapítható, hogy a pénzügyi műveltség témaköre egyre növekvő tudományos figyelmet kap, amit a jelentős éves növekedési ütem és a magas arányú tudományos cikkek is alátámasztanak. A kutatások földrajzi megoszlása szerint Ázsia, különösen Malajzia kiemelkedően aktív, de az Egyesült Államok és India is meghatározó szerepet játszanak. A kulcsszavak és klaszterek elemzése alapján a pénzügyi tudás mellett a viselkedés, technológia és társadalmi hatások is központi témák. Összességében elmondható, hogy a pénzügyi műveltség egy komplex, sokszereplős és dinamikus fejlődő kutatási terület, amelyben még számos feltáratlan lehetőség rejlik, különösen a hazai tudományos közösség számára.

2.3. Fogalmi összefoglaló

A kulcsszavak klaszterezésénél is kiemelkedő helyet kapott a pénzügyi műveltség. A fogalmának tisztázásához az OECD nemzetközi kutatásának eredményeit használom, amelyet Atkinson és Messy publikáltak, eszerint a pénzügyi műveltség a tudás, a hozzáállás és a viselkedés kombinációjaként definiálják, ezért célszerű e három összetevőt együttesen vizsgálni. A tudás alatt alapvető fogalmak ismeretét értjük, hozzáállás alatt a jövőorientált gondolkodást, a felelősségvállalást és viselkedés alatt pedig, hogy a mindennapok során hogyan alkalmazzák tudásukat az egyének. (Atkinson & Messy, 2012) Hazánkban az MNB egyik együttműködési szerződésében pedig a következő definíció érhető el „A pénzügyi ismeretek és képességek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat értelmezni, és ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, illetve egyéb következményeit.” (MNB, 2008, p. 1) Kovács és nagy publikációja alapján a pénzügyi kultúra fejlesztése az egész nemzetgazdaság ellenállóképességét is nagy mértékben növelheti, amennyiben a szereplők mélyebb tudással rendelkeznek a pénzügyek terén. (Kovács & Nagy, 2022) Míg a nemzetközi megfogalmazás az attitűd és viselkedés fontosságát is taglalja, a hazai megközelítések inkább a tudásra és az ismeretekre koncentrálnak. Mindezt alátámasztja a pénziránytűben megjelent cikk, melyben taglalják, hogy a magyar lakosság pénzügyi tudása az OECD felmérése alapján az élbolyban van, azonban ennek gyakorlati alkalmazás még javítandó terület. (Pénziránytű, 2023)

A pénzügyi műveltség tehát nem csupán tudás, hanem olyan tényező, amely közvetlenül befolyásolja az egyének pénzügyi döntéseit és viselkedését. (Kovács, et al., 2021) Hung és szerzőtársai a pénzügyi műveltség átfogó definícióján túl azt is hangsúlyozzák, hogy a pénzügyi műveltség nemcsak a tudásról és a készségekről szól, hanem arról is, hogyan használjuk ezeket fel a pénzügyi jólét elérése érdekében. A tényleges pénzügyi viselkedés a pénzügyi tudástól, az észlelt tudástól és a pénzügyi készségektől is függ. Ugyanakkor a viselkedésen keresztül szerzett tapasztalat visszahat mind a tényleges, mind az észlelt tudásra. Ezek az összefüggések azonban nem tökéletesek, mivel mindegyikre hatást gyakorolnak az egyénen belüli és kívüli tényezők is, mint például az attitűdök vagy az elérhető erőforrások. (Hung, et al., 2009) Éppen ezért fontos a pénzügyi viselkedés fogalmának tisztázása. Atkinson és Messy OECD publikációjában a pénzügyi viselkedés fogalmát a következőképpen tisztázzák. A viselkedés a pénzügyi műveltség alapvető, és talán a legfontosabb eleme. A pénzügyi műveltségből fakadó pozitív eredményeket olyan viselkedési formák vezérlik, mint a kiadások tervezése és a pénzügyi biztonsági háló felépítése; ezzel szemben bizonyos viselkedések, például a

hitelkártyák túlzott használata, ronthatják a pénzügyi jólétet. Ebben a szakaszban ezért a viselkedési formák széles skálájára összpontosítunk, különös tekintettel azokra, amelyek növelhetik vagy csökkenthetik a pénzügyi jólétet. (Atkinson & Messy, 2012)

Ahhoz, hogy megértsük a pénzügyi döntéseink és viselkedésünk mozgatórugóit, először érdemes tisztázni, mi is az a pénzügyi attitűd. Chaulagain publikációja szerint A pénzügyi attitűd az egyének személyes pénzügyekkel kapcsolatos gondolkodásmódja, meggyőződése és felfogása. (Chaulagain, 2021) Mészáros publikációja szerint a pénzügyi attitűd a személyes tapasztalatok és a tanulás eredményeként alakul, formálódik, és döntő szerepet játszik abban, miként ölt testet a pénzügyi tudás egy adott pénzügyi viselkedésben. Az attitűdnek három különböző komponensét tudjuk megkülönböztetni, ezek a kognitív (mit gondolunk a pénzről, pénzügyekről), affektív (mit érzünk a pénzügyeinkkel kapcsolatban) és konatív (pénzügyi viselkedési tendenciák, szándékok). A gazdasági és pénzügyi viselkedés egyfajta folytonossággal írható le, azaz kapcsolat van a gyermekkori és a felnőttkori mintázatok között. (Mészáros, 2017) Bár gyakran állítják, hogy az otthoni anyagi háttér hiánya hitelfelvételre kényszeríti a továbbtanulókat, tapasztalataink szerint a pénzügyi tudatosság révén saját munkával is megteremthetők a továbbtanulás feltételei, elkerülve a jövőt terhelő korai hiteleket. (Mészáros, 2017)

Mindezek alapján látható, hogy a pénzügyi attitűdök kialakulása egy komplex folyamat, melynek tágabb kontextusát a pénzügyi szocializáció adja. E folyamat definiálható, mint "az értékek, attitűdök, normák, ismeretek és viselkedésformák elsajátításának és fejlesztésének folyamata, amelyek hozzájárulnak a pénzügyi életképességhez és az egyéni jóléthez." (Danes, 1994, p. 128) A pénzügyi szocializáció elsődleges és legmeghatározóbb környezete a család, ahol a gyerekek a helyes pénzügyi magatartásformákat elsajátíthatják. (Csiszárík-Kocsir, 2022) A családi mintákon túl a pedagógusok, a gyermek környezetében lévő kulcsfontosságú személyek attitűdjei és a gyermek személyes tapasztalatai szintén szocializálják a gyermekeket. (Mészáros, 2017)

Amennyiben megfelelő a pénzügyi műveltségünk, pénzügyi szocializációnk, valamint tudatos pénzügyi döntéseket hozunk lehetőségünk nyílik a pénzügyi függetlenségre, mely az adott életpontunk jéghegyének csúcsa lehet. Azonban ez a fogalom nem mindenki számára jelenti ugyan azt. Diákok számára a pénzügyi függetlenségét gyakran az határozza meg, hogy képesek saját forrásból, mint például ösztöndíjából, részmunkaidős állásokból vagy személyes megtakarításokból fenntartani életmódjukat és fedezni tanulmányi költségeiket. A 24 év feletti diákokat a pénzügyi támogatások (ösztöndíjak, segélyek) szempontjából gyakran tekintik pénzügyileg függetlennek. (Baum, et al., 2008). Egy másik, már nem csak diákokra vonatkozó

definíció szerint a pénzügyi függetlenség elérése azt jelenti, hogy valaki képes önmagát anyagilag fenntartani anélkül, hogy másokra támaszkodna. Ez magában foglalja a pénzügyi ügyekben való magánszférát és a költsézesi döntésekben való önállóságot. (Bennett & Sung, 2013) Azonban a pénzügyi függetlenséget érhetjük úgy is, hogy az a képesség, hogy az ember fenntarthatja a kívánt életstílusát anélkül, hogy jövedelemszerzés céljából dolgoznia kellene. Ez az állapot nyugalmat biztosít, és számos jövőbeli lehetőséget teremt, mint például a pályamódosítás, a kevésbé intenzív munkatempó vagy a korai nyugdíjazás élvezete. (Blau & Paprocki, 2006) Összességében a pénzügyi függetlenség elérése komplex folyamat, amely szoros összefüggésben áll a pénzügyi műveltséggel és a tudatos pénzügyi döntéshozatallal. Bár értelmezése élethelyzetek és személyes körülmények függvényében változik, mindenképpen kulcsfontosságú célkitűzés a hosszú távú anyagi biztonság és jólét megteremtéséhez.

2.4. A pénzügyi döntéshozatal elméleti modelljei és empirikus megvalósulásuk

Atkinson és Messy szerint a pénzügyi műveltség tudás, attitűd és a viselkedés kombinációjaként áll össze. (Atkinson & Messy, 2012) Ez a részfejezet a tudás, hozzáállás és viselkedés hármas tagolása alapján kerül felépítésre, kezdve a tudással.

2.4.1. Pénzügyi tudás

Bajaj és Kaur szerint a pénzügyi tudás egy sokrétű fogalom, amely magában foglalja az egyén pénzügyi termékek és szolgáltatások megértését és hatékony kezelésének képességét. Ez alapvető fontosságú a racionális pénzügyi döntések meghozatalához, és gyakran különböző módszerekkel és eszközökkel mérik. (Bajaj & Kaur, 2024) A 2012-es OECD felmérés szerint a megkérdezett magyar válaszadók 78% tudta mit jelent a pénz időértéke, valamint a válaszadók 95% tudta mit jelent a hitelek után fizetendő kamat és 91%-uk tudta, hogy mit jelent az infláció fogalma. (Atkinson & Messy, 2012) Az Állami Számvevőszék 2020-as felmérést végzett az digitális pénzügyi tudatosságról, eszerint a válaszadók magabiztosan használják az internetes vásárlást és digitális banki szolgáltatásokat, nemcsak a pandémia hatására. Ugyanakkor az újabb digitális eszközök (okosóra, virtuális kártya, mobilfizetés) kevésbé elterjedtek, a fintech megoldásokat pedig sokan nem is ismerik. Bár a válaszadók 80%-a megfelelőnek tartja digitális pénzügyi ismereteit, a valós használat ezt nem igazolja vissza. Az ismeretek és a gyakorlat közti eltérés edukációs hiányra utal. A pénzügyi tudatosság nem csak tudást, hanem önismeretet, tervezést és nyitottságot is jelent – különösen az új technológiák iránt. (ÁSZ, 2021)

A pénzügyi ismeretek hiányából eredő kockázatok csökkentése érdekében számos szervezet programokat indított a pénzügyi kultúra fejlesztésére. Ezek közé tartoztak képzések, kutatások, versenyek, tanácsadások és online elérhető anyagok is. A kezdeményezésben kiemelt szerepet játszottak többek között a Magyar Nemzeti Bank, minisztériumok,

háttérintézmények és oktatási intézmények is. Jelentős előrelépést hozott a pénzügyi kultúra fejlesztésében, hogy a Kormány 2017-ben elfogadta a lakosság pénzügyi tudatosságát fejlesztő stratégiát, és még ugyanebben az évben megjelent az első akkreditált pénzügyi kultúra tankönyv gimnazisták, majd a 7–8. osztályos diákok számára is. (Hergár, et al., 2024)

Hét stratégiai cél is lefektetésre került, melyek a következők voltak:

1. nevelés rendszerén belül a valós pénzügyi edukáció kereteinek megteremtése és általánossá tétele,
2. a tudatos pénzügyi magatartás alapjainak és a háztartások pénzügyi stressztűrő képességének erősítése,
3. körültekintő pénzügyi döntéseket előmozdító szemlélet megteremtése és a tudatos pénzügyi fogyasztói magatartást támogató intézmények létrehozása és megismertetése,
4. a lakosság öngondoskodási szemléletének erősítése,
5. a pénzügyi termékekhez és alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés és pénzügyi beilleszkedés mértékének növelése,
6. a korszerű, készpénzkímélő fizetési eszközök használatának ösztönzése,
7. a körültekintő hitelfelvétel támogatása.

Forrás: (Magyarország Kormánya, 2015)

A stratégiai célok megvalósítása érdekében fontos mérföldkő volt, hogy 2017 őszétől az akkori szakgimnáziumokban önálló tantárgyként elindult a pénzügyi és vállalkozói ismeretek oktatása. (Hergár, et al., 2024) Ezen kívül a matematika tantárgyban is növekedett a háztartási/pénzügyi problémákhoz kapcsolódó pénzügyi matematikai feladatok aránya. (Magyarország Kormánya, 2015) Magyarország Kormánya a Pénz 7, tematikus hét meghirdetésével próbálja a hazai pénzügyi tudást fejleszteni az iskolákban. (Szikszai, et al., 2024) Az elmúlt években a következő táblázatban megfigyelhető a program részvétele.

1. táblázat - A Pénz7 részvételi adatok 2015 és 2025 között

Megnevezés	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Iskolák száma (db)	650	778	1117	1249	1235	1208	1100	1029	1118	1290	1413
Diákok száma (ezer fő)	90	110	160	202	205	217	171,5	170	145	203	212
Pedagógusok (fő)	1000	1278	1376	1 645	1 737	1 725	1 974	1 688	1 664	2 000 ²	2 280
Önkéntesek (fő)	200	256	405	438	694	901	700	459	510	662	715

Források: (Hergár, et al., 2024) (Pénz7.hu, 2025)

² A felhasznált források a 2024-es évre pontos pedagógus létszámot nem jelölnek meg. A megjelent publikációban 2000 fő feletti létszám került nyilvánosságra, így 2000 főt jelöltem meg az összefoglaló táblázatomban. (Pénz7.hu, 2025)

A Pénz7 program hatása az iskolák és diákok számára évről évre nőtt. 2015-ben még csak 650 iskola és 90 ezer diák vett részt benne, de 2025-re az iskolák száma 1413-ra, a diákoké pedig 212 ezerre emelkedett. Az iskolák növekedése különösen 2016 és 2017 között volt jelentős, ahol az iskolák száma 778-ról 1117-re ugrott. A diákok száma folyamatosan emelkedett, de 2020 és 2023 között enyhe csökkenés volt tapasztalható, ami valószínűleg a járvány hatására vezethető vissza. A pedagógusok és önkéntesek létszáma szintén növekedett, ami azt mutatja, hogy egyre több oktató és segítő vesz részt a programban.

Míg 2015-ben csak 1000 pedagógus dolgozott a programban, addig 2025-re már 2280 fő aktívan részt vesz a pénzügyi oktatásban. Az önkéntesek száma is folyamatosan emelkedett, 200 fős kezdéssel 715 főre nőtt 2025-re. Az adatok összességében arra utalnak, hogy a Pénz7 program sikeresen terjed, és egyre szélesebb körben járul hozzá a pénzügyi tudatosság növeléséhez.

2. táblázat - A Pénz7 témakörei 2015 és 2024 között

Év	Pénzügyi Témák	Vállalkozói témák
2015	Családi költségvetés	-
2016	Megtakarítások és pénzügyi tervezés alapkérdései	-
2017	Bankoljunk okosan	Üzleti ötlet és együttműködés
2018	Hitelekről okosan!	Üzleti ötlet és együttműködés
2019	Okosan a befektetésekről	Problémafelismerés és üzleti ötlet
2020	Pénzügyi biztonság	Ötletből vállalkozás
2021	Tudatos pénzkezelés a családban – Családi költségvetés	InnoVÁL (L) – Vállalkozz okosan!
2022	Megtakarítások, pénzügyi tervezés	InnoVÁL (L) – Vállalkozz okosan!
2023	Korszerű pénzkezelés és pénzügyi biztonság a kibertérben	Gondolkozz és vállalkozz!
2024	Pénzügyi életleckék	Gondolkozz és vállalkozz!
2025	Okosan a befektetésekről	Gondolkozz és vállalkozz!

Forrás: (Pénz7.hu, 2025)

A Pénz7 évről évre különböző pénzügyi és vállalkozói témákat ölel fel, célja, hogy segítse a résztvevőket pénzügyi tudatosságuk és vállalkozói képességeik fejlesztésében. A rendezvény során a családi költségvetéstől kezdve a megtakarításokon, hiteleken, befektetéseken át a vállalkozások indításáig és fejlesztéséig számos témát érintenek. Az évek előrehaladtával egyre inkább a digitális pénzügyi biztonság és korszerű pénzkezelési megoldások kerülnek előtérbe, miközben a vállalkozói szemléletformálás és problémamegoldó készségek fejlesztése is hangsúlyos szerepet kap.

2.4.2. Pénzügyi attitűd

Castro-González és szerzőtársai szerint a pénzügyi attitűd jelentősen befolyásolja az egyének pénzügyi jólétét. A pénzzel kapcsolatos pozitív attitűdök, mint például a pénzügyi tervezés proaktív megközelítése és a kockázattűrés, hozzájárulnak a jobb pénzügyi eredményekhez, (Castro-González, et al., 2020) A pénzügyi attitűd hat dimenzióra bontható: pénzügyi szorongás, optimizmus, pénzügyi biztonság, megfontolt gondolkodás, érdeklődés a pénzügyi kérdések iránt és az óvatossági megtakarítások iránti igény. Ezen dimenziók mindegyike befolyásolja a pénzügyi viselkedést, az érdeklődés a pénzügyi kérdések iránt és a megfontolt gondolkodás pedig a legerősebb hatással bír. (Talwar, et al., 2021)

Mellan publikációja alapján 9 féle személyiségtípust különböztethetünk meg, a pénzzel való viszonyuk alapján.

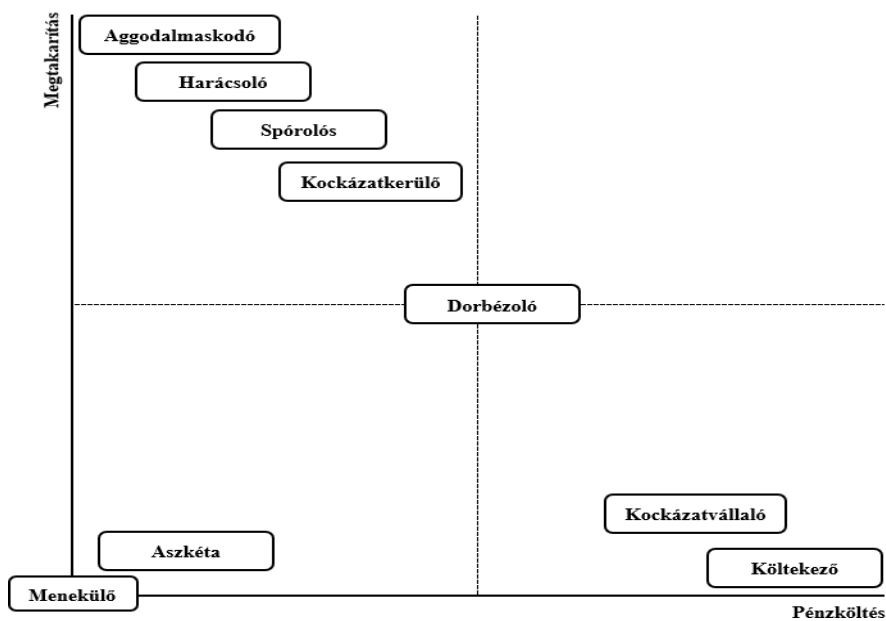

9. ábra - Mellan 9 féle személyiségtípus modellje

Forrás: (Mellan, 1997)

A spórolós típusú személy számára a pénz elsősorban biztonságot jelent, ezért ragaszkodik hozzá, és nehezen hajlandó arra, hogy olyan dolgokra költsön, amelyek csak rövid távú örömet nyújtanak neki vagy szeretteinek. Az ilyen személyek elkerülik a hedonista viselkedést, mivel a pénz megtartása és a jövőbeli stabilitás fontosabb számukra, mint a pillanatnyi élvezetek. A költekező típus számára a pénz költése ad örömet, különösen akkor, amikor valamilyen külső inger váltja ki a vágyat. Ők hajlamosak impulzív vásárlásokra, és nem jellemző rájuk a takarékoskodás vagy a költségvetés készítése. A pénz kiadása a pillanatnyi szükségletekhez és vágyakhoz igazodik. A pénzügyi aszkéták számára a nagy összegű pénz zavaró tényező, büntudatot kelthet bennük, különösen, ha váratlanul jutnak hozzá. Úgy vélik, hogy a pénz elrontja az embereket, és megrontja a valódi értékeket. A menekülő típusú

személyek igyekeznek elkerülni a pénzzel kapcsolatos napi teendőket. Nem szívesen foglalkoznak pénzügyeikkel, és általában nem készítenek költségvetést sem. A harácsoló típusú személyek számára a pénz felhalmozása és növelése a legfontosabb cél, mivel úgy érzik, hogy ezzel bizonyíthatják hatalmukat. A pénz számukra nemcsak eszköz, hanem státuszszimbólum is. A spórolós és költekező személyiségtípus kombinációját dorbézolónak nevezi. Az ilyen személyek hajlamosak időszakosan spórolni, például egy nagyobb cél elérése érdekében, de ha külső inger (impulzus) éri őket, akkor mérlegelés nélkül hajlamosak vásárolni. Az aggodalmaskodó személyiségtípus azok közé tartozik, akik önbizalomhiányban szenvednek, és félnek a pénzügyi kontroll elvesztésétől. Emiatt folyamatosan figyelik és kézben tartják pénzügyeiket, hogy biztosak legyenek abban, hogy minden rendben van. A kockázatvállalók számára a pénz kalandot, izgalmat és szabadságot képvisel. Szeretik kockára tenni pénzüket, mivel élvezik a borzongást és az adrenalin-löketet, amit a kockázatos döntések hoznak. Utolsó kategóriája a kockázatkerülők csoportja, számukra a pénz a biztonság szimbóluma, ezért inkább otthon tartják a pénzüket, ha van rá lehetőségük, mivel elkerülik a kockázatokat és a pénzügyi bizonytalanságot. (Mellan, 1997)

10. ábra - Mellan Pénzügyi Személyiségtípusai: Kétdimenziós Megtakarítás-Költés Matrikban

Forrás: Saját szerkesztés

Ez az ábra Mellan pénzügyi személyiségtípusait mutatja be egy kétdimenziós mátrixban, amelyet a Megtakarítás (Y-tengely) és a Pénzköltés (X-tengely) dimenziók mentén alkottam meg. Céлом az volt, hogy Mellan összetett tipológiáját vizuálisan is könnyen értelmezhetővé tegyem, szemléltetve az egyes típusok pozícióját a pénzügyi viselkedés két alapvető pólusa mentén. Az ábra elhelyezkedései Mellan leírásainak alapos elemzésén alapulnak, lehetővé téve

a különböző típusok közötti összefüggések és különbségek gyors felismerését a pénzzel való viszonyuk szempontjából.

A pénzügyi attitűd közvetlenül és közvetve is hatással van a pénzügyi viselkedésre, mégpedig a viselkedési szándékainkon keresztül. Ez a kapcsolat rávilágít, mennyire fontos a pozitív pénzügyi attitűdök kialakítása, hogy ösztönözzük a tudatos és megalapozott pénzügyi döntéseket. Például azok az egyetemisták, akik pozitívan állnak a pénzügyeikhez, jobban gazdálkodnak, ami elengedhetetlen a hatékony tervezéshez és az anyagi források okos felhasználásához. (Wahyuni, et al., 2023)

2.4.3. Pénzügyi viselkedés

A pénzügyi viselkedés kulcsfontosságú ahhoz, hogy magánszemélyek és vállalkozások egyaránt megalapozott döntéseket hozhassanak a befektetésekről, megtakarításokról és kiadásokról. Ez elengedhetetlen a pénzügyi stabilitás és növekedés eléréséhez. Például a pénzügyi műveltség és a hozzá kapcsolódó viselkedés alapvetően meghatározza a befektetési döntéseket és a fogyasztási szokásokat. (Arif, et al., 2024) A pénzügyi döntéshozatal során lényegében különböző cselekvési lehetőségek közül választjuk ki a számunkra legmegfelelőbbet annak érdekében, hogy elérjük a kitűzött pénzügyi céljainkat. Ehhez elengedhetetlen, hogy összegyűjtsük a szükséges információkat, és figyelembe vegyünk minden olyan tényezőt, ami befolyásolhatja a döntésünket. (Fernando & Siagian, 2021) A pénzügyi döntéshozatal lényegét tekintve arról szól, hogy racionálisan gondolkodva a legjobb megoldásokat keressük. Ez azt jelenti, hogy a rendelkezésünkre álló erőforrásokat a lehető leghatékonyabban használjuk ki, és a hasznosságot maximalizáljuk. (Markovič, et al., 2010) A pénzügyi döntéshozatalt befolyásoló tényezők keretrendszere a következő ábrán látható (Arif, et al., 2024). A modell szerint a pénzügyi műveltség és a viselkedés mellett az időperspektívák (pl. jövőorientáltság) is alakítják a befektetési és fogyasztási döntéseket

11. ábra - A pénzügyi döntéshozatal és időperspektívák kapcsolata

Forrás: (Arif, et al., 2024, p. 121)

A pénzügyi döntéshozatal alapja az egyéni pénzügyi viselkedés. Ahhoz, hogy valaki pénzügyileg stabil és sikeres legyen, elengedhetetlen a tudatos forráselosztás, valamint a kiadások és megtakarítások következetes kezelése. Az UNFCU ajánlása az 50-30-20 szabály. Az 50-30-20 szabály egy egyszerű módszer a kiadások rendszerezésére és a pénzügyi stabilitás elérésére. Eszerint a bevételünk 50%-át a szükségletekre (pl. lakbér, rezszi, élelmiszer, hiteltörlesztők minimális összege), 30%-át a vágyakra (pl. előfizetések, hobbi, étterem, utazás), 20%-át pedig a megtakarításokra és adósságtörlesztésre (pl. vésztartalék, nyugdíj-előtakarékosság, hiteltörlesztés a minimumon felül) érdemes fordítani. Ez a felosztás segít tudatosan kezelni a pénzt, és megalapozza a jövőbeli célok elérését. (UNFCU, 2025)

Egy másik, a pénzkezeléssel kapcsolatos hasznos rendszer a mentális könyvelés. A mentális könyvelés a pénzügyek különböző mentális számlákra való kategorizálását foglalja magában, ami jelentősen befolyásolja a költési magatartást. Ez a kategorizálás irracionális pénzügyi döntésekhez vezethet, például túlköltekezéshez váratlan jövedelem esetén és hatékonytalan adósságkezeléshez. (Nagina, 2024) A pénzeszközök csoportosítási és címkézési módja befolyásolja az egyének költési preferenciáit. Például az emberek nagyobb valószínűséggel növelik kiadásaikat fizetésemelés esetén, mint azonos összegű örökség kapcsán, ami a különböző mentális számláknak köszönhető, amelyekbe ezek a pénzeszközök kerülnek. (Zhang & Sussman, 2018)

A pénzügyi viselkedést befolyásoló tényezők, mint például a motiváció és a kognitív stílusok megértésével célzott beavatkozásokat dolgozhatunk ki a pénzügyi szokások javítására. Például az autonóm motiváció ösztönzése növelheti a pénzügyi önhatékonyt és jólétet, míg a motivációhiány kezelése segíthet csökkenteni a túlköltekezést. (Di Domenico, et al., 2022)

A szakirodalmi áttekintés alapján világossá vált, hogy a pénzügyi tudatosság hiánya és az irracionális döntések komoly kockázatot jelentenek a magyar lakosság, ezen belül az egyetemisták számára. A következő fejezetben ezért a hallgatók aktuális anyagi helyzetét elemezem, kiemelve a legnagyobb kihívásokat.

3. PÉNZÜGYI REALITÁSOK A MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN: EGYETEMISTÁK ANYAGI LEHETŐSÉGEI ÉS KIHÍVÁSAI

Egy 2022 tavaszi kutatás szerint a magyar egyetemisták majdnem fele pénzügyi nehézségekkel küzd: 25% közepes, míg 23% súlyos anyagi gondokat jelezett. (EduLine, 2024) Ahhoz, hogy jobban megértsük a magyar egyetemisták előtt álló pénzügyi kihívásokat, fontos megnézni, miből élnek, és mire költenek. Ebben a részben a hallgatók bevételeinek és kiadásainak főbb jellemzőit mutatom be.

3.1. Egyetemisták bevételei

Az egyetemistáknak bevételei jellemzően a szülői (családi támogatás), a munkabér (alkalmi, diákmunka, főállás), az ösztöndíjak vagy a diákhitel. (HÖÖK, 2025) A CIB bank, 2024-ben folytatott reprezentatív felmérést a 15-25 éves nappali munkarendű egyetemisták körében. Az CIB Bank adatai alapján az EduLine összefoglalót készített, melyből megtudhatjuk, hogy a megkérdezettek 35%-a 50.000 Ft-nál, 9% pedig 100.000 Ft feletti összeget kap családjától. A felmérésben részt vettek 18%-a azonban semmilyen támogatást nem kap otthonról. A fővárosban élő diákok közül 34%-a vallotta magát pénzügyileg függetlennek szüleitől. (EduLine, 2024)

3.1.1. Ösztöndíjlehetőségek

Az ösztöndíjak többféle csoportba sorolhatók, ezek a szociális alapon járó-, teljesítmény alapján járó- és az egyéb ösztöndíjak. (HÖÖK, 2025) Ezek összege egyetemenként eltérhet.

Az egyetemi tanulmányok során többféle szociális alapú ösztöndíj segítheti a hallgatókat. Ezek a támogatások a rászoruló diákoknak szólnak, és akár már az első félévtől igénybe vehetők, államilag támogatott, nappali képzésben. A leggyakoribb a rendszeres szociális támogatás ("szocitám"), amit a lakhatási körülmények, jövedelem és egyéb tényezők alapján ítélnek meg öt hónapra, minden félévben újra pályázható. Összege változó, 6-8 ezer forinttól akár több tízezerig terjedhet havonta. A rendkívüli szociális támogatás egyszeri segítség, ha hirtelen romlik a hallgató vagy családja anyagi helyzete (pl. betegség, munkanélküliség, válás). A kérelmet az egyetemhez kell benyújtani a körülményt igazoló dokumentumokkal. Az alaptámogatás az elsőéveseknek járó egyszeri összeg (minimum 83.300 Ft alap/osztatlan képzésen, 124.950 Ft mesterképzésen), ha fogyatékossgal élnek, hátrányos helyzetűek, családfenntartók, nagycsaládosok, árvák stb. Pályázata általában a rendszeres szociális támogatással egy időben zajlik. A Bursa Hungarica ösztöndíj a lakóhely szerinti önkormányzatnál igényelhető, ha hátrányos szociális helyzetű nappali tagozatos hallgató vagy. Van intézményi rész, mely maximum 5000 Ft, az önkormányzati részt a helyi önkormányzat

szabja meg. Egy tanévre, 10 hónapra szól, és a pályázáshoz online regisztráció, majd az űrlap kinyomtatott benyújtása szükséges a szükséges igazolásokkal együtt. (HÖÖK, 2025)

A Budapesti Gazdaságtudományi Egyetemen a 2024/2025 tanév tavaszi félévében a támogatás pont alapú rendszer alapján történt az elbírálás. A minimum pontszám 21 lett, pontoként pedig 1600 Ft-ot kaptak az sikeresen pályázó hallgatók. (BGE, 2025) A hallgatók többek között az egy főre jutó jövedelemre, a képzési hely és az otthonuk távolságára, hátrányos helyzetre, árvaságra és egészségügyi és szociális körülményekhez kapcsolódó kiadásokra is kaphattak pontokat. Az egy főre jutó jövedelemre kapható maximálisan 40 pont, mely 1-29 999 Ft között kapható, 111 150 Ft egy főre jutó jövedelem felett pedig már egy pont sem jár. (BGE, 2025) A KSH adatai szerint 2025-ben a garantált bérminimum bruttó összege 348 800 Ft. (KSH, 2025) Ennek nettó összege 231 952 Ft. Amennyiben egy szülő egyedül neveli egyetlen gyermekét és bevételforrása egyedül a garantált bérminimum, a BGE szabályozása szerint egy főre jutó jövedelem alapján a hallgató nem kap egy pontot sem, mivel a garantált bérminimum fele 115 976 Ft. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szintén 40 pontot lehet maximálisan kapni az egy főre jutó jövedelemre, a felső összeghatár itt 130 000 Ft. (ELTE HÖK, 2025) A Pécsi Tudományegyetemen maximálisan 30 pontot kaphatnak a hallgatók az egy főre jutó jövedelemre, 30 pont 58 001 Ft alatti jövedelemre adható. Maximális jövedelem, melyre még kapható pont az 145 000 Ft. (PTE EHÖK, 2025) A képzési hely és a lakóhely között pedig a következő pontozás azonosítható néhány egyetem esetében:

3. táblázat - Szociális ösztöndíjban távolságra kapható pontok a 2024/25/2-es félévben

BGE		ELTE		PTE		PPKE	
km	pont	km	pont	km	pont	km	pont
1-24	1	0-40	0	1-30	1	0-49	1
25-32	2	41-80	1	31-60	2	50-99	2
33-45	3	81-120	2	61-90	3	100-124	3
46-58	4	121-160	3	91-120	4	125-149	4
59-70	5	161-200	4	121-150	5	150-174	5
71-83	6	201-240	5	151-180	6	175-199	6
84-96	7	241-280	6	181-210	7	200-224	7
97-109	8	281-320	7	211-240	8	225-249	8
110-121	9	321-360	8	241-270	9	250	10
122-134	10	361-	9	270 -	10		
135-134	11						
148 - 159	12						
160 - 172	13						
173 - 185	14						
186 - 198	15						
199 - 210	16						
211 - 223	17						
224 - 236	18						
237 - 249	19						
250 km felett	20						

Források: (BGE, 2025) (ELTE HÖK, 2025) (PTE EHÖK, 2025) (PPKE ITK HÖK, 2025)

A magyarországi egyetemek eltérő szociális pontrendszert alkalmaznak a hallgatók lakóhelyének távolsága alapján. A BGE például részletes, 1-től 20 pontig terjedő skálát használ, míg az ELTE rendszere egyszerűbb, legfeljebb 9 pontot ad, 40 km-es ugrásokkal. A PTE és a PPKE 1–10 pontos rendszert követnek, hasonló, 25–30 km-es sávokkal. Ezek a különbségek befolyásolják a szociális támogatások és kollégiumi férőhelyek elbírálását, így a hallgatók anyagi lehetőségeit is.

A jó tanulmányi eredményt vagy aktív közéleti tevékenységet is jutalmaznak ösztöndíjakkal. A tanulmányi ösztöndíj a második félévtől jár automatikusan a jó tanulmányi átlaggal rendelkező, államilag támogatott hallgatóknak, szemeszterenként öt hónapra, minimum 8.330 Ft-tól. A közéleti ösztöndíj az egyetemen belüli aktív szerepvállalásért, például HÖK-ös tevékenységért vagy rendezvényszervezésért kapható, egyedi intézményi szabályok szerint. A Nemzeti Felsőoktatási Ösztöndíj a kiemelkedő tanulmányi és tudományos eredményt elért hallgatóknak szól. Évente tavasszal hirdetik meg, 10 hónapra. Pályázni kell hozzá tanulmányi átlaggal és igazolásokkal a tanórán kívüli tevékenységekről. (HÖÖK, 2025) Az intézmények emellett számos saját ösztöndíjprogramot is működtetnek, melyekről a Hallgatói Önkormányzatok tudnak tájékoztatást adni.

Önköltséges képzés esetén kevesebb az ösztöndíjlehetőség, de egyes intézmények támogatják a versenyeken, konferenciákon résztvevőket, a sportolókat, a szakmai gyakorlaton lévőket vagy a közéleti tevékenységet végzőket. Lehetőség van továbbá képzési támogatásra is, amely az önköltséghez járul hozzá, és nyáron kérvényezhető az államilag támogatott képzésre való át/visszasorolás. (HÖÖK, 2025)

3.1.2. Diákmunka/Gyakornoki munkalehetőségek

Sokan azt javasolják az anyagi gondokkal küzdő egyetemistáknak, hogy keressenek munkát. Azonban egy friss felmérés rámutat: a magyar egyetemisták többsége már most is dolgozik tanulmányai mellett, legyen szó diákmunkáról vagy akár teljes állásról. A helyzetben az ösztöndíjak sem sokat segítenek, hiszen egy technikumi tanuló is magasabb tanulmányi ösztöndíjra számíthat, mint egy kiválóan teljesítő egyetemista. (Eduline, 2024) A CIB Bank felmérése szerint a 18-25 év közötti egyetemisták többsége több lábon is áll, a válaszadók 35%-a vállal rendszeres- és 33%-a pedig alkalmi munkát. Ez az átlag Budapesten az átlagnál magasabb, a válaszadók több mint 50%-a vállal rendszeres munkát, a vidéki városokban azonban az alkalmi munkavállalás inkább a jellemző. (Eduline, 2024)

Egy 2022-es felmérés szerint a tanulmányok melletti folyamatos munkavállalás aránya a felsőoktatási szakképzésben 58%, mesterképzésen 62,2%, alapképzésen 41,1%, míg osztatlan képzésen 24,3%. A legkevésbé az orvos- és egészségtudományi, valamint a

természettudományi területen tanulók dolgoznak. A hitéleti képzésekben a legmagasabb a folyamatosan dolgozók aránya, de átlag feletti a sport-, állam-, gazdaság-, pedagógia- és jogtudományi területeken is, ami összefügg a részidős képzés nagyobb arányával. Alkalmi munkát leggyakrabban a művészet és sporttudomány szakos hallgatók vállalnak. (EduLine, 2024)

A diákmunka kiváló lehetőség, hiszen rugalmasan illeszthető az egyetemi tanulmányok mellé, miközben pénzkereseti és szakmai tapasztalatszerzési lehetőséget is kínál. Bár elsőre nehéznek tűnhet összeegyeztetni, az Eurostudent 2018-as kutatása szerint a hallgatók több mint fele rendszeresen vállal diákmunkát. Ez nagyrészt annak köszönhető, hogy a legtöbb iskolaszövetkezet rendkívül rugalmas: gyakran akár hetente eldöntheti a hallgató, mennyi munkát szeretne vállalni. (HÖÖK, 2025) A Melódiák Iskolaszövetkezet oldalán jelenleg is számos diákmunkára pályázhatnak a hallgatók. Jelenleg 19 db áruházi, bolti, eladói-, 77 db vendéglátás, gyorsétterem, idegenforgalom 13 db telefonos munkák, értékesítés, piackutatás, 7 db promóciós, host/hostess, animátor, 35 db fizikai, gyári, raktári, 47 db adminisztratív, irodai, 1 db mozis, 3 db gazdasági, pénzügyi, marketing, 6 db informatikai, mérnöki, műszaki és 1 db mezőgazdasági állást hirdetnek. Az informatikai területen 2400 és 2800 forint közötti órabért kapnak a hallgatók, míg a telefonos ügyfélszolgálati állások órábéra 1672 és 1892 forint között mozgott. (Melódiák, 2025) Az iskolaszövetkezeteken kívül vállalatok és egyetemek is hirdetnek diákoknak állásokat. Például a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem kezdőként 2200 Ft-os, fél év után pedig 2400 forintos órabérrel foglalkoztat diákokat. (BGE, 2025)

3.1.3. Diákhitel

A Diákhitel egyre népszerűbb pénzügyi segítség az egyetemisták körében, mivel számos hallgatónak teszi lehetővé a tanulmányait. Az átlagos törlesztési idő a végzést követő 7 évre csökkent. A törlesztés összege alacsony, a kamatot pedig kormányrendelet szabályozza. Két típusa van. A Diákhitel1 egy szabad felhasználású kölcsön, ami azt jelenti, hogy bármire elkölthető: például eszközvásárlásra, lakhatásra, vagy egyéb kiadások fedezésére. Állami ösztöndíjas és önköltséges képzésen is igényelhető, nappali, esti, levelező tagozaton és távoktatásban egyaránt. A hitelt legfeljebb 11 félévre lehet igényelni, félévenként 5 hónapra folyósítva. Osztatlan képzés esetén, ha a képzési idő meghaladja a 11 félévet, a jogosultság maximum 14 félévre terjedhet ki. A maximálisan igényelhető összeg havi 150 000 Ft, mely félévente egy összegben is folyósítható. A Diákhitel2 kizárólag önköltséges képzésben tanulók számára érhető el, amennyiben még nem töltötték be a 45. életévüket. Nappali, esti, levelező tagozaton és távoktatásban egyaránt igényelhető. A felvehető összeg megegyezik a féléves tandíjjal, amit a Diákhitel Központ közvetlenül az egyetemnek utal, tehát a hallgató nem

kapja kézhez. Ez a kölcsön kamatmentes, és a törlesztést a hallgatói jogviszony megszűnése után, vagy legkésőbb a 45. életév betöltését követő negyedik hónap első napjától kell megkezdeni. Előtörlesztésre mindkét hitel esetében van lehetőség. (HÖÖK, 2025) A CIB Bank reprezentatív felmérése szerint a hallgatók 16%-a rendelkezik diákhitellel. (Eduline, 2024)

A diákhitel kamat kormányrendelet alapján változtatható. 2023-ban a Gazdaságfejlesztési Minisztérium közlése alapján kiderült, hogy a 2023-ban érvényes 4,99%-os kamatot 7,99%-ra emelték meg. (Index, 2023) A Diákhitel Központ bejelentése szerint a szabad felhasználású Diákhitel1 feltételei megváltoztak 2024. december 31-ig lehetett a korábbi, kedvezőbb 7,99%-os kamattal szerződést kötni. Azoknak, akik 2025-ben vesznek fel Diákhitel1-et, már 9,65%-os kamattal kell számolniuk. (Telex, 2025) A Diákhitel Központ tájékoztatása szerint a 2025-ben felvett szabad felhasználású diákhitel kamata a második félévtől 8,99%-ra mérséklődik. Ez jelentős, 0,66 százalékpontos csökkenést jelent az első félévi 9,65%-hoz képest. Így a kölcsön kedvezőbb feltételekkel érhető el. (HVG, 2025)

A Diákhitel kedvezményt biztosít a családalapítóknak: ha a női hitelfelvevők 30 éves koruk előtt, tanulmányaik alatt vagy a végzést követő két éven belül gyereket vállalnak, a Diákhitel Központ akár teljes egészében elengedheti a fennálló tartozásukat. Ez a kedvezmény nemcsak vér szerinti, hanem örökbefogadott gyermekek esetén is érvényes, a szükséges igazolások benyújtása mellett. Sőt, a második gyermek születésekor a tartozás fele, míg a harmadik gyermeknél a teljes fennmaradó összeg elengedésre kerül. (Eduline, 2025)

3.2. Egyetemisták kiadásai

Sokan úgy vélik, az egyetemisták pénzügyi gondjai a munkavállalással orvosolhatók. Azonban a kutatások azt mutatják, a hallgatók zöme már most is anyagi okokból dolgozik tanulmányai mellett. A pénzük nagyrészt a megélhetési költségekre megy el, mint a kollégiumi vagy albérleti díjak, a közlekedés, az étkezés, de sokaknak még családtagokat is támogatniuk kell. Bár a munkatapasztalat szerzése is motiváló, a valóságban sok diák azért dolgozik, mert enélkül nem tudná finanszírozni a továbbtanulást. Emiatt rengetegen inkább munkavállalónak érzik magukat, mint egyetemistának. (Eduline, 2024)

3.2.1. Lakhatási költség - Kollégium

Országszerte egyre komolyabb problémát jelent a hallgatók lakhatása, különösen a kollégiumi férőhelyek hiánya. A kollégiumokba évről évre túljelentkezés tapasztalható, azonban a helyzet az elmúlt években nemhogy javult volna, hanem tovább romlott. Összességében 310.000 hallgatóra kevesebb, mint 50.000 kollégiumi férőhely jut. Miközben a kollégiumi férőhelyek ára évek óta alig változott – 15 éve 10–20 ezer forint között mozog –, a felvett hallgatók száma

jelentősen emelkedett. Míg 2020-ban csupán 61 000 főt vettek fel a felsőoktatásba, addig 2023-ra ez a szám 106 000 fölé nőtt. (HÖÖK, 2025)

Egy 2015 szeptemberi felmérés szerint a kollégiumi rendszer rendkívül túlterhelt: a vizsgált közel 80 kollégium 65%-ban volt túljelentkezés, átlagosan 143%-os mértékben. Ez azt jelenti, hogy a legnépszerűbb intézményeknél megközelítőleg minden harmadik pályázó diák nem jutott kollégiumi helyhez. A fennmaradó 35% túljelentkezés nélküli kollégium vagy rossz hírre, vagy az alacsony népszerűségű intézményekhez való tartozása miatt nem telik meg. A fővárosi intézményekben a legáltalánosabb a túljelentkezés, amit a népszerűségük és a kiemelkedően magas albérletárak magyaráznak. Az ELTE, BME és BCE esetében az 500 főt is meghaladta, az ELTE-nél pedig az 1300 főt is elérte a kollégiumot nem kapó hallgatók száma. (HÖÖK, 2016)

4. táblázat - Kollégiumi díjak alakulása néhány felsőoktatási intézmény esetében

Felsőoktatási intézmény	Szoba típusa	Kollégiumi díj (Ft)	
		Állami ösztöndíjas	Önköltséges
Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem	I. Kategória	9 320	20 970
	II. Kategória	11 650	23 300
	IV. Kategória	17 475	29 125
	Bérelt szálláshelyen	38 000	
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	I. Kategória	9 320	20 970
	II. Kategória	11 650	23 300
Óbudai Egyetem	I. Kategória	20 000 (alapdíj: 9 320 szolgáltatási díj: 10 680)	37 000
	IV. Kategória	(33 000 Ft alapdíj: 17 475 szolgáltatási díj: 15 525)	53 000

Forrás: (BGE EK, 2025) (BME, 2020) (ÓE, 2024)

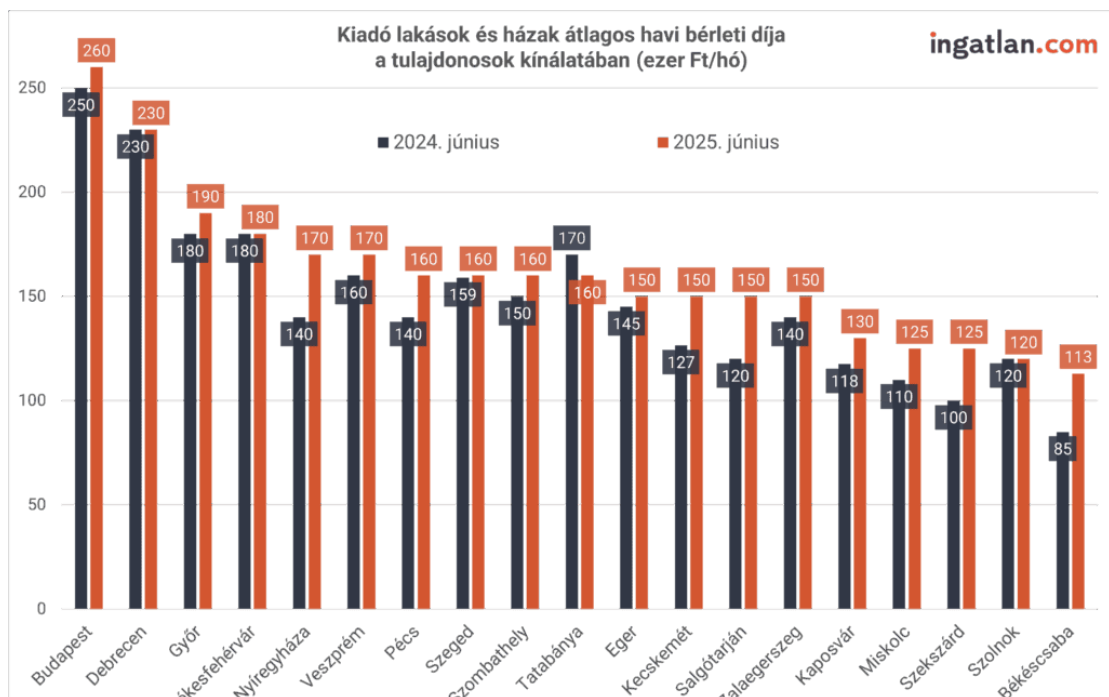
A kollégiumi díjakat az intézmény, a szoba kategóriája és a hallgató státusza (állami ösztöndíjas vagy önköltséges) határozza meg. Az alapdíjak az állami ösztöndíjas hallgatók számára törvényileg rögzítettek, ezért azonos kategóriában, különböző egyetemeken is megegyezhetnek (pl. BGE és BME I. kategória: 9 320 Ft). Az önköltséges díjak és az egyéb

szolgáltatási díjak már intézményenként eltérnek, tükrözve a nyújtott szolgáltatásokat vagy az elhelyezés minőségét

3.2.2. Lakhatás költsége - Albérlet

A felsőoktatási kollégiumi férőhelyre vonatkozó pályázat elutasítása nem feltétlenül jelent akadályt a hallgatói lakhatás biztosításában. Bár a kollégiumi elhelyezés költséghatékonyabb alternatívát nyújt, számos piaci alapú lakhatási megoldás áll rendelkezésre. Ezek jellemzően magasabb pénzügyi ráfordítást igényelnek, azonban képesek kompenzálni a kollégiumi férőhely hiányát. (Eduline, 2023)

A Központi Statisztikai Hivatal szerint 2025 januárjában a magyarországi albérletpiacon a kínálati lakberek emelkedő tendenciája folytatódott. Országos szinten a bérleti díjak 1,7%-os, míg Budapesten 1,8%-os növekedést mutattak az előző hónaphoz képest. Ez a tendencia az inflációs nyomás és a keresleti-kínálati viszonyok dinamikus változásának tükré. Éves összevetésben a bérleti díjak szignifikáns emelkedése figyelhető meg: az előző év azonos időszakához képest országosan 9,4%-os, Budapesten 9,5%-os drágulás következett be. A 2015-ös bázisidőszakhoz képest a januári lakberek országosan 116%-kal, a fővárosban pedig 106%-kal voltak magasabbak. Ez a hosszú távú növekedés a reállakbérindexben is megmutatkozik, amely országosan 27%-kal, Budapesten pedig 21%-kal haladta meg a 2015-ös szintet. Az előző hónaphoz viszonyítva a reállakbérindex minimális emelkedést jelzett mindkét régióban. (KSH, 2025)

12. ábra - Albérleti díjak alakulása 2024-2025 június

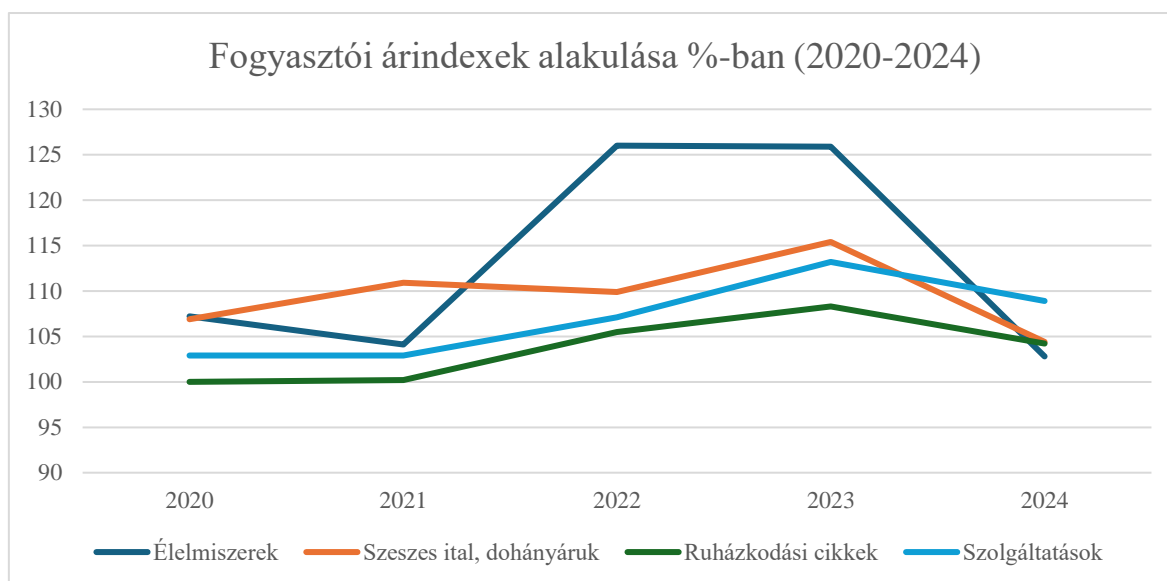
Forrás: (Ingatlan.com, 2025)

A főváros, Budapest továbbra is a legmagasabb átlagos bérleti díjakkal rendelkezik, 2025 júniusában elérve a 260 ezer Ft/hót, ami jelentős, 30 ezer Ft/hó emelkedést jelent az előző év azonos időszakához képest. Budapestet Debrecen követi a rangsorban, ahol 2025 júniusában az átlagos bérleti díj 230 ezer Ft/hó volt, ami 30 ezer Ft/hó növekedést tükröz. A vidéki nagyvárosokban is markáns drágulás figyelhető meg; például Pécsen a 2024 júniusi 140 ezer Ft/hóhoz képest 2025 júniusára 170 ezer Ft/hóra emelkedett az átlagos bérleti díj. Hasonlóképpen, Miskolc 110 ezer Ft/hóról 130 ezer Ft/hóra, Szolnok pedig 100 ezer Ft/hóról 120 ezer Ft/hóra drágult. Különösen említésre méltó Békéscsaba esete, ahol az alacsonyabb bázisról indulva (85 ezer Ft/hó 2024 júniusában) jelentős, 113 ezer Ft/hóra történő emelkedés volt tapasztalható. A legkisebb mértékű növekedést Szegeden regisztrálták, ahol az átlagos bérleti díj 159 ezer Ft/hóról mindössze 160 ezer Ft/hóra változott. Ez az adatsor alapul szolgálhat a lakáspiaci keresleti-kínálati viszonyok, az inflációs hatások, valamint a regionális gazdasági fejlettség és a bérleti díjak közötti összefüggések további elemzéséhez, rávilágítva a megfizethető lakhatás kihívásaira. (Ingatlan.com, 2025)

Ezen kívül van lehetőség más hallgatókkal társulni közös albérletben, vagy szobát kivenni. Szoba bérlésére magánkollégiumban is van lehetőség. A Koronafürt Albérletház diákok számára kínál lakhatási lehetőséget a 16. kerületben egy ágyas szoba esetében a bérleti díj 120 000 Forint/hó és hozzá fizetendő még 40 000 Forint/hó rezsiköltség. A kétágyas szoba bérleti díja 75 000 Forint/hó és fejenként 40 000 Forint/hó rezsiköltség. A beköltözés feltétele 2 havi bérleti díjnak megfelelő kaució kifizetése. (Koronafürt Albérletház, 2025) A Kollégiumi Információs Portál weboldalon is találhatunk magánkollégiumi lehetőségeket. A 8. Kerületben egy 6 + 3,5 m² szoba bérleti díja 70 000 Forint/hó, valamint választható, hogy fix havi 23 000 Ft rezsit vagy nyáron 17 000 Ft/hó télen 24 000 Ft/hó bontású rezsit szeretne fizetni a hallgató. A 19. kerületben található magánkollégiumban pedig a következő költségekre számíthatnak a hallgatók. Egy 13+2 m²-es szobában a bérleti díj összege 73 000 Forint/hó, a rezsit pedig a korábbihoz hasonlóan választható, vagy 21 000 Forint/hó fix vagy nyáron 16 000 Forint/hó, télen pedig 22 000 Forint/hó. (Kollégiumi Információs Portál, 2025)

3.2.3. Egyéb megélhetési költségek

Az KSH adatai szerint az elmúlt években több termékcsoporthoz is növekedtek a fogyasztói árak. A következő táblázatban 2020 és 2024 közötti inflációs adatok láthatók, melyek szintén érintik az egyetemi hallgatókat is.

13. ábra - Fogyasztói árindex néhány termékcsoportha, %-ban 2020 és 2024 között.

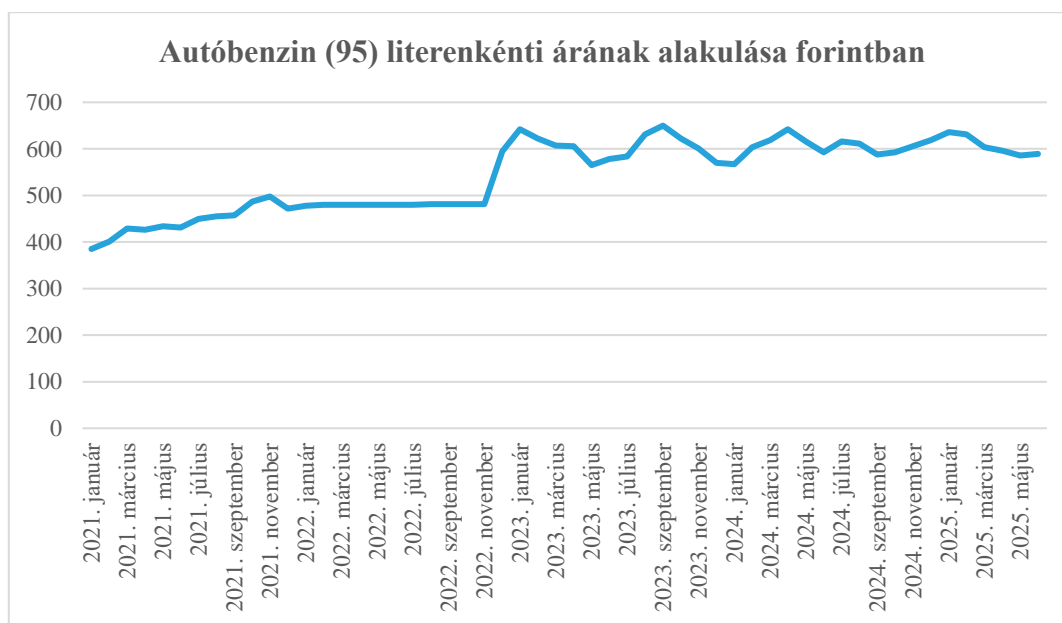
Forrás: (KSH, 2025)

A 2020 és 2024 közötti időszakban a magyar gazdaságot jelentős inflációs nyomás jellemezte, amely különösen az élelmiszerárak emelkedésében volt látványos. Az élelmiszerek árszintje már 2020-ban is 7,2%-kal emelkedett az előző évhez képest, azonban a valódi árrobbanás 2022-ben következett be, amikor az éves növekedés elérte a 26%-ot. 2023-as évben az élelmiszer-infláció csupán minimálisan csökkent (25,9%), tehát a magas árszint tartósan megmaradt. Csak 2024-ben vált érzékelhetővé az infláció lassulása, amikor az élelmiszerek árindexe 102,8%-ra mérséklődött, ami 2,8%-os éves áremelkedést jelent. A szeszes italok és dohánytermékek esetében is megfigyelhető az infláció fokozódása, különösen 2021-ben (+10,9%) és 2023-ban (+15,4%). 2024-re e termékkör árszintjének növekedése mérséklődött, az éves drágulás már csak 4,4%-os volt. A ruházati cikkek árszintje viszonylag stabil maradt az megfigyelt időszak során, az infláció itt fokozatosan, mérsékelt ütemben emelkedett: míg 2020-ban és 2021-ben szinte stagnált (100,0% és 100,2%), addig 2023-ban már 8,3%-kal, 2024-ben pedig 4,2%-kal emelkedtek az árak. A szolgáltatások esetében szintén fokozatos inflációs gyorsulás volt megfigyelhető. Az éves áremelkedés 2020–2021-ben még 2,9% volt, ám ez 2022-ben már elérte a 7,1%-ot, 2023-ban pedig meghaladta a 13%-ot. Összességében elmondható, hogy az inflációs hullám Magyarországon 2022-ben tetőzött, és csak 2024-ben kezdett mérséklődni, különösen az élelmiszerek esetében. (KSH, 2025)

2022. decemberében az előző évhez képest leginkább a tankönyvek (+138,9 %), a sertézsírok (+89,2 %), tojás (+82,7 %), kenyér (+81,1 %), a vaj/vajkrémek (+79,4 %), a száraztészta (+70,8 %) ára növekedett drasztikusan. 2023 decemberében az előző évhez képest leginkább a cukor (+42,1 %), a tankönyvek (+29,8 %), a színházi szolgáltatások (+25,1 %), a

tv előfizetések (+20,2 %) és a szerencsejáték (+119,9 %) ára növekedett. 2024. decemberében az előző évhez képest (+36,2 %), tojás (+21,9 %), tej (+19,5 %), a gyümölcs és zöldség (+17,3 %) és a vaj/vajkrémek (+16,4 %) növekedett. (KSH, 2025)

Valamint a közlekedés költsége is kiadás a hallgatóknak. Egy havi hallgatói Budapest bérlet 3 450 Ft-ba kerül, valamint a havi vármegyebérlet ára 945 Ft, az országbérlet ára pedig 1 890 Ft. (BKK, 2025) Azonban a személyautóval járó diákok kiadása ettől merőben eltér. Ez azonban nem feltétlen luxus miatt alkalmazzák a hallgatók, hanem előfordul, hogy Budapesthez közel lakó hallgatók (ingázó hallgatók) esetében a tömegközlekedés nem, annyira gördülékeny. Lehetséges, hogy az egyetemi órák után nem kedvező számunkra a hazajutás, valamint, hogy több órát is kell várniuk egy átszállás miatt.

14. ábra - Autóbenzin (95-ös) literenkénti árának alakulása forintban 2021 és 2025 Q2 között
Forrás: (KSH, 2025)

Az elmúlt években az üzemanyagárak jelentős volatilitást mutattak, amely a hallgatói életmódot, különösen a gépjárművet használó diákok pénzügyeit is nagymértékben befolyásolta. A 95-ös oktánszámú ólommentes benzin literenkénti ára 2021 elején még 385 Ft körül mozgott, majd folyamatos emelkedést követően 2022 végére elérte a 595–642 Ft közötti értékeket. Ez a közel 60–65%-os áremelkedés több hónap alatt komoly terhet róhatott a rendszeresen autóval közlekedő hallgatókra. 2023 folyamán az árak enyhén csökkenni kezdtek, de továbbra is magas szinten stabilizálódtak: a nyári hónapokban 600 Ft/liter körüli értékek voltak jellemzők. 2024 első felében az árak újra emelkedni kezdtek, a júniusi átlagár például 611 Ft/liter volt. A 2025-ös év első félévében szintén 590–600 Ft közötti literenkénti árak domináltak. A gázolaj ára a 2021 eleji 401 Ft/literről 2022 végére 640–708 Ft közötti értékre emelkedett, majd 2023-ban és 2024 első felében jellemzően 600–650 Ft/liter között mozgott.

Ez a drágulás a dízelautót használó hallgatók számára is jelentős kiadástöbbletet jelentett, különösen akkor, ha rendszeres ingázásra vagy vidéki közlekedésre szorultak. (KSH, 2025)

3.3. Szakirodalmi összefoglalás

A dolgozat szakirodalmi része átfogó képet nyújtott a pénzügyi műveltség, pénzügyi attitűd és pénzügyi viselkedés tudományos háttéréről. A bibliometriai vizsgálat alapján megállapítható, hogy a téma az elmúlt évtizedben egyre nagyobb figyelmet kapott a nemzetközi szakirodalomban, különösen a fiatal felnőttek pénzügyi szokásainak és döntéshozatali mechanizmusainak vizsgálata terén. A kulcsszavak klaszterezése, a faktoranalízis, valamint a tematikus térképek mind azt mutatják, hogy a pénzügyi tudatosság nem elszigetelt jelenség, hanem összetett, többdimenziós konstrukció, amelyben egyszerre van jelen a tudás, a hozzáállás és a viselkedés.

A hazai szakirodalom és oktatáspolitikai törekvések, például a Pénz7 program, arra utalnak, hogy Magyarországon is elindult egy tudatosabb irányba mutató folyamat, azonban a gyakorlati pénzügyi viselkedés és az elméleti tudás között még mindig jelentős eltérések tapasztalhatók. Ez különösen igaz a fiatal korosztályra, amely gyakran impulzívan vagy tapasztalatlanul hoz döntéseket, miközben a rendelkezésére álló anyagi források szűkösek.

A feldolgozott szakirodalom alapján megerősítést nyert, hogy a pénzügyi döntéshozatalban a családi háttér, a gyermekkori tapasztalatok, az attitűdök, valamint a technológiai környezet (pl. fintech megoldások) egyaránt szerepet játszanak. A nemzetközi és hazai kutatások is azt mutatják, hogy önmagában a tudás nem elegendő: az egyéni beállítódások és a gyakorlati alkalmazás képessége legalább ilyen meghatározó. A személyiség típusok, szocializációs minták és időperspektívák figyelembevételével árnyaltabban érthető meg, hogy egy adott egyén miért költekezik úgy, ahogy.

A szakirodalmi feldolgozás tehát nemcsak a vizsgálati témám elméleti keretét alapozta meg, hanem irányt is mutatott arra, hogy a kutatás során milyen tényezőket érdemes kiemelten vizsgálni. Úgy gondolom, hogy a pénzügyi tudatosság fejlesztése, különösen az egyetemisták körében, nem csupán egyéni, hanem társadalmi szinten is kiemelten fontos feladat, amelyhez a kutatásokon túl aktív edukációs és szocializációs törekvésekre is szükség van.

4. EMPIRIKUS KUTATÁS

4.1. Mélyinterjúk

A dolgozat empirikus részében elsőként kvalitatív technikát alkalmaztam, szakértői mélyinterjúk keretében vizsgáltam meg a hallgatók pénzügyi szokásait és attitűdjeit. A kvalitatív megközelítést azért választottam, mert célom mélyebben megérteni, hogy a fiatal felnőttek miként viszonyulnak a pénzhez, hogyan kezelik saját bevételeiket és kiadásait, illetve mit gondolnak a pénzügyi függetlenség fogalmáról. Az interjúk során nyolc egyetemi hallgatóval (alapképzésen tanulóval) beszélgettem strukturált kérdésvázlat mentén, de nyitottan hagyva a válaszadást, hogy a résztvevők saját élményeiken és példáikon keresztül árnyalhassák a kutatás főbb témáit. A mintavétel feltáró jelleggel szolgált a későbbi kvantitatív kérdőíves szakasz megalapozásához.

4.1.1. Szakértői mélyinterjú kérdéssora és résztvevői

5. táblázat – Az interjú kérdéssora

Ssz.	Kérdés	Szakirodalmi alap
1.	Miből származik a havi jövedelmed, nagyságrendileg melyik forrásból mennyi?	(HÖÖK, 2025), (Eduline, 2024), (Eduline, 2025)
2.	Milyen rendszeres kiadásaid vannak egy hónapban, és ezek közül melyek jelentenek számodra a legnagyobb terhet?	(Eduline, 2024), (KSH, 2025), (Ingatlan.com, 2025)
3.	Szoktál előre tervezni a kiadásaidal kapcsolatban, vagy inkább ad hoc módon költekezel?	(Atkinson & Messy, 2012), (UNFCU, 2025), (Zhang & Sussman, 2018)
4.	Ha váratlanul felmerülne egy nagyobb kiadás, hogyan tudnád megoldani? Illetve számodra mekkora összeg az, amely nagy kiadásnak számít? <i>alkérdés: Folyamodnál diákhitelhez a váratlan kiadásod finanszírozására?</i>	
5.	Az elmúlt években, mely termék/szolgáltatás árának jelentős növekedése jelentett számodra problémát?	(KSH, 2025)
6.	Szoktál pénzt félretenni (rendszeresen vagy ad-hoc jelleggel)? Ha igen, milyen célokra?	(Talwar, et al., 2021), (Arif, et al., 2024)
7.	Mennyire tartod magad tájékozottnak a pénzügyekben?	
8.	Ha lehetőség lenne több pénzügyi ismeretet szerezni (pl. képzés, kurzus), milyen témáról tanulnál legszívesebben?	(Magyarország Kormánya, 2015), (Pénz7.hu, 2025)
9.	Mit jelent számodra a pénzügyi függetlenség? Pénzügyileg függetlennek tartod magad? Miért igen vagy miért nem?	(Baum, et al., 2008), (Bennett & Sung, 2013), (Blau & Paprocki, 2006)
10.	Beszéltetek otthon a családban a pénzügyekről? Ha igen, milyen formában?	(Csiszárík-Kocsir, 2022), (Mészáros, 2017)
11.	Mennyire érzed úgy, hogy a családi háttér befolyásolja a pénzügyi döntéseidet?	(Csiszárík-Kocsir, 2022)
12.	Mondjon öt szót vagy kifejezést, ami elsőként eszébe jut, amikor az egyetemisták pénzügyeire gondolsz!	

Forrás: Saját szerkesztés

A mélyinterjú kérdéssorát úgy állítottam össze, hogy az a szakirodalomban azonosított legfontosabb tényezőket vizsgálja, miközben lehetőséget ad a hallgatóknak saját tapasztalataik és élményeik bemutatására. Az első kérdések a jövedelmi forrásokra és a rendszeres kiadásokra fókuszálnak, hiszen ezek adják a pénzügyi magatartás alapját, és a hallgatók anyagi helyzetének reális megértését segítik elő. Ezt követően a pénzügyi tudatosság kerül középpontba: a kiadások tervezésére, a váratlan helyzetek kezelésére és a megtakarítási gyakorlatokra vonatkozó kérdésekből jól látszik, hogy ki mennyire előrelátó, illetve mennyire hajlamos ad hoc döntésekre. A kérdéssor kitér a pénzügyi függetlenség értelmezésére, amely nemcsak az elméleti keretekhez kapcsolódik, hanem a hallgatók szubjektív megéléseit is felszínre hozza. Fontos szempont a családi háttér és a szocializáció szerepe, ezért külön kérdés foglalkozik azzal, hogy otthon mennyire volt beszédtema a pénz, illetve a családi minták miként hatnak a döntésekre. A hallgatók pénzügyi ismeretigényeinek feltérképezésére szintén külön kérdés irányul. Végül az asszociációs jellegű kérdés („öt szó vagy kifejezés”) lehetőséget ad arra, hogy a hallgatók szabadon, előítéletektől mentesen fogalmazzák meg elsődleges benyomásaikat az egyetemisták pénzügyeiről. A kérdések bemutatását követően a következő táblázatban összefoglaltam az interjúban részt vevő hallgatók legfontosabb háttéradatait, amelyek a válaszok értelmezéséhez is keretet adnak. Az interjúalanyok kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy legalább egy éve már egyetemist legyen a válaszadó, hiszen így már részletesebb képe van a hallgatóknak a személyes pénzügyeikkel kapcsolatban.

6. táblázat - A mélyinterjú résztvevőinek adatai

Képzési terület	Sor-szám	Kor	Nem	Képzés neve	Lakóhely (albérlet, kollégium stb.)	Pénzügyi státusz
Gazdaságtudományi	1.	20	férfi	Pénzügy - Számvitel	albérletben él	munkavállaló
	2.	22	nő	Emberi Erőforrás	kollégiumban él	eltartott
	3.	25	férfi	Gazdálkodási és menedzsment	párja lakásában él	munkavállaló
Átmenet	4.	20	nő	Gazdaság-informatikus	kollégiumban él	alkalmi munkavállaló
	5.	22	férfi	Gazdaság-informatikus	kollégiumban él	munkavállaló
Nem Gazdaságtudomány	6.	23	férfi	Nemzetközi tanulmányok	szülőikkel él	munkavállaló
	7.	23	nő	Katasztrófavédelem	kollégiumban él	eltartott
	8.	26	férfi	Mozgóképek és médiaismeret	albérletben él	munkavállaló

Forrás: Saját szerkesztés

4.1.2. A mélyinterjú eredményei

Az első kérdésben a válaszadókat a havi bevételeikről kérdeztem, a táblázatban található megoszlás szerint, forintban.

7. táblázat – A mélyinterjúk 1. kérdése (bevételek megoszlása) részletezése

Válaszadó sorszáma	Bevételek megoszlása (Ft-ban)				
	Szülői támogatás	Munkabér	Ösztöndíj	Diákhitel	Egyéb
1	100 000	286 000	13 000	-	-
2	-	-	160 000	-	80 000
3	10 000	342 000	20 000	-	-
4	30 – 40 000	80 – 100 000	-	-	-
5	80 000	200 000	180 000	-	-
6	-	180 000	-	-	-
7	80 000	-	-	-	-
8	-	350 000	-	-	50 000

Forrás: Saját szerkesztés

Az egyes számú válaszadó szüleitől havi szinten 100 000 Ft támogatást kap, emellett az egyetemtől 13 000 Ft tanulmányi ösztöndíjban részesül. Duális képzésben is részt vesz, amely havi 168 000 Ft-tal növeli a bevételét. Másodállásban pénzügyi tanácsadóként dolgozik, ahol körülbelül 100 000 Ft-ot keres havonta. Gondolkodik a roma ösztöndíj megpályázásán, amelyről a Neptunban kapott tájékoztató e-mail alapján értesült. A kettes számú interjúalany jövedelme 160 000 Ft ösztöndíjből (tanulmányi, rendszeres szociális ösztöndíj, nemzeti felsőoktatási ösztöndíj), valamint 80 000 Ft árvaellátásból tevődik össze, így havi bevétele 240 000 Ft. Jelenleg gyakornoki munkát keres, amely a jövőben várhatóan munkabérrel is növeli majd jövedelmét.

A harmas számú interjúalany legfőbb bevétele a munkabére, amely főállású, heti 40 óras munkavégzésért 517 000 Ft bruttó összeget tesz ki. Ennek nettója 342 000 Ft, amely az összefoglaló táblázatban is szerepel. Emellett a munkáltató utazási támogatást biztosít (köznyelven „benzinpénz”), 30 Ft/km értékben. A válaszadó 15 km-re lakik a munkahelyétől, így munkanaponként 30 km * 30 Ft/km, azaz 900 Ft támogatás illeti meg. Szülői támogatásként édesanyja vállalja a havi 10 000 Ft-os telefonszámlát. Ösztöndíjak tekintetében a Bursa Hungarica program keretében jogosult támogatásra, amelyből 15 000 Ft-ot a helyi önkormányzat, 5 000 Ft-ot pedig az egyetem fizet. Ebből a bevételből ketten élnek: a válaszadó és felesége, aki jelenleg aktívan munkát keres.

A négyes számú válaszadó szüleitől havi szinten 30–40 000 Ft támogatást kap, emellett alkalmi munkavállalással 80–100 000 Ft közötti jövedelemre tesz szert. Úgy véli, hogy jelenlegi kollégiumi elhelyezése mellett ez a bevétel elegendő, azonban albérlet esetén a

megítélése jelentősen más lenne. Az ötös számú válaszadó bevétele 80 000 Ft szülői támogatásból, 200 000 Ft nettó munkabérből és 180 000 Ft ösztöndíjből áll, amely összesen 460 000 Ft. A válaszadó iskolaszövetkezeten keresztül dolgozik, és mivel 25 év alatti munkavállaló, nettó bére megegyezik a bruttóval. A szülői támogatást devizában kapja, így az összeg az árfolyam változásának függvényében módosulhat. A hatos számú válaszadó összes bevétele munkabérből áll, mely havi szinten 180 000 Ft, melyet egy gyári munkáért kap. Jelenleg próbaidőt tölt, ennek lejártá után a bér változni fog. A hetes számú válaszadó összes bevétele kizárólag szülői támogatásból származik, amely havi szinten 80 000 Ft. A nyolcas számú válaszadó bevételei 350 000 Ft munkabérből és 50 000 Ft egyéb bevételből származik. Az egyéb bevételt havi szintre lebontotta, mivel ez egy időszakos bevétel számára. Tanulmányai alapján családi- esküvői- és portré képeket készít, ezzel növelve a bevételeit.

Az interjúalanyok bevételi forrásai jelentős változatosságot mutatnak, egyes hallgatók többféle ösztöndíjra, duális képzésből vagy munkabérből származó jövedelemre támaszkodnak, míg mások elsődlegesen szülői támogatásból vagy alkalmi munkavállalásból fedezik kiadásait. Ez jól tükrözi, hogy a pénzügyi háttér erősen egyéni, a stabil és magasabb jövedelmi helyzettől egészen a szűkösebb, szülői segítségre támaszkodó megoldásokig terjed.

A második kérdésnél a hallgatók rendszeres kiadásaira összpontosítottam, valamint arra, hogy ezek közül melyek jelentenek számukra problémát. Az egyes számú válaszadónak a legnagyobb terhet az albérleti díj és a kapcsolódó rezsiköltségek jelentették, amelyek összesen havi szinten körülbelül 80 000 Ft-ot tettek ki. Ezen kívül ételmiszerre, szórakozásra (aminek költségén faragni szeretne), különböző előfizetésekre (HBO, Disney+, YouTube Premium), valamint országbérletre költött. A YouTube Premium előfizetésen barátaival közösen, családi csomagban próbál spórolni. A kettes számú válaszadó jellemző kiadásai az étkezés, előfizetések (Netflix, Spotify, ChatGPT), kollégiumi díj, ruházkodás és a szórakozás, amely többnyire barátokkal való kávézásból, bulikból és koncertekből áll.

A harmas számú válaszadó rendszeres kiadásai közé tartoznak a számlák, a benzin, az ételmiszer, a háztartási cikkek, valamint a streaming szolgáltatások (Spotify, Netflix, YouTube Premium). Ruházkodásra is költ, bár ez nem minden hónapban fordul elő. Szórakozásra leginkább a nyári időszakban költ (pl. mozi, randi), egyébként inkább otthoni kikapcsolódást választ. A felsorolt kiadások közül egyik sem jelent számára jelentős terhet, inkább az ad hoc jellegű nagyobb összegek okoznak problémát. A négyes számú válaszadó kiadásai között a kollégiumi díj, az ételmiszer, a bevásárlás és a szórakozás szerepel, amelyre elmondása alapján viszonylag sokat költ. A szórakozás nála közös kávézásokat, italozásokat és bulizást jelent.

Az ötös számú válaszadó rendszeres kiadásai közé tartozik a körülbelül 10 000 Ft-os kollégiumi díj, amelyet jutányosnak tart, de megjegyezte, hogy jobb szolgáltatásért akár havi 10 000–20 000 Ft-tal többet is fizetne. Emellett élelemre és vendéglátásra költ, utóbbi esetében örül, ha alkalmanként 2 000–3 000 Ft-ból megoldható. Ruházkodási kiadásai év közben oszlanak el, szórakozásra átlagosan 15 000 Ft-ot költ havonta. Legnagyobb kiadását az utazások jelentik, évente 2–3 alkalommal, amelyek összesen 350 000–400 000 Ft-ot emésztnek fel.

A hatos számú interjúalany havi költségei között szerepel a személygépkocsi tankolása (kéthetente körülbelül 20 000 Ft), valamint az élelmiszer-vásárlás. Elmondása szerint ezek nem jelentenek problémát, mivel magát spórolósnak tartja, és odafigyel a kiadásaira. Ugyanakkor előfordul, hogy elcsábul videójátékok irányába, amelyekre nagyobb összegeket is hajlandó kiadni. Elmondása szerint például előfordult, hogy egy kedvenc játékában egy virtuális kiegészítőre (sapka) körülbelül 30 000 Ft-ot költött. A hetes számú válaszadó legnagyobb kiadását a körülbelül 20 000 Ft-os telefonszámla jelenti, amely a havi előfizetésből és a készülék törlesztőrészletéből áll. Emellett utazásra havi szinten 10 000 Ft-ot, élelmiszerre pedig heti 5 000–10 000 Ft-ot költ, valamint minimális összeget vendéglátásra. Luxuskiadásnak érzi a Spotify és a Netflix havi előfizetési díját. A nyolcas számú válaszadó kiadásai között szerepel az albérleti díj és a rezsiköltség, mely összesen körülbelül 100 000 Ft, emellett 30 000 Ft-tal törleszti személyi kölcsönét. Költ még étkezésre, ritkán vendéglátásra és szórakozásra, szórakozás leginkább mozi vagy étterem. A válaszadó számára problémát jelent, hogyha új cipőt vagy ruhát kell vásárolni havi bevételéből, valamint ételérzékenysége miatt, mikor részt vesz céges képzéseken az étkezést magának kell megoldania.

Az interjúalanyok rendszeres kiadásai leggyakrabban a lakhatáshoz, az élelmiszerhez, az előfizetésekhez és a szórakozáshoz kapcsolódtak. A legnagyobb terhet több esetben az albérlet és a rezsiköltség, illetve a magasabb összegű egyedi kiadások jelentették, míg mások számára a mindennapi kiadások nem jelentenek különösebb terhet, inkább a váratlan nagyobb összegek okoznak problémát.

8. táblázat - A mélyinterjúk 3. kérdése (kiadások tervezése) részletezése

Válaszadó sorszáma	Tervezett kiadások	Ad hoc módon költségek	Döntés oka
1	X		Fejben összeállítja havi kiadásait, majd ennek teljesülését mobilbankjában rendszeresen ellenőrzi.
2		X	Sosem szeretett pénzügyeiben tervezni, felmenőitől is ezt a megoldást látta.
3	X		Jobban át tudja tekinteni, bevételt követően nagyjából felosztja a bevételt az előre ismert kiadások függvényében.
4	X		Fizetésének függvényében tervezi kiadásait, azonban előfordulhat, hogy nagyobb fizetés esetében impulzívan is vásárol.
5	X		Tudni szeretné milyen kategóriára, mennyit költ, könnyebben meg tudja határozni, hogy az egyéb igények beleférnek-e, adott hónapban.
6	X		A válaszadó felelőtlennek tartja az ad hoc módon történő költségek, szerinte logikusan figyelemmel kell kísérni a kiadásokat a megtakarítás miatt.
7		X	Feleslegesnek tartja, mivel a fix kiadásain kívül mindig ugyan azokra költ.
8	X		Biztonságérzet miatt, szeretne hónap végén megtakarítani, emiatt be szükséges osztani.

Forrás: Saját szerkesztés

A harmadik kérdéskörben az interjúalanyokat a kiadásaik tervezéséről kérdeztem. Az egyes számú válaszadó havi kiadásaira fejben készít tervet. A mental accounting fogalmának tisztázását követően elmondása szerint azonosulni tud ezzel az elmélettel. Költségei során bankkártyát használ, a tranzakciókat mobilbankjában napi szinten követi. Ennek oka, hogy első egyetemi félévében nem készített költségvetést, nem figyelt a kiadásaira, ami miatt jelentősen többet költött. A hármas számú válaszadó szintén készít tervet, de ezt csak gondolatban tartja nyilván. Ismeri rendszeres kiadásait, így előre tudja, hogy mire mekkora összegek várhatóak. A mentális könyvelésről hallott, de elmondása szerint nem alkalmazza, mert szerinte torzít, és nem a legmegfelelőbb módszer. Úgy véli, hogy számlapénz használata mellett ez kevésbé működik jól, készpénzzel viszont hasznosabb lehetne.

Az ötös számú válaszadó Excelben rögzíti a kiadásait kategóriánként. Ezt az egyetem kezdete óta vezeti, és az adott havi adatokat rendszeresen összehasonlítja az előző hónappal. Véleménye szerint az egyetemisták költési szokásait alapvetően meghatározza, hogy dolgoznak-e vagy sem: a nem dolgozó hallgatók jellemzően könnyebben költik el a szülőktől kapott pénzt, és hajlamosabbak az impulzív vásárlásra. A hatos számú válaszadó tervezi kiadásait, költéseinél figyel a kuponokra, és több hűségkártyát is használ a végösszeg csökkentése érdekében. Bevásárlás előtt mindig ír listát, tudatosan szem előtt tartja az árakat, és ugyanott vásárol, így ismeri az árkülönbségeket. Fontos számára az ár-értékarány, gyakran

választ leértékelt terméket, akár közeli lejáratút vagy kisebb hibával rendelkezőt. A hetes számú válaszadó csak a létszükségletekre költ, és igyekszik minimális bevételét beosztani, de kifejezetten előre nem tervezi meg kiadásait. A nyolcas számú válaszadó korábban nem tervezte kiadásait, emiatt nem érezte magát biztonságban, mivel jövedelme változó lehet, annak függvényében, hogy vállal-e túlórákat. Telefonon kiszámolja, hogy mennyi adott hónapban a bevétel és mennyi kiadásra számíthat, mennyit szeretne megtakarítani, majd ebből meghatározza, hogy adott hónapban mennyit költhet. Fejben dönti el, heti szinten, hogy mire szeretne költeni. A válaszadó úgy gondolja, hogy mindig jól számol, mivel hónap végére 50 000 Ft mindig marad, nem szeretne mindent elkölteni, ami marad hónap végén azt megtakarítja.

A válaszadók többsége valamilyen módon igyekszik tervezni kiadásait, de a módszerek eltérnek. Az albérletben vagy saját lakásban élők (1., 3., 8.) inkább strukturáltan kezelik pénzügyeiket, például mentális könyveléssel vagy havi szintű költségtervezéssel. A kollégiumban élők közül az 5. válaszadó kimagaslóan tudatos, mivel Excelben vezeti és elemzi kiadásait, míg mások inkább fejben számolnak, vagy a létszükségletekre korlátozzák költségeiket. Összességében megfigyelhető, hogy a lakhatási forma és a jövedelem stabilitása erősen befolyásolja a pénzügyi tervezés tudatosságát.

9. táblázat - A mélyinterjúk 4. kérdése (nagy kiadás) részletezése

Válaszadó sorszáma	Nagy kiadás megoldásának részletezése	Nagy kiadás összege (Ft-ban)	Diákhitel igénybevétele
1	Családi segítségből, esetleg saját megtakarításból	40 000	
2	Saját megtakarításból tudná megoldani	100 000	
3	Havi bevétel terhére vagy megtakarítás bevonásával tudja megoldani	50 – 100 000	
4	Saját megtakarításból	50 000	
5	Változó	100 000 felett	
6	Saját megtakarításból vagy szülői/családi segítséggel	200 000– 250 000	
7	Szülőktől, nagyszülőktől kérne kölcsön pénzt	40 000	
8	Saját megtakarításból vagy adott hónap terhére	40 – 50 000	

Forrás: Saját szerkesztés

A negyedik kérdésben a válaszadókat arról kérdeztem, hogy számukra mekkora összeg számítana nagyobb, váratlan kiadásnak napjainkban, illetve hogyan tudnák ezt megoldani. Az egyes számú válaszadó nem szívesen nyúl a megtakarításaihoz, inkább probléma esetén a családi háttérre támaszkodik. A diákhitelt igyekszik elkerülni, csak végső esetben igényelné. Úgy véli, a hitel önmagában nem rossz dolog, de amíg lehet, kerüli, később azonban

lakáshitelben gondolkodik. A kettes számú válaszadó semmiképpen nem szeretne diákhitelhez folyamodni, mivel a családban látott negatív példák miatt bizalmatlan a hitellel kapcsolatban.

A hármas számú válaszadó számára havi bevétele alapján 50–100 000 Ft számít nagy összegű kiadásnak. Ennek fedezését a költség nagyságától függően az adott havi bevételből vagy a felhalmozott megtakarításból oldaná meg. Példaként említette az egyetemi önköltség díját, amely vidéki egyetem révén egy félévre 220 000 Ft, és két részletben fizetendő. A négyes számú válaszadó sem szeretne diákhitelhez folyamodni, családja sem támogatná, mert „korán eladósodna”. A későbbiekben viszont lakáshitelben gondolkodik, tehát más hitelkonstrukcióra nyitott. A négyes számú válaszadó számára nagy terhet jelentene, ha laptopja elromlana.

Az ötös számú válaszadó hangsúlyozta, hogy nagyon fontos számára, mire kellene a nagyobb összeg. Példaként említette, hogy magánegészségügyi ellátásért nehezen adott ki 30 000 Ft-ot, ugyanakkor ugyanezt az összeget egy cipőre sokkal könnyebben elköltötte volna. A hetes számú válaszadó szintén igyekszik kerülni a hiteleket. Elmondása szerint eddig is sikerült megoldania a nagyobb kiadásokat hitel nélkül. Számára a legnagyobb problémát a mobiltelefon vagy a laptop meghibásodása jelentené. A nyolcas számú válaszadó nem szívesen fordulna a diákhitelhez, hitelhez abban az esetben fordulna, ha lakást szeretne vásárolni, annak ellenére, hogy jelenleg is rendelkezik személyi kölcsönrel.

Az interjúk során kiderült, hogy a hallgatók eltérően ítélik meg, mekkora összeg számít számukra jelentős kiadásnak: ez 40 000 és 250 000 Ft között mozog. A kisebb összegeket (40–50 ezer Ft) jellemzően a kollégiumban élő, eltartott hallgatók (2., 4., 7. válaszadó) vagy alacsonyabb bevétellel rendelkezők jelölték meg, akik ezek fedezésére saját megtakarítást, esetenként családi segítséget vennének igénybe. Ezzel szemben a magasabb, 100 000 Ft feletti összegű kiadásokat főként azok a munkavállaló hallgatók említették, akik rendszeres jövedelemmel rendelkeznek (3., 5., 6. válaszadó). Ők a váratlan kiadásokat a tárgyhavi bevételből vagy megtakarításaikból próbálnák fedezni.

A bevételek összetétele is befolyásolja a hallgatók stratégiáit, az interjúban szereplő hallgatók közül, akik szülői támogatásra is támaszkodnak (például az 1. és 7. válaszadók) hajlamosabbak a családi segítséget elsődleges megoldásként említeni, míg az önálló keresettel rendelkezők (például a 3., 5. és 6. válaszadók) inkább saját erőforrásaikra építenek. A diákhitel igénybevételéhez a többség elutasítóan viszonyul, elsősorban a negatív családi tapasztalatok vagy a korai eladósodástól való félelem miatt. Ugyanakkor a későbbi életszakaszhoz kötődő hitelek lehetőségét többen is nyitottan kezelik.

Összességében a feltáró interjúban szereplő hallgatóknál a nagyobb kiadások kezelésének módja szorosan összefügg a hallgatók lakhatási körülményeivel, bevételi

forrásaival és pénzügyi státuszával, az eltartott, kollégiumban élő hallgatók kisebb összegeket is megterhelőnek érzékelnek, míg a dolgozó, önállóbb pénzügyi helyzetben lévők nagyobb összegek kezelését is reálisnak tartják.

Az ötödik kérdés arra irányult, hogy az interjúalanyok az elmúlt években mely termékek vagy szolgáltatások árának növekedését érzékelték leginkább. Az egyes számú válaszadó az élelmiszerek drágulását emelte ki, példaként megjegyezte, hogy napjainkban 10 000 forintért már szinte semmit nem tud vásárolni. Igyekszik otthonról, szüleitől minél több élelmet magával hozni, amikor visszautazik az egyetemvárosba. Hozzátette, hogy szüleinek a benzinárak emelkedése jelent gondot, és a divatiparban is érzékelhető árnövekedést tapasztalt. A kettes számú válaszadó szerint leginkább a készétel-házhozszállítás, az étterembe járás és az élelmiszerek ára nőtt meg. A hármas számú válaszadó a benzinár emelkedését nevezte a legjelentősebbnek, amely szerinte más termékek és szolgáltatások árára is kihatott. A négyes számú interjúalany az élelmiszerek és az albérletek árnövekedését hangsúlyozta; hozzátette, hogy amennyiben albérletben kellene laknia, szülői segítség nélkül nem tudná megoldani. Emellett a vendéglátóhelyek áremelkedését is kiemelte. Az ötös számú válaszadó szerint a vendéglátás drágult leginkább, példaként kedvenc éttermét említette, ahol az egyetemi évek kezdetén 1 900 Ft-ért kapott egy tésztát, amelynek ára mára 2 400 Ft-ra emelkedett. Úgy véli, hogy az otthoni főzés drágább, mint az éttermekben vagy kifőzdékben való étkezés. Rendszerint ugyanabban a boltban vásárol, kevésbé figyeli az árakat, de a parmezánsajt drágulását külön megemlítette. A hatos számú válaszadó szintén az élelmiszerek, azon belül is a gyümölcsök és zöldségek árának emelkedését tartotta a legjelentősebbnek. Pozitívan értékelt az árstop intézkedést, mert tapasztalatai szerint az üzletekben mindig találhatóak az olcsóbb árú termékek. A hetes számú válaszadó szerint a mobilszámla díja emelkedett jelentősen: először 15%-kal, majd további 3%-kal nőtt. Telefonját részletre vásárolta, és elmondása szerint a törlesztés első öt hónapjában szülei anyagi támogatására is szüksége volt. A nyolcas számú válaszadó az élelmiszerek, üzemanyag, építőanyagok és elektronikai eszközök árának látta az elmúlt 5 évben jelentős növekedését. Összességében ezek a növekedések megterhelők számára, azt gondolja a válaszadó, hogy egy minimálbérből élő lakos ezeket a növekedéseket nem tudja kezelni, a jövedelem és a kiadások között nincsen differencia.

Az interjúalanyok leggyakrabban az élelmiszerek árának emelkedését említették, de többen kiemelték a vendéglátás költségeinek növekedését is. A válaszokban visszatérően jelent meg a benzinár emelkedése, valamint az albérletek és rezsiköltségek drágulása. Emellett egyéni példák is előkerültek, például a mobil-előfizetések díjának, illetve bizonyos élelmiszerek és divatcikk árának növekedése.

10. táblázat - A mélyinterjúk 6. kérdésének (megtakarítás) részletezése

Válaszadó sorszáma	Rendszeres megtakarítás	Ad hoc megtakarítás	Megtakarítás célja
1	X		külföldi utazásokra, hosszabbtávú célokra is
2	X		váratlan események vagy előre látható nagyobb kiadásokra
3	X		lakásfelújítás, nagyobb összegű váratlan kiadások rendezése
4	X		váratlan kiadások, vészhelyzetek, utazás
5	X		lakásvásárlás, költözési költségek, utazás
6	X		váratlan esemény, nagyobb kiadások, rövidtávon lakásfelújítás, hosszútávon autóvásárlás
7	-	-	-
8	X		Váratlan kiadás, lakás és autóvásárlás, hitelkerülés

Forrás: Saját szerkesztés

A hatodik kérdésben a válaszadókat megtakarítási szokásaikról, valamint megtakarítási céljaikról kérdeztem. Az egyes számú válaszadó rendszeresen takarít meg, a havi összeg változó. Leginkább nyaralásra gyűjt, 2025 nyarán például 250 000 forintot költött külföldi utazásra. A kettes számú válaszadó szintén változó összegeket tud félretenni, de nem tudatosan teszi. Véleménye szerint a „generációnk nem gondolkodik a jövőben, jelenben él”, ezért sokan nem fordítanak figyelmet a megtakarításokra. A hármas számú válaszadó minden hónapban igyekszik félretenni, főként váratlan vagy nagyobb kiadásokra, illetve lakásfelújításra; példaként a nyílászárók cseréjét említette. A négyes számú válaszadó a szüleitől és nagyszüleitől kapott ajándékpénzekből, valamint munkabéréből próbál megtakarítani, elsősorban váratlan kiadásokra és utazásra. Az ötös számú válaszadó ingatlanra gyűjt, ugyanakkor az árak folyamatos növekedése miatt egyre kevésbé motivált. Úgy véli, Budapest különösen drága, és ez szerinte lokális probléma. A hatos számú válaszadó fizetésének felét félreteszi nagyobb kiadásokra és utazásokra; például édesanyjával tavaly víztisztítót vásároltak 440 000 forintért, jelenleg pedig egy felsőkategóriás porszívóra spórolnak. A hetes számú válaszadó egyáltalán nem tud megtakarítani, hónapról hónapra él. Diákmunkát tervez vállalni, amelyből szeretne félretenni, még akkor is, ha emiatt a szülői támogatása várhatóan csökkenni fog. A nyolcas számú válaszadó próbál rendszeresen megtakarítani, azonban azokban a hónapokban, amikor váratlan kiadása keletkezik nem tud. Leginkább a biztonságérzete miatt takarít meg rendszeresen, ezen felül váratlan kiadásokra, lakásra és autóvásárlásra és a hitelek kerülésére.

A hallgatók többsége igyekszik megtakarítani, ám céljaik és lehetőségeik jelentősen eltérnek. A munkavállaló hallgatók (pl. 1., 3., 5., 6. 8. válaszadó) rendszeres megtakarítással is

terveznek, amelyet jellemzően nagyobb kiadásokra, lakásfelújításra vagy utazásra fordítanak. Az eltartott hallgatók közül többen inkább alkalomszerűen, ajándékpénzekből vagy kisebb összegekből spórolnak (pl. 2., 4. válaszadó), míg a hetes számú interjúalany teljes mértékben megtakarítás nélkül, hónapról hónapra él.

A hetedik kérdésben a válaszadókat arról kérdeztem, hogy mennyire tartják magukat pénzügyileg tudatosnak, a nyolcadikban pedig arról, hogy mivel növelnék tudásukat. Az egyes számú válaszadó a magyar átlagnál tudatosabbnak és tájékozottabbnak tartja magát, leginkább a hosszú távú megtakarítások terén mozog otthonosan, és UL megtakarításokba fekteti szabad pénzeszközeit. A tőzsdézésbe nem volt még ideje beletanulni. Szerinte a magyar lakossággal az a probléma, hogy nem mernek pénzügyi szolgáltatók között váltani, nem mernek pénzügyi tanácsadókhöz fordulni. Sokszor ismerős tanácsa alapján indulnak el, az alapfogalmakról van elképzelésük, de nem tisztában a tényleges tartalmukkal. Leginkább folyószámlákról, hitelekéről és adózásról tanulna Youtube-shorts videók és podcastek segítségével. A kettes számú válaszadó szerint alapvető pénzügyi tudással rendelkezik, és leginkább a befektetési lehetőségekről, állampapírokról tanulna szívesen. A rövid távú befektetések iránt érdeklődik, a tőzsdézést elképzelhetetlennek tartja. Számára a legmegfelelőbbek az oktató TikTok-videók lennének, hiszen úgy véli, a generációja nem tud hosszú távon figyelni, nehéz a figyelmet fenntartani. A hármas számú válaszadó nem tartja magát annyira tudatosnak a pénzügyek terén. Kiemelte, hogy nem ért a személyes megtakarításokhoz, értékpapírokhoz és értékpapírportfóliókhöz. Leginkább ebben a témában hallgatna kurzusokat és oktatóvideókat, hogy amennyiben nagyobb összeget tudna spórolni, megtanulja, hogyan fektesse be. Szerinte a magyar lakosság esetében még a pénzügyi alapfogalmak ismerete is problémát jelent, még a gazdasági tanulmányokat folytató hallgatók körében is. Elmondása szerint egyetemista társai beszámolóik alapján egy gazdálkodási és menedzsment képzés záróvizsgáján egy, a szakon 3-4 éve tanuló hallgató az infláció fogalmával sem volt tisztában, azt állítva, hogy az infláció során a termékek és szolgáltatások olcsóbbak lesznek. A négyes számú válaszadó közepesnek tartja pénzügyi tudatosságát. Erősségének azt említette, hogy jól bánik az értékpapírokkal, valamint megfelelően be tudja osztani a pénzét. Gyenge pontja a tőzsde és a biztosítások; jelenleg a nyugdíjbiztosításban gondolkodik. Leginkább a tőzsdéről és a különböző befektetési formákról tanulna szívesen. Legszívesebben workshopokon, laza stílusú, interaktív előadásokon venne részt. Az ötös számú válaszadó pénzügyi tudását átlagon felülinek ítéli, de elmondása szerint lehetne jobb is. Lustának tartja magát, és úgy gondolja, hogy a körülötte élő emberek még a pénzügyi alapfogalmakat sem értik, például a hitelkamatot; a Facebookon olvasott kommentek még biztosabbá tették ebben a hitében. Leginkább befektetésekről tanulna szívesen, azon belül

is részvényekről, a tőzsdéről, ezen kívül külföldi állampapírokról. Már vett részt szakkollégium által szervezett képzésen, de sajnos azt túlságosan alapvetőnek találta. A hatos számú válaszadó tájékozottnak tartja magát. Pénzügyi tudatosságnak érzi, hogy tudja értékelni, mi mennyibe kerül, és miért, mennyit érdemes kiadni. A tőzsdéhez nem igazán ért. Legszívesebben megtakarításokról, értékpapírokról, aranykereskedelemről, valuta-deviza váltásokról tanulna TikTok-videókon, Instagram-reelseken, valamint egyetemi kurzusokon. A hetes számú válaszadó közepes/alapszintű pénzügyi tudással rendelkezik elmondása szerint, a téma nem tartozik érdeklődési körébe. A saját személyes pénzügyeit meg tudta tervezni, amikor volt munkahelye. Legszívesebben hitelekéről tanulna, bár jelenleg nem tervez hitelt felvenni, azonban a jövőbeni lakásvásárláshoz szükséges lesz. A nyolcas számú válaszadó tudatosnak tartja magát, azt gondolja, ha nem lenne tudatos a hónap közepén már nem lenne bevételéből és nullán lenne. Pénzügyi tudatosságnak azt érti, hogy hogyan költ és hogyan takarít meg. Befektetésekről és crypto valutákról tanulna legszívesebben. Számára a TikTok nem valid forrás, tanfolyam, kurzus vagy könyv alapján mélyítené ismereteit vagy esetleg ismerős vagy befektetési tanácsadó álltal. Azonban a válaszadó azt gondolja szűkösebb anyagi helyzetben ismerősben kevésbé tud megbízni. Azt gondolja, hogy a szűkös körülmény miatt egyből az eredményt várná, rövid időn belül. Pénzügyi döntések előtt mindig szétnéz, körbekérdez előtte.

A válaszadók önértékelése szerint pénzügyi tudatosságuk átlagos vagy annál kissé jobb, és leginkább a befektetések (állampapír, tőzsde) iránt mutatnak érdeklődést a továbbképzés során. A tanulási preferenciák egyértelműen a rövid, laza formátumok (TikTok, YouTube shorts) felé hajlanak, amelyeket a magyar lakosság pénzügyi alpműveltségének hiányával és a hosszú tartalmakkal szembeni türelmetlenséggel magyaráznak.

11. táblázat - A mélyinterjúk 9. kérdésének (pénzügyi függetlenség) részletezése

Válaszó sorszáma	Saját forrásból fenntartja életmódját (ösztönij segélyek)	Önmagát fenntartja, másra nem támaszkodik. Pénzügyi döntésekben és a költsékezésben önállóan dönt	Fenntartja életmódját anélkül, hogy jövedelemszerzési céllal dolgoznia kellene.	Egyéb
1	X			
2		X		
3		X		
4	X			
5				X
6				X
7		X		
8				X

Forrás: Saját szerkesztés

A kilencedik kérdésben a válaszadókat arról kérdeztem, hogy mit jelent számukra a pénzügyi függetlenség, valamint, hogy jelenleg függetlennek tartják-e magukat. Az egyes számú válaszadó szerint pénzügyileg függetlennek mondhatóak a fogyasztók, ha már nem függenek anyagilag mástól, azonban szerinte az önálló pénzügyi döntések már túlmutatnak a pénzügyi függetlenségen. Mivel még szüksége van az otthoni támogatásra, így nem gondolja magát függetlennek. A kettes számú válaszadó függetlennek tartja magát, szerinte az is fontos, hogy nem kell beszámolnia, mire költi el havi bevételét, valamint hajlamos impulzívabban vásárolni. A hármas számú válaszadó szerint a pénzügyi függetlenség a következőt jelenti: „ha nem függsz senkitől, és a saját pénzedből, amit te rendszeresen, akármi változáson elő tudsz magadnak teremteni, és az neked elég arra, hogy te fenntartsd a te egzisztenciádat”, amely nagyon hasonlít Baum (2008) publikációjában szereplő definícióhoz. Véleménye szerint lehetne függetlenebb jelenleg. Minden kiadására megvan a pénz, tud megtakarítani is, de megtakarításai befektetése is pozitív lenne a családi kasszának. A négyes számú válaszadó nem tartja magát függetlennek, mivel még a szülői támogatásra is támaszkodik. Az ötös számú válaszadó szerint akkor tekinthető valaki pénzügyileg függetlennek, ha rendelkezik saját ingatlannal, így nem függ főbérletől. Szerinte nem létezik fix passzív jövedelem, amellyel fenn tudná tartani magát. A hatos számú válaszadó jelenleg függetlennek tartja magát, mivel nem rendelkezik hitellel. A hetes számú válaszadó nem tartja magát függetlennek. A nyolcas számú válaszadó nem érzi magát függetlennek, azt gondolja a pénzügyi függetlennek, akkor lenne tekinthető, ha korrekt anyagi helyzet lenne, emellett pedig rendelkezne passzív jövedelemmel is.

A 10. és 11. kérdésben a válaszadókat a családi pénzügyi szocializációról kérdeztem. Az egyes számú válaszadó ritkán beszél szüleivel a pénzügyekről, akkor is leginkább azért, mert ezt tanulja. Szerinte a család nagyban befolyásolja a pénzügyi döntéseket, és a szülői minták megfigyelt attitűdök formájában öröklődnek tovább. A kettes számú válaszadó szokott édesanyjával a pénzről beszélni, azonban leginkább arról, hogy kevés a jelenlegi jövedelmük. Hét év után most először tudott édesanyjával huzamosabb időre elutazni. Úgy véli, hogy a szülőktől látott pénzügyi attitűd befolyásolhatja a gyerekeket, de nála ez inkább ellenpéldaként jelenik meg. A hármas számú interjúalany szerint családjukban nem igazán beszéltek a pénzügyekről, inkább csak a rossz pénzügyi döntések következményeit érezte, például a svájci frank alapú lakáshitel törlesztőrészletének növekedése után. Elmondása szerint édesanyja impulzív vásárló, emiatt havi pénzügyeit szűkösen kezeli. A válaszadó úgy véli, nem tudja, hogy öröklött tulajdonság vagy a látott minta hatása, de ő maga is hajlamos az impulzív vásárlásra, noha próbál ez ellen tenni. Megjegyezte, hogy talán a gyermekkori hiányérzetet

próbálja most kárpótolni. A négyes számú válaszadó családjában gyakran előkerülnek a pénzügyi témák, mivel bátyja közgazdász, aki segített neki megismerni az értékpapírok világát. Szülei gyermekkorában pénzügyi takarékosagra nevelték, és tőlük hallott először a nyugdíjcélú megtakarítás, illetve a lakástakarékpénztár előnyeiről. Ugyanakkor szerinte a szülők ellenpéldaként is hathatnak a gyermek pénzügyi viselkedésére. Az ötös számú válaszadó családjában soha nem szoktak a pénzről beszélni, legfeljebb nagymamájától kap tanácsokat, hogy ne költse el a pénzét felesleges dolgokra. Középiskolai osztályfőnöke viszont beszélt a diákokkal a személyes pénzügyekről, és egy projekten keresztül követniük kellett havi költéseiket. A hatos számú válaszadó családjában napi szinten szóba kerülnek a pénzügyek, különösen a megtakarítások. Csalátagjai figyelemmel kísérik értékpapírjaik hozamát, és véleménye szerint a pénzügyi magatartás öröklődhet: egy sokat költő családban a gyermek is hajlamos lesz többet költeni. Édesanyja és ő maga is hajlandó nagyobb összeget kiadni ruházati vásárlások alkalmával, például cipőre akár 100 000 Ft felett is. A hetes számú válaszadó keveset beszél otthon a pénzügyekről, és akkor is leginkább fiatalabb testvérével. A nyolcas számú válaszadó szokott családjában beszélni a pénzügyekről, szülők próbálták tanítani őt arra, hogy megtakarítson, ne szórja a pénzt, próbáljon korrekt anyagi viszonyt teremteni. Amennyiben rossz anyagi helyzetbe kerülne szülei támogatnák, kiségetnének. Szülei azonban konzervatívabbak, befektetésekben, cryptoban nem hisznek, aranyban hisznek, ami egy hosszútávú befektetés, azonban pénzé lehet tenni, ha beüt a krach. A válaszadók többsége szerint a családi pénzügyi szokások és attitűdök jelentős hatással vannak a saját pénzügyi viselkedésükre, még akkor is, ha ezt tudatosan próbálják elkerülni vagy ellenpéldaként kezelni.

A válaszadókat utolsó kérdésként megkértem, hogy 5 szót vagy kifejezéssel jellemezzék, hogy milyenek érzik az egyetemisták pénzügyeiket. A következő táblázatban válaszadásként mutatom be a kifejezéseket, azt követően pedig mindezt szófelhőben is, melyet a WorldClouds.com weboldal segítségével készítettem el.

12. táblázat – Összefoglaló táblázat az egyetemisták pénzügyeikre vonatkozó kifejezésekkel

Válaszó sorszáma	Kifejezések
1	Bulik, szegények, spórolás, diákmunka, családi támogatás
2	Keves ösztöndíj, pénz beosztása, pénzköltési szokások, kuponok és kedvezmények, felelőtlenség
3	Ösztöndíj, meggondolatlanág, szülői támogatás, pénzügyi leterheltség, baráti támasz
4	Spórolás, tudatosság, probléma a megélhetéssel, felelősség, fejlődés
5	Ösztöndíjak, diákhitel, felelőtlenség, jövőkép, megtérülés
6	Csóró, spórolás, szülői támogatás, szórakozásban felelőtlen, ételrendelés

7	Hónapról-hónapra élés, kevés jövedelem, meggondolatlanság, szülői támogatás, új élethelyzet
8	Eladósodás, tehetős családok, trendekből táplálkoznak, felelőtlenség, rosszul bánik a pénzzel

Forrás: Saját szerkesztés

A válaszadók által használt kifejezések jól tükrözik a hallgatók pénzügyi helyzetéhez és attitűdjeihez kapcsolódó legfontosabb mintázatokat. Többen hangsúlyozták a spórolás és a szülői támogatás szerepét, ami a pénzügyi függőség jelenlétét jelzi, ugyanakkor gyakran megjelenik a felelőtlenség és a meggondolatlanság motívuma is, különösen a költségekkel és szórakozással kapcsolatban. Az ösztöndíjak és a diákmunka kiemelése arra utal, hogy a hallgatók számára fontos a saját bevétel megteremtése, de sokan még küzdenek a pénz tudatos beosztásával és a jövőbeni pénzügyi stabilitás elérésével.

15. ábra - egyetemisták pénzügyeikre vonatkozó kifejezésekkel

Forrás: Saját szerkesztés a WordCloud.com segítségével

4.1.3. A mélyinterjú eredményeinek összefoglalása

A kutatás során nyolc egyetemi hallgatóval készült félig strukturált mélyinterjú, amelyek célja a pénzügyi tudatosság, megtakarítási szokások, kiadási struktúra, valamint a családi pénzügyi szocializáció feltárása volt. A válaszadók különböző képzési területekről és élethelyzetekből érkeztek, volt köztük albérletben élő, kollégista és szülőkkel lakó hallgató, továbbá eltartott, alkalmi munkavállaló és teljes munkaidős dolgozó is.

Az interjúk alapján a legtöbb hallgató számára a legnagyobb anyagi terhet az albérleti díj, a rezszi és az élelmiszerárak emelkedése jelenti. A pénzügyi tervezés többnyire fejben történik, néhányan azonban Excel-táblázatot vezetnek, illetve mobilbanki alkalmazások segítségével követik nyomon költségeiket. A megtakarítási szokások és célok eltérőek: egyes hallgatók rendszeresen takarékoskodnak (például utazásra, lakásvásárlásra, nagyobb kiadásokra), mások viszont hónapról hónapra élnek, és nem tudatosan kezelik pénzügyeiket.

A pénzügyi tudatosság önértékelése változó, többen átlagnál tudatosabbnak tartják magukat, mások inkább az ismerethiányt emelték ki, különösen a befektetések, megtakarítások és hitelkezelés területén. A legtöbb válaszadó szívesen bővítené tudását ezen témákban, elsősorban rövidebb, online tanulási formákon (pl. YouTube, TikTok, podcast) keresztül.

A családi háttér és a pénzügyi szocializáció meghatározó szerepet játszik a pénzhez való viszony alakulásában. Többen a szülők mintáit követik, mások éppen az otthoni tapasztalatokkal szemben alakították ki saját pénzügyi szemléletüket. Általánosan elmondható, hogy a pénzügyekről való kommunikáció családonként eltérő intenzitású, de a hallgatók többsége úgy véli, a pénzhez való hozzáállás tanult viselkedés.

Összességében a kutatás azt mutatja, hogy a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi tudatossága formálódóban van. Bár a többség igyekszik felelősen gazdálkodni, a pénzügyi döntéseiket gyakran intuíció és korábbi tapasztalatok vezérlik, nem pedig tudatos tervezés. A pénzügyi ismeretek bővítése, különösen a gyakorlati alkalmazás szintjén, jelentős mértékben hozzájárulhatna a fiatal felnőttek gazdasági önállóságához és hosszú távú stabilitásához.

4.2. A Hallgatói Interjúk Deduktív Tartalomelemzése

4.2.1. Bevezetés, módszertani áttekintés

Az interjúk tartalmának elemzéséhez a deduktív kódolás módszerét alkalmaztam. Ez a technika lehetővé tette, hogy a meglévő elméleti keretből állítsak fel egy kódrendszert, mely alapján elemeztem a 8 mélyinterjú teljes átíratát. Az adatok szisztematikus rendezésére, a kódoláshoz és az összefüggések feltérképezéséhez NVivo 15.3 kvalitatív adatelemző szoftver segítségével végeztem. A teljes kódrendszer, amely mentén az interjúk narratíváit értelmezem a mellékletek között megtalálható. A következő ábrán vizuálisan összefoglalja a kódok és alkódok rendszerét.

16. ábra - A deduktív kódolás alapjául szolgáló kódrendszer

Forrás: Saját szerkesztés

A kódolási folyamat során a K1-K5 fő kategóriák és a hozzájuk tartozó K11-K54 alkódok segítségével rendszereztem a résztvevők válaszait. Minden egyes interjúátíratot többször is elolvastam, hogy megbizonyosodjak a kódok konzisztens alkalmazásáról és a tematikus összefüggések feltárásáról. Az NVivo szoftver lehetővé tette nemcsak a kódok hozzárendelését, hanem az azok közötti kapcsolatok vizuális feltérképezését is.

4.2.2. Tartalomelemzés Eredményei

Az elemzés első lépéseként a kódok előfordulási gyakoriságát és alanyok közötti eloszlását vizsgáltam, mely segít azonosítani a narratívákban leginkább hangsúlyos témákat.

13. táblázat - Kódok Gyakorisága

Fő kód/Válaszadó	1	2	3	4	5	6	7	8	Összesen
K1 Pénzügyi Tudás	9	5	15	4	7	5	5	7	57
K2 Pénzügyi attitűd	16	12	17	10	13	11	16	24	119
K3 Pénzügyi viselkedés	16	11	19	14	12	18	8	13	111
K4 Pénzügyi szocializáció	10	9	10	10	12	6	6	6	69
K5 Pénzügyi függetlenség	12	10	20	12	9	17	17	13	110

Forrás: Saját szerkesztés

A pénzügyi attitűd és viselkedés képezi a válaszadók narratíváinak gerincét, jelezve, hogy az érzelmek és a mindennapi gyakorlat szoros kapcsolatban állnak egymással. A K1 Pénzügyi Tudás viszonylag alacsony megjelenése arra utalhat, hogy a formális ismeretek kevésbé hangsúlyosak, mint az érzelmi és magatartási tényezők. A Pénzügyi szocializáció és Pénzügyi függetlenség kiegyensúlyozott megoszlást követ.

14. táblázat – A pénzügyi tudás fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága

Kód/Válaszadó	1	2	3	4	5	6	7	8	Összesen
K11 Alapfogalmak ismerete	3	3	7	0	4	1	0	0	18
K12 Információ ismeret	3	0	3	3	1	2	1	5	18
K13 Digitális pénzügyi tudás	1	0	0	0	0	0	0	1	2
K14 Tudás és gyakorlat közötti eltérés	2	2	5	1	2	2	4	1	19

Forrás: Saját szerkesztés

Az összefoglaló táblázat alapján elmondható, hogy kiemelkedő aldimenzió a K14 Tudás és gyakorlat közötti eltérés kód, amely a legmagasabb előfordulási számmal, tizenkilenc említéssel szerepel. Ez a kategória az interjúalanyok mind a nyolc főjét érintette, így ez a legdominánsabb és a legelterjedtebb tapasztalat a minta körében. Ez az eredmény arra mutat rá, hogy a valós életben felmerülő pénzügyi kihívások és az elméleti ismeretek közötti szakadék a legfőbb feszültségforrás a résztvevők számára. A K11 Alapfogalmak ismerete és a K12 Információ ismeret kódok azonos, tizennyolc előfordulási számmal bírnak, így ezek is rendkívül hangsúlyosak. Elterjedtségükben azonban különbség mutatkozik, K11 csupán 5 alalnál fordul elő, míg a K12 hét alalnál.

15. táblázat - A pénzügyi attitűd fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága

Kód/Válaszadó	1	2	3	4	5	6	7	8	Összesen
K21 Pénzügyi szorongás pesszimizmus	7	10	13	6	7	4	6	12	65
K22 Pénzügyi biztonságérzet optimizmus	2	2	1	3	3	3	5	8	27
K23 Megtakarítási hajlandóság	2	0	1	0	1	1	1	1	7
K24 Érdeklődés a pénzügyi témák iránt	5	0	2	1	2	3	4	3	20

Forrás: Saját szerkesztés

A pénzügyi attitűd fő kód alatti gyakorisági adatai éles polarizációt mutatnak. Az interjúalanyok érzelmi terhelését a K21 Pénzügyi szorongás pesszimizmus kód abszolút dominanciája jelzi, hatvanöt előfordulásával ez a leggyakoribb kód, és mind a nyolc alany említette. Ezzel szemben, a K22 Pénzügyi biztonságérzet optimizmus is elterjedt, de mindössze huszonhét előfordulási száma azt mutatja, hogy a negatív érzelmek közel két és félszer sűrűbben jelentek meg a narratívákban, mint a pozitívak.

16. táblázat - A pénzügyi viselkedés fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága

Kód/Válaszadó	1	2	3	4	5	6	7	8	Összesen
K31 Költségek tervezése	6	1	5	1	4	4	4	5	30
K32 Megtakarítási szokások	7	4	7	8	3	5	1	4	39
K33 Tudatos vásárlás	1	0	3	1	3	6	1	2	17
K34 Impulzív vásárlás	2	6	4	4	2	3	2	2	25

Forrás: Saját szerkesztés

A K3 kód alatti pénzügyi viselkedés kódok közül a K32 Megtakarítási szokások a legdominánsabb. Harminckilenc előfordulási számával ez a kategória a leggyakoribb említés a pénzügyi szokások tekintetében, és az interjúalanyok mind a nyolc fője említette. Ez azt jelzi, hogy a megtakarítási viselkedés a legelterjedtebb és leginkább hangsúlyos téma a résztvevők számára. A K31 Költségek tervezése harminc előfordulási számmal a második leggyakoribb kód, és szintén mind a nyolc alany narratívájában felmerült. A K34 Impulzív vásárlás huszonöt előfordulási száma árnyalja, amely a harmadik leggyakoribb kód.

17. táblázat - A pénzügyi szocializáció fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága

Kód/Válaszadó	1	2	3	4	5	6	7	8	Összesen
K41 Szülői minta	3	4	6	8	3	3	4	3	34
K42 Iskolai oktatás	1	0	0	1	2	1	0	1	6
K43 Társadalmi normák	2	3	1	0	2	1	0	2	11
K44 Kortárshatás	4	2	3	1	5	1	2	0	18

Forrás: Saját szerkesztés

Az eredmények egyértelműen a K41 Szülői minta kód abszolút dominanciáját mutatják. nyolc alanyból hét narratívájában felmerült. Ez az eloszlás azt jelzi, hogy a pénzügyi nevelés és attitűdök kialakításában a családi háttér és a szülőktől látott minta a legfontosabb, legelterjedtebb és legelmélyültebb befolyásoló tényező. A második legdominánsabb kategória a Kortárshatás, tizennyolc előfordulással, amelyet szintén hét alany említett.

18. táblázat – A pénzügyi függetlenség fő kód alá tartozó alkódok gyakorisága

Kód/Válaszadó	1	2	3	4	5	6	7	8	Összesen
K51 Szülőktől való függés	5	1	3	5	1	6	8	1	30
K52 Saját bevétel	4	3	5	1	2	5	0	3	23
K53 Megélhetési kihívások	1	3	5	3	3	2	6	5	28
K54 Hosszútávú célok	2	3	7	3	3	4	3	4	29

Forrás: Saját szerkesztés

A kódok közül a K51 Szülőktől való függés a legdominánsabb kategória harminc előfordulási számmal. Ez azt jelzi, hogy a függetlenségi viszony és a szülői háttérrel való kapcsolat a leginkább hangsúlyos a résztvevők számára. Ezt szorosan követi a K54 Hosszútávú célok huszonkilenc előfordulással és a K53 Megélhetési kihívások huszonnyolc előfordulással. E három kategória kiugróan magas és hasonló gyakorisága azt mutatja, hogy a függőségi állapot, a mindennapi megélhetés problémái és a jövőbeli tervezés témái együtt képeznek központi narratívát.

19. táblázat - Fő kód és nem eloszlás

Fő kód / Nem	Férfi	Nő
K1 Pénzügyi Tudás	43	14
K2 Pénzügyi attitűd	81	38
K3 Pénzügyi viselkedés	78	33
K4 Pénzügyi szocializáció	44	25
K5 Pénzügyi függetlenség	71	39

Forrás: Saját szerkesztés

A nemek szerinti kódolási gyakoriság elemzése egyértelműen azt mutatja, hogy a férfi interjúalanyok narratívái jóval gazdagabbak és részletesebbek a témák lefedettségében, mint a nőké, ugyanis az összes kódolt előfordulás száma a férfiaknál több mint kétszerese a nőknél mért értéknek. Ez a tendencia az összes főkódon megfigyelhető, különösen a Pénzügyi attitűd és a Pénzügyi viselkedés kategóriákban, ahol a férfiak említéseinek száma kiugróan magas.

Szembetűnő eltérés mutatkozik továbbá a Tudatos vásárlás és a Saját bevétel aldimenziókban, ahol a férfiak sokkal sűrűbben hozták fel az adott témákat. Egyetlen kivétel ez alól a Szülőktől való függés kód, ahol a nemek között közel azonos az előfordulások aránya. Összességében az adatok alátámasztják, hogy a nők és férfiak eltérő mélységben és hangsúllyal közelítik meg a pénzügyi tudás, attitűdök és viselkedés témáit.

20. táblázat – Fő kód és a képzési terület eloszlása

Fő kód / képzési terület	Gazdaságtudomány	Átmeneti	Nem gazdaságtudomány
K1 Pénzügyi Tudás	29	11	17
K2 Pénzügyi attitűd	45	23	51
K3 Pénzügyi viselkedés	46	26	39
K4 Pénzügyi szocializáció	29	22	18
K5 Pénzügyi függetlenség	42	21	47

Forrás: Saját szerkesztés

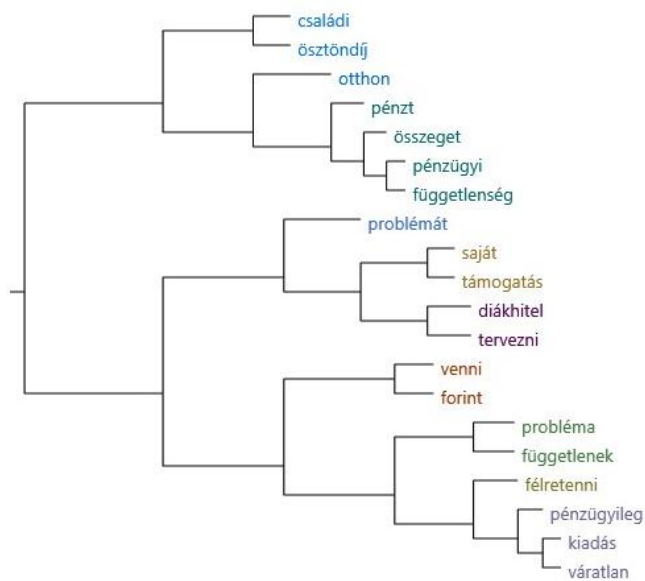
A képzési terület szerinti gyakorisági elemzés azt mutatja, hogy a Gazdaságtudományi hallgatók narratívái a leginkább kidolgozottak és részletesek. A Gazdaságtudományi területen tanulók narratívájában a Megtakarítási szokások és az Alapfogalmak ismerete dominált, ami proaktív, tudásalapú viselkedést jelez. Ezzel szemben a nem gazdaságtudományi alanyok elbeszéléseiben a Pénzügyi szorongás és a Pénzügyi biztonságérzet volt a leggyakoribb, kiemelve az attitűdök központi szerepét a pénzügyek megítélésében. A részletes kódolási számok azt mutatják, hogy a hallgatók képzési területe jelentősen befolyásolja, hogy a pénzügyi tudatosság mely aspektusait tartják a legfontosabbnak.

A húsz leggyakoribb szó elemzése a kötőszavak és más nyelvtani segédzavak szűrése után készült, ezzel megerősítve a tematikus kódolással feltárt fókuszpontokat. A lista élén álló pénzügyi és kiadás szavak jelzik, hogy a narratívák súlypontja a kiadásmenedzsment körül összpontosul. A váratlan és probléma szavak magas gyakorisága a szorongás és bizonytalanság fontosságát emeli ki. Az egyértelmű törekvést a függetlenség és a saját bevételek iránti szavak támasztják alá, míg a családi és otthon fogalmak a pénzügyi háttérrel és a függőséggel kapcsolatos témák dominanciáját tükrözik. Mindez vizuálisan a következő ábrán látható.

17. ábra - Szófelhő a 20 leggyakoribb szóról

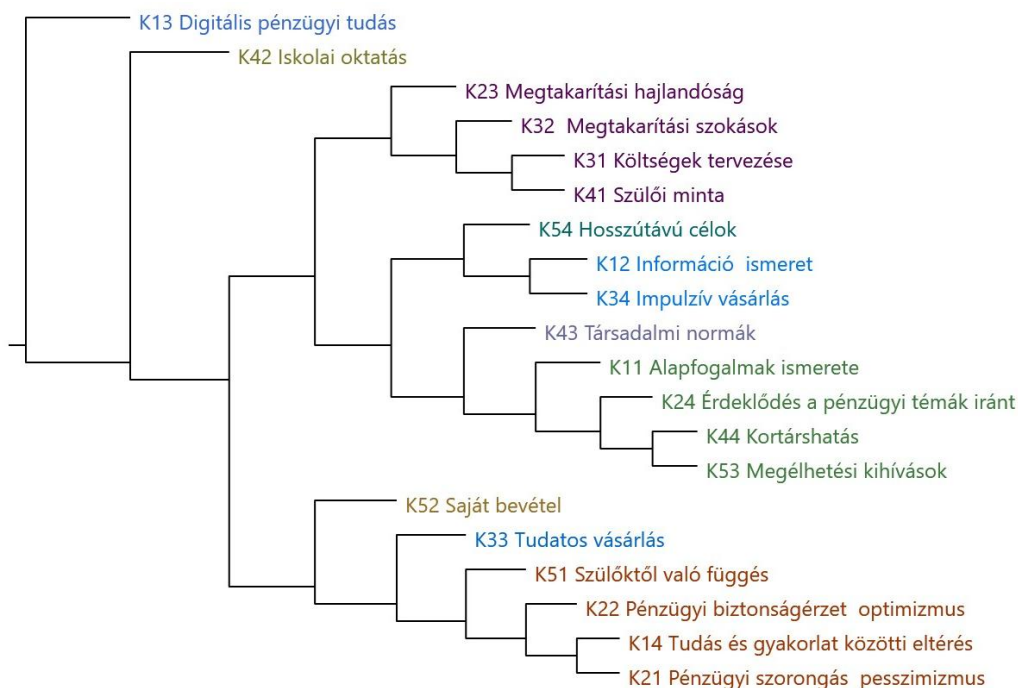
Forrás: Saját szerkesztés NVivo-val

18. ábra - A leggyakoribb 20 szó klaszterezése

Forrás: Saját szerkesztés NVivoval

A klaszterezés két, elméletileg vegyes, de kontextuálisan szorosan összefüggő csoportot azonosít. Az első klaszter a családi háttér és a függetlenségi törekvések szoros kapcsolatát igazolja, mivel magában foglalja az ösztöndíj, családi, otthon és függetlenség fogalmakat. Ez azt jelenti, hogy a bevételi források és a függetlenségi célok a szocializációs környezet (család, otthon) kontextusában merültek fel. A második, problémákat tartalmazó klaszterhez tartozik a diákhitel, támogatás, kiadás és tervezni fogalmak többsége. Ez a csoport azt támasztja alá, hogy a problémák elhárítását, a váratlan helyzeteket, a kiadásokat és a külső támogatás szükségességét a résztvevők a tudatos tervezéssel kötik össze.

19. ábra - Kódok klaszterezése szóhasonlóságok alapján

Forrás: Saját szerkesztés NVivoval

A kódok klaszterezése megerősíti a pénzügyi narratívák összetett struktúráját, három fő gondolati egységet kijelölve. A hálózati térképen legfelül elhelyezkedő K2 Pénzügyi attitűd és K3 Pénzügyi viselkedés kódok alkotják a legszorosabb klasztert, ami igazolja, hogy a hallgatói pénzügyeket az érzelmi reakciókból és a magatartásbeli válaszokból álló mag uralja. A középső, második egység a K5 Pénzügyi függetlenség, a K1 Pénzügyi tudás és a K4 Pénzügyi szocializáció kódokat foglalja magába, amely a függetlenségi célok és a tudás szükségességének kapcsolatára mutat rá. A hálózat alsó részén található K4 Pénzügyi szocializáció kód a leginkább különálló elhelyezkedésű, jelezve, hogy a háttérbefolyásokról szóló beszámolók nincsenek közvetlen kontextuális kapcsolatban a többi, aktív pénzügyi témával. Ez a klaszterstruktúra megerősíti, hogy az attitűd és a viselkedés a legerősebb fókusz, melyet a tudás és a célok, majd a szocializáció követ. A teljes klaszterstruktúrában azonban két aldimenzió (Digitális pénzügyi tudás és az Iskolai oktatás) alacsony előfordulási gyakoriságuk miatt nem tudott a fő klaszterekbe illeszkedni.

4.2.3. Tartalomelemzés összefoglalása

Az interjúk deduktív tartalomelemzése a hallgatói pénzügyi élet három fő dimenziójára mutat rá. A narratívák magját a K2 Pénzügyi attitűd és a K3 Pénzügyi viselkedés kódok alkotják, a szorongás (K21) abszolút dominanciájával, ami az érzelmi és magatartásbeli fókusz legerősebb pontja. A férfi interjúalanyok narratívái kétszer olyan részletesek voltak, mint a nőké, jelezve az eltérő hangsúlyt. A klaszterezés megerősíti, hogy a K2–K3 alkotja a legszorosabb klasztert, melyet a K1 Pénzügyi tudás és a K5 Pénzügyi függetlenség kódok követnek. A K4 Pénzügyi szocializáció ugyanakkor tartalmilag kritikus tényező, hiszen a szülői minta a legdominánsabb forrás, és a szocializáció a függetlenségi célokat tartalmazó klaszterrel is kapcsolatban áll. Ez a struktúra azt bizonyítja, hogy a hallgatók a pénzügyeket az érzelmek és a problémák prizmáján keresztül élik meg, miközben a szocializációs háttér a viselkedést és a célokat is befolyásoló, de a jelenlegi problémáktól kontextuálisan távolabb álló tényező.

4.3. Kvantitatív kérdőíves kutatás

4.3.1. Bevezetés, módszertani áttekintés

A kvalitatív mélyinterjúk kutatás után úgy döntöttem, hogy egy szélesebb körű egyetemisták elérés érdekében kvantitatív kérdőíves technikát alkalmazok. A kérdőívet a Microsoft Forms webes alkalmazás segítségével hoztam létre. A tesztkitöltéseket követően 2025.09.26. és 2025.10.20. között volt lehetőség kitölteni az online kérdőívet. A mintavételezés módja nem valószínűségi mintavételezésen belül hólabda módszerrel valósult meg.

Összesen 246 fő töltötte ki a kérdőívet, ebből 4 próbakitöltés volt, 218 kitöltő volt egyetemista. Az elemzésre IBM SPSS 27 Statistics szoftvert fogom használni. Választásom

azért esett erre a szoftverre, mert átfogó elemzések készítésére is alkalmas, és egyetemi tanulmányaim alatt elsajátítottam a használatát, több tantárgy keretén belül is. Az 51 változó részletes leírása a 3. mellékletben részletesen megtalálható. A változók kérdésenként kerültek felosztásra az összefoglaló táblázatban, utolsó oszlopban a változók mérési skálája is megtalálható. A hét vagy magasabb fokozatú Likert-skálát intervallumskálaként kezeltem.

4.3.2. A Kérdőív felépítése

A kérdőív 3 szakaszból épül fel:

- 1.) Megállító szakasz, amely biztosítja, hogy kizárólag egyetemi hallgatók tölthessék ki a kérdőívet.
- 2.) Törzsszakasz, amely hét egyszerű és összetett kérdést tartalmaz.
- 3.) Demográfiai szakasz, amelyben hét egyszerű kérdés kapott helyet.

A megállító szakaszt követően a törzsszakasz első kérdése a bevételi forrásokra irányul (2. számú kérdés), ahol a válaszadók megadhatják, hogy mely forrásból mekkora bevételük származik. Minden tételhez „nem kívánok válaszolni” opció is elérhető. Ezt követi egy rangsorolós kérdés, amelyben a válaszadók 1-től 10-ig sorolhatják be, hogy az egyes termékkategóriákra milyen mértékben költenek egy átlagos hónapban (1 = legnagyobb kiadás, 10 = legkisebb kiadás). A harmadik kérdés az egyetemisták pénzköltési szokásait vizsgálja, hétfokozatú Likert-skála segítségével. Ezt követően a válaszadóknak meg kellett adniuk, hogy mekkora összeget tekintenének nagy kiadásnak – ezt egy bevételi mező (input box) segítségével adhatták meg. A következő kérdés ennek folytatásaként arra irányult, hogy milyen módon tudnák rendezni a fent megjelölt nagyobb kiadást. A továbbiakban a kérdőív a megtakarítási szokásokra fókuszál, ahol szintén hétfokozatú Likert-skálát alkalmaztam. Ezt követően a válaszadóknak meg kellett becsülniük, hogy jelenlegi megtakarításaikból hány hónapig tudnák fenntartani megszokott életvitelüket (szintén bevételi mező segítségével). A szakasz zárásaként a kitöltőknek választaniuk kellett, mely pénzügyi függetlenséget leíró állítással tudnak leginkább azonosulni.

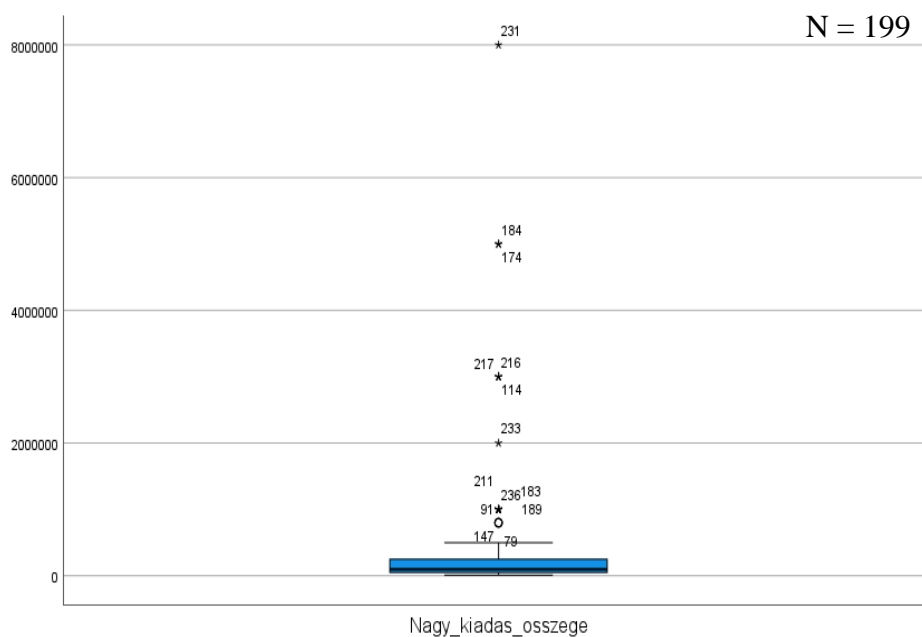
A demográfiai szakaszban a válaszadók életkorára, nemére, lakóhelyének jellegére (pl. albérlet, kollégium stb.), képzési szintjére, munkarendjére, térítési formájára, valamint arra kérdeztem rá, hogy gazdaságtudományi területen tanulnak-e, illetve mely egyetemen folytatják tanulmányaikat.

4.3.3. Adattisztítás, kiugró értékek kezelése

Az összes válaszadóból levonásra került a 4 próbakitöltés, valamint a nem egyetemista kitöltők (megállító kérdésig jutottak csak), így 218 válasz került elemzésre. Az IBM SPSS-be a 218 válasz került betöltésre. Adattisztítás a Nagy_kiadas_osszege változó végeztém, ami

egyes válaszadók által nagy összegűnek tekintett kiadás nagyságát méri, arányskálán, forintban kifejezve. A válaszadók nyílt kérdés formájában adhatták meg az összeget numerikus értékben. Az adatellenőrzés során kiderült, hogy több esetben a megadott érték valószínűsíthetően téves mértékegységet jelölt, mivel a válaszadók nem forintban, hanem ezer forintban adhatták meg a becsült összeget (például „40” a „40 000 Ft” helyett). A konzisztencia érdekében ezek az értékek arányosan korrigálásra kerültek (ezerszeres szorzással), így minden adat egységesen forintban szerepel. A módosítás az alábbi válaszadók esetében történt: (7, 8, 9, 15, 22, 31, 47, 55, 113, 115, 120, 185, 195, 198, 202, 204, 207, 212, 218, 239 és 240). A javítás kizárólag a mértékegység egységesítését szolgálta, a válaszok tartalmát és a változó értelmezését nem befolyásolta. Ezen kívül tisztítva lettek a 0 értékek, melyek azt jelentették, hogy nem szeretnék választ adni a kérdésre (19 ilyen érték volt, pótlólagos értékkel nem helyettesítettem.)

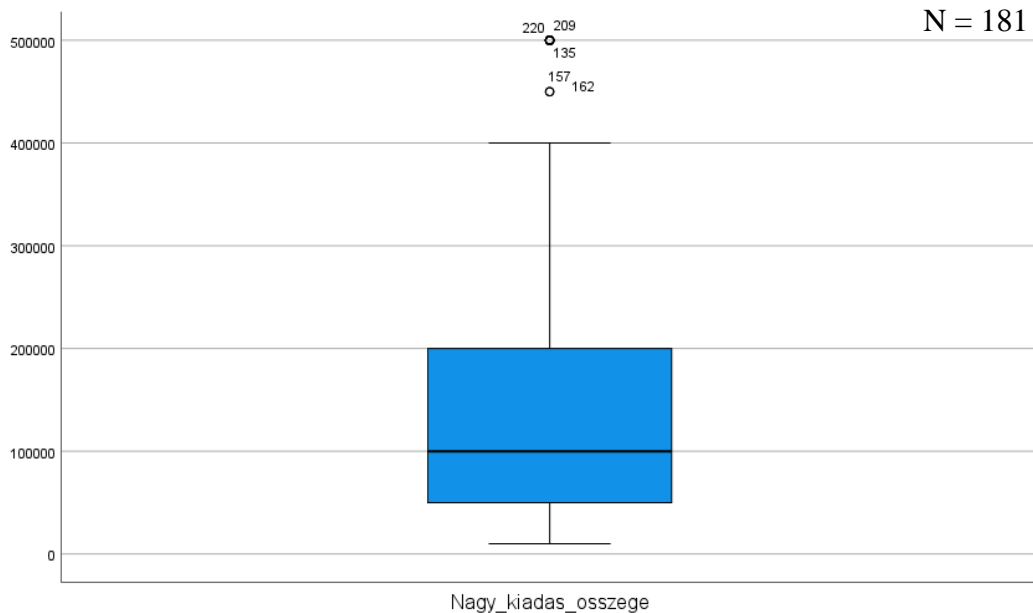
Az adattisztítás után az arányskálán mért adatokon végeztem kiugró érték vizsgálatot. Először az előző pontban tisztított Nagy_kiadas_osszege nevű változót. A változó átlaga 319.924,6 míg az 5%-os nyesett átlag 176.080,4, amiből már lehet következtetni arra, hogy a változóban vannak kiugró értékek, melyek torzítást okoznak. A box-plot ábra is alátámasztja mindezt, az ID szerinti címkézéssel látható, hogy a 231, 184, 174, 217, 216, 114, 233, 211, 91, 236, 183, 189, 51, 168, 182, 119, 147, 79 ID-val rendelkező válaszadók által megadott érték számít extrém kiugró értéknek. Az extrém kiugró törlöm az adathalmazból anélkül, hogy bármilyen pótlólagos értékkel helyettesíteném őket.

20. ábra – Extrém kiugró értékek bemutatása doboz diagrammon a nagy kiadást jelentő változó esetében

Forrás: Saját szerkesztés SPSS alkalmazással

Az extrém kiugró értékek eltávolítását követően az átlag 134.060,7-re módosult, az 5%-os nyesett átlag pedig 120.205,6-re módosult. Az alacsony különbség, alapján arra lehet következtetni, hogy kiugró még van, de extrémén kiugró érték már nincsen, ezt a dobozdiagramm is alátámasztja. A csökkentést követően az N=181

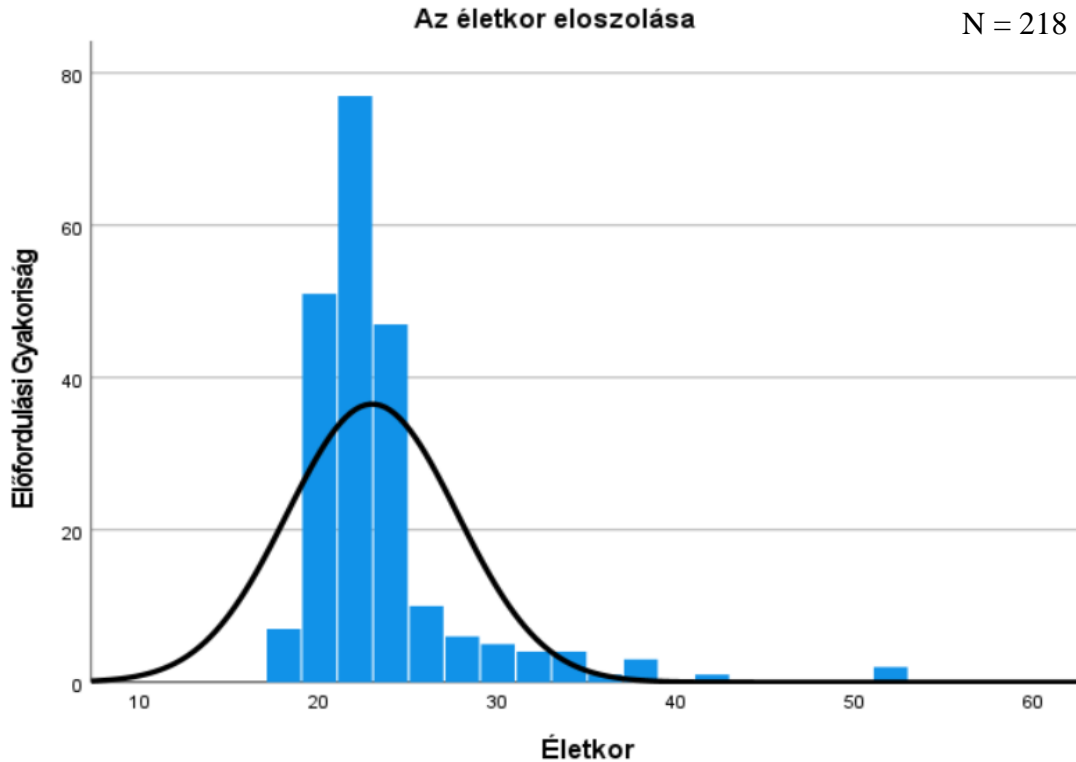
21. ábra- Doboz diagrammon a nagy kiadást jelentő változó esetében az extrém kiugró értékek eltávolítását követően

Forrás: Saját szerkesztés SPSS alkalmazással

A Megt_hany_nonap változó volt a következő, amin adattisztítást végeztem. Először a 0 értékeket távolítottam el, mivel ez azt jelentette, hogy a válaszadó nem szeretne válaszolni, ezáltal 182-re csökkent a válaszok száma. Ezt követően az extrém kiugró értékeket vizsgáltam. A hónapok átlaga 8,3, míg az 5%-os nyesett átlag 6,24 volt, amiből szintén arra következtettem, hogy a változóban extrém kiugró értékek is szerepelnek. Ezt a dobozdiagramm alátámasztotta. Emiatt a 182, 30, 79, 118, 185, 51, 146 ID-val rendelkező sorokból törlésre került az érték, pótlólagos értékkel nem került helyettesítésre. Az extrémén kiugró értékek eltávolítását követően az átlag 6,21 hónapra csökkent, míg az 5%-os nyesett átlag értéke 5,56-ra csökkent a dobozdiagrammon pedig már nem volt látható több extrémén kiugró érték. Az elemszám N=175-re csökkent.

4.3.4. Minta jellemzése

A 218 válaszadóból 74 fő volt férfi, 143 pedig nő nemű. A legfiatalabb válaszadó 18 éves volt, míg a legidősebb 52, így az életkor terjedelme 34 év volt.

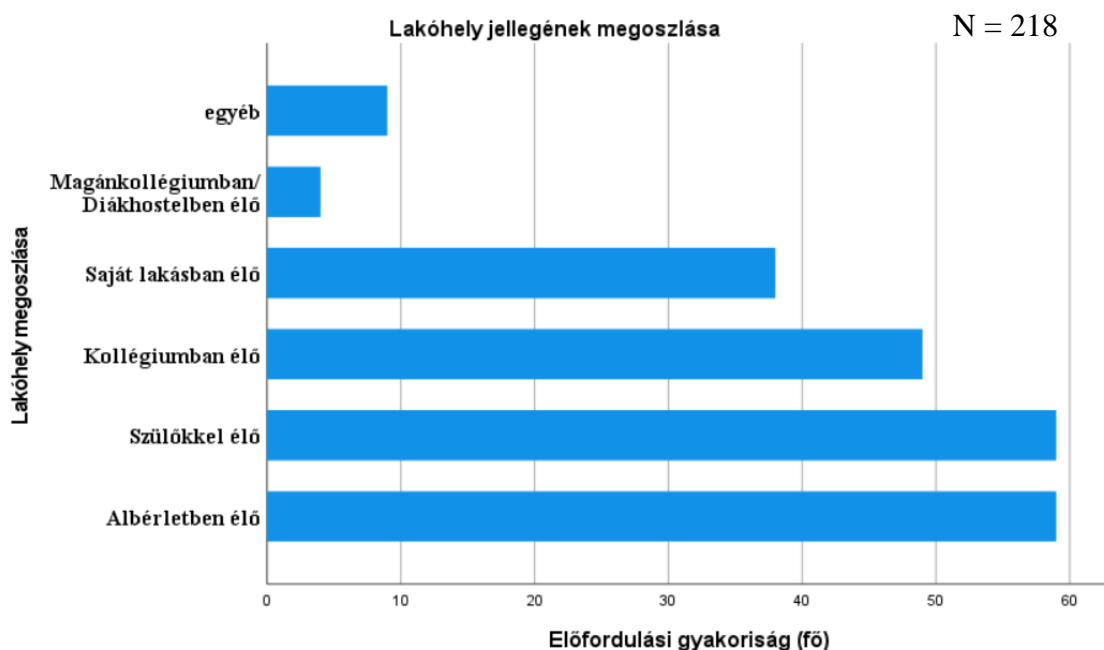

22. ábra - Az életkor eloszlása hisztogramon ábrázolva

Forrás: Saját szerkesztés SPSS-el

A változó eloszlása a mintában erősen jobbra ferde, ami a hallgatói populáció heterogén összetételére utal. Bár az átlagéletkor 22,96 év, a medián (22 év) és az 5%-os nyesett átlag (22,32) jobban reprezentálja a tipikus hallgatói korosztályt. A ferdeség (3,16) és a magas csúcsosság (13,59) azt jelzi, hogy a minta túlnyomó része a 18-25 éves korosztályba tartozik, miközben egy kisebb, idősebb hallgatói csoport (30-52 év) is jelen van.

A lakóhely jellegének megoszlása a hallgatói mintában meglehetősen kiegyensúlyozottnak tekinthető. A legnagyobb arányt az albérletben élők (27,1%) és a szülőkkel élők (27,1%) alkotják, melyeket a kollégiumi lakhely (22,5%) követ. A saját lakásban élők aránya 17,4%, ami szintén jelentős csoportot képvisel. A magánkollégiumban vagy diákhosztelben élők (1,8%) és az egyéb kategóriába tartozók (4,1%) alkotják a mintában a legkisebb csoportot. Az eredmények azt mutatják, hogy a hallgatók lakhatási szokásai meglehetősen diverzek, és nincs egy domináns lakóhely-típus. A KSH adatai szerint a 2024/25-ös tanévben a nappali munkarendben tanulók 18,1%-a lakik kollégiumban. (KSH, 2025) A mintában a nappali munkarendű válaszadók 28%-a élt kollégiumban, ez felül reprezentáltságát mutatja.

23. ábra - Lakóhely jellegének megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés SPSS-el

A következő táblán a képzési szint szerinti bontásban látható a minta, kiegészítve a KSH országos átlagára vonatkozó adatával. Az elemzés alapján egyértelműen megállapítható, hogy az alapképzés (BA/BSC) és a mesterképzés (MA/MSC) esetében van túlreprezentáció a mintában. Az alapképzési hallgatók aránya 71,6%, ami 9 százalékponttal haladja meg az országos átlagot, míg a mesterképzés esetében 4,46 százalékpontos a pozitív eltérés. Ezzel szemben alulreprezentáltak az osztatlan képzésen (-8,03 százalékpont), a PhD képzésen (-2,85 százalékpont) és a szakirányú továbbképzésen (-4,08 százalékpont) résztvevők. A felsőoktatási szakképzés esetében csekély mértékű túlreprezentáció figyelhető meg. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a minta elsősorban a felsőoktatás fő áramát képviseli.

21. táblázat - A minta képzettségi szerkezetének összehasonlítása az országos átlaggal

Képzési szint	Gyakoriság (fő)	Relatív gyakoriság (%)	KSH gyakoriság	KSH relatív gyakoriság	Relatív eltérés (%)
Felsőoktatási szakképzés (FOSZK)	9	4,1	8 310	2,53	1,57
Alapképzés (BA/BSC)	156	71,6	205 584	62,57	9,03
Mesterképzés (MA/MSC)	37	17	41 201	12,54	4,46
Osztatlan Képzés	13	6	46 102	14,03	-8,03
PhD	1	0,5	11 017	3,35	-2,85
Szakirányú továbbképzés	2	0,9	16 348	4,98	-4,08
Összesen	218	100	328 562	100,00	

Forrás: Saját szerkesztés (KSH, 2025) adatok felhasználásával

A minta 80,3%-a nappali tagozaton, 19,3% levelező tagozaton és 0,5% távoktatásban tanult. A minta 80,3%-a államilag támogatott képzésen, 19,7% pedig önköltséges formában végzi tanulmányait. A válaszadók 60,1%-a tanult gazdaságtudományi területen, míg 32,1% nem gazdasági területen. Átmeneti formában (gazdaságinformatikus) szakon a válaszadók 7,8%-a tanult.

Az egyetemi megoszlás elemzése során megállapítható, hogy a minta egyértelműen a Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem (BGE) hallgatói körében koncentrálódik, hiszen a résztvevők közel fele (46,3%) ezt az intézményt képviseli. A további jelentős szereplők közé tartozik a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (7,3%), az Eötvös Loránd Tudományegyetem (5,5%) és a Pécsi Tudományegyetem (4,6%). A fennmaradó 23 intézmény együttesen alkotja a minta csaknem felét, ami bár bizonyos fokú diverzitást mutat, egyúttal hangsúlyozza a BGE túlréprezentáltságát.

22. táblázat – A bevételek megoszlása, bevételi formák szerint

Megnevezés	Szülői támogatás	Ösztöndíj	Munkabér	Diákhitel	Egyéb
Nem szeretném megadni	6	4	4	4	5
0 Ft	64	106	68	203	156
1 – 60 000 Ft	74	70	17	7	37
60 001 – 120 000 Ft	44	32	9	0	13
120 001 – 180 000 Ft	11	3	15	2	1
180 001 – 240 000 Ft	8	2	35	0	0
240 000 Ft felett	11	1	70	2	6
Összesen	218	218	218	218	218

Forrás: Saját szerkesztés

A Szülői támogatás bevételeit illetően a minta jelentős része, 64 fő, nem kap ilyen jellegű juttatást. Azoknál a hallgatóknál, akik részesülnek benne, a bevételek főként az alacsonyabb kategóriákban, 1 és 120 ezer forint között jelentek meg, összesen 118 fő. Az Ösztöndíj tekintetében kiugróan magas a nem részesülők száma, 106 fő, ami a minta közel felét teszi ki. Az ösztöndíjban részesülők esetében a pénzösszeg eloszlása egyértelműen a legalsó sávra, 1 és 60 ezer forint közé esik, 70 fővel. A Munkabér mutatja a legdinamikusabb eloszlást, melyben a legmagasabb bevételi kategóriák dominálnak: a 180,001 forint feletti összegeket 105 fő jelölte meg. Ez a forrás egyértelműen a hallgatók legfontosabb, nagyobb összegű jövedelemszerző módja, 70 fő a 240,000 forint feletti sávba tartozik. Ezzel szemben a Diákhitel (203 fő) és az Egyéb bevétel (156 fő) a legkevésbé gyakori források, mivel a válaszadók döntő többsége nem rendelkezik ilyen típusú bevétellel.

23. táblázat – Bevételek megoszlása, bevételi kategóriánként, csoportosítva a munkarenddel

Megnevezés	Szülői támogatás			Ösztöndíj			Munkabér			Diákhitel			Egyéb		
	N	Táv	L	N	Táv	L	N	Táv	L	N	Táv	L	N	Táv	L
Nem szeretném megadni	6	0	0	3	0	1	4	0	0	3	0	1	3	0	2
0 Ft	36	0	28	68	1	37	65	0	3	164	1	38	128	1	27
1 – 60 000 Ft	66	0	8	68	0	2	17	0	0	5	0	2	31	0	6
60 001 – 120 000 Ft	42	1	1	30	0	2	9	0	0	0	0	0	10	0	3
120 001 – 180 000 Ft	10	0	1	3	0	0	14	0	1	2	0	0	1	0	0
180 001 – 240 000 Ft	8	0	0	2	0	0	32	1	2	0	0	0	0	0	0
240 000 Ft felett	7	0	4	1	0	0	34	0	36	1	0	1	2	0	4
Összesen	175	1	42	175	1	42	175	1	42	175	1	42	175	1	42

Forrás: Saját szerkesztés

A Szülői támogatás bevételei egyértelműen a nappali tagozatos hallgatókhoz kötődnek, akik közül 66-an az 1-60 000 forintos- és 42-en az 60 0001 – 120 000 forintos sávban kaptak juttatást. Az Ösztöndíj szintén a nappalisoknál dominál, bár közülük is 68-an nem részesülnek ösztöndíjban, az alacsony, 1 – 60 000 forintos sávban összesen 68 fő jelent meg. A Munkabér eloszlása mutatja a legnagyobb eltérést, mivel a levelezősök közül 36 fő a legmagasabb, 240 000 forint feletti kategóriában szerepel, míg a nappalisok többsége (65 fő) egyáltalán nem rendelkezik munkabérrel. A Diákhitel és az Egyéb bevétel eloszlása mindegyik munkarendben alacsony, de a legtöbb nem nulla bevétel itt is a nappali tagozatosoknál fordul elő.

24. táblázat -A bevételi források és a munkarend közötti kapcsolat szorossága (Khi-négyzet és Cramer V mutató)

Megnevezés	Szülői támogatás	Ösztöndíj	Munkabér	Diákhitel	Egyéb
Pearson Chi-Square	45,977	35,278	74,019	2,268	11,378
<i>Szabadsági fok</i>	12	12	12	8	10
<i>Szignifikancia szint</i>	0,00	0,00	0,00	0,97	0,33
Cramer V mutató	0,325	0,284	0,412	0,072	0,162
<i>Szignifikancia szint</i>	0,00	0,00	0,00	0,97	0,33

Forrás: Saját szerkesztés

A keresztábra elemzés alapján a Munkarend szignifikáns kapcsolatban áll a legtöbb bevételi forrással, kivéve a diákhitelt és az egyéb bevételeket. A legerősebb összefüggés a Munkabérrel van, ahol a Cramer mutató értéke 0,412, ami arra utal, hogy a hallgatók munkarendje nagymértékben meghatározza a munkából származó jövedelmüket. Ezen felül a szülői támogatás és az ösztöndíj esetében is közepesnél gyengébb kapcsolat figyelhető meg.

25. táblázat - A hallgatók kiadási tételeinek rangsorolt gyakorisági eloszlása

Megnevezés/helyezés	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Élelmiszer-napi bevásárlás	111	66	14	13	3	4	2	2	2	1
Éttermek, kávézók, gyorsétermek	18	41	52	38	21	23	12	8	5	0
Szórakozás (buli, koncert, mozi stb.)	4	13	30	29	29	37	30	24	15	7
Ruházat, divat	6	23	25	44	41	27	26	15	8	3
Lakhatás (Albérleti díj, rezsi, kollégiumi díj)	54	34	14	11	16	14	11	20	28	16
Szépségápolás, kozmetikumok	5	17	32	27	36	34	23	22	16	6
Sport, edzőterem, egészség	11	18	24	21	21	34	31	27	28	3
Oktatási kiadványok (tankönyv, online kurzus stb.)	5	1	8	20	20	17	40	37	40	30
Alkoholos termékek	1	2	10	9	21	22	32	50	52	19
Cigaretta, dohánytermékek	3	3	9	6	10	6	11	13	24	133

Forrás: Saját szerkesztés

A táblázat egyértelműen mutatja, hogy a hallgatói kiadások rangsora a mindennapi túléléshez és az alapvető szükségletekhez kapcsolódó tételekkel kezdődik, míg az addiktív szerek és az oktatással kapcsolatos tételek a lista végén helyezkednek el. Az Élelmiszer-napi bevásárlás kapta a legtöbb 1. helyezést, 111 fővel, ami kiemeli, hogy ez a legfontosabb napi kiadás. Ezt követi a Lakhatás, amely 54 fővel a 1. helyen szerepel, hangsúlyozva az albérleti díj és a rezsi alapvető fontosságát. Ezzel szemben a Cigaretta, dohánytermékek (133 fő), az Alkoholos termékek (52 fő) és az Oktatási kiadványok (40 fő) a 10. és 9. helyen szerepeltek a leggyakrabban, jelezve, hogy ezekre a tételekre költik a legkevesebbet, vagy ezek a legkevésbé fontos kiadások.

A hallgatók kiadási prioritásainak vizsgálatát a Friedman-próba módszerével végeztem el a kategóriák rangsorai közötti szignifikáns eltérés feltárása érdekében. A teszt kimutatta, hogy a tíz kiadási kategória rangsorolása között szignifikáns különbség áll fenn. A Khi-négyzet értékem 745,662, a szabadságfokom 9 volt, az P-érték pedig 0,001-nél is alacsonyabb értéket vett fel. Ezzel megerősítettem, hogy a hallgatók nem véletlenszerűen, hanem következetesen és rendszerezetten állítanak fel egy prioritási sorrendet a költségeikben. Az átlagos rangszámok alapján elmondható, hogy az egyetemi hallgatók leginkább élelmiszer-napi bevásárlásra költenek, melynek rangja 1,99. Szintén magasabb rangszámmal rendelkezik az éttermek csoportja, melynek rangja 3,89 és a lakhatás, mely 4,68.

26. táblázat - A hallgatók pénzügyi tervezési és kiadáskövetési szokásai

Megnevezés	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Havi kiadásokat vezeti (pl: papíron vagy excelben)	48	20	20	10	23	18	79
Havi kiadásokat vezeti és elemzi, összeveti korábbi időszakokkal	29	24	29	21	28	32	55
Havi kiadásokat fejben megtervezi	42	31	29	26	27	27	36
Ismeri és használja a mentális könyvelés	43	12	24	13	10	21	95
Banki mobilapplikációban követi a kiadásokat	75	31	24	13	12	14	49
Havi kiadásokat fejben különböző virtuális számlákon vezeti (Mentális könyvelés)	34	33	27	17	17	18	72

Forrás: Saját szerkesztés

A legelterjedtebb és leginkább preferált módszer a kiadások nyomon követésére a Banki mobilalkalmazásban történő követés, amelyet 75 válaszadó jelölt a legjellemzőbbnek. Ezzel szemben 79 fő választotta azt, hogy egyáltalán nem jellemző rá a havi kiadások papíron vagy Excelben történő vezetése. A pénzügyi tervezés terén jelentős szerepet kap az informális, mentális könyvelés. 42 főre jellemző, hogy fejben tervezi meg havi kiadásait, és 43 fő ismeri és használja is a mentális könyvelés elvét. Vizsgáltam, hogy aki a kiadásait fejben tervezi meg, arra a diákra mennyire jellemző, hogy ezt excelben vagy papíron is rögzítse. Ezt Person korrelációval vizsgáltam, a kapott korrelációs érték 0,241, mely szignifikáns, mivel a p-érték <0,001. A pozitív korreláció azt jelenti, hogy aki hajlamos a fejben történő tervezésre, az hajlamosabb a kiadásait manuálisan, formális eszközökkel is vezetni.

A kutatásban a Nagy kiadás összege változó azt rögzíti, hogy a hallgatók milyen összegű kiadást ítélnék megterhelőnek a jelenlegi anyagi helyzetükben. A 218 válaszadóból 181 fő adott meg érvényes adatot, ami 83,0% mintamegmaradást jelent. A minta alapján a hallgatók számára átlagosan 134 060,77 Ft számítana nagy összegű kiadásnak. A medián érték 100 000,00 Ft, ami megerősíti, hogy a hallgatók fele ezen összeg alatt már jelentős terhet érez. A válaszok eloszlása rendkívül széles, a minimum 10 000 Ft-tól egészen az 500 000 Ft-os maximumig terjed. A szórás rendkívül magas, 128 849,954 Ft, jelezve, hogy a hallgatók között jelentős a különbség a megterhelő kiadás megítélésében.

27. táblázat - A Nagy Kiadás Megoldási Stratégiái

Megoldási javaslat	Gyakoriság
Jelenlegi megtakarításból /tartalékomból fizetné ki	184
Kölcsönkérne családtól (szülőktől/rokonoktól)	82
Kölcsönkérne barátától	8
Igénybe venné a diákhitelt	5
Igénybe venne más banki kölcsönt vagy gyorshitelt	3
Egy ideig nem fizetné be más kiadását	15
Azonnal keresne alkalmi munkát	21
Egyéb	3

Forrás: Saját szerkesztés

A váratlan, nagy összegű kiadások kezelésére vonatkozó hallgatói stratégiák egyértelmű mintázatot mutatnak, amelyet a saját erőforrások és a családi biztonsági háló dominanciája jellemez. A leggyakrabban választott megoldás a saját megtakarításból való rendezés melyet 184 fő jelölt. Második leggyakoribb stratégia a kölcsönkérés családtól, melyet 82 fő jelölt, ami a hallgatók családi háttérrel szembeni függőségét tükrözi. Ezzel szemben a hitelalapú megoldások a legkevésbé preferáltak, diákhitelt mindössze 5 fő, más banki kölcsönt vagy gyorsított pedig csak 3 fő választana.

28. táblázat - A Hallgatói Megtakarítási Szokások

Megnevezés	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Rendszeresen megtakarít, még ha kis összeget is	84	30	7	20	19	19	39
Inkább lemond egy baráti programról vagy szórakozásról, hogy többet takarítson meg.	30	28	22	28	25	40	45
Hónap végén megmaradt pénzt inkább megtakarítja, mintsem elköltse (pl: ruhára, ételrendelésre)	71	39	26	15	19	14	34
Célzottan takarít meg	75	34	31	17	15	12	34
Szüleihez hasonlóan próbál megtakarítani	65	32	34	13	22	12	40
Tart megtakarítást váratlan helyzetre	84	28	21	11	13	15	46
Nagy összegű váratlan kiadásra igénybe veszi a diákhitelt	51	9	13	7	7	13	118
Ritkán gondolkodik hosszútávban, inkább napi szükségletekre költ.	35	23	25	18	34	30	53

Forrás: Saját szerkesztés

Az adatok alapján egyértelműen a rendszeres megtakarításra és a célzott takarékosagra való erős hajlandóság a jellemző. A hallgatók 84 fővel jelölték a legjellemzőbbnek a Rendszeresen megtakarít, még kis összeget is opciót, ami a pénzügyi fegyelem magas szintjére utal. Ugyanilyen arányban, 84 fő tart Megtakarítást váratlan helyzetekre, ami a pénzügyi biztonsági háló kiépítésének fontosságát jelzi. A megtakarítás ezen felül nagyrészt céltudatos is, hiszen 75 fő választotta a legjellemzőbbet a Célzottan takarít meg opcióra. Ezzel szemben a Nagy összegű váratlan kiadásra igénybe veszi a diákhitelt opcióra mindössze 51 fő jelölte a legjellemzőbbet, míg 118 fő választotta az egyáltalán nem jellemző kategóriát, ami a hitelkerülés erős elutasítását tükrözi.

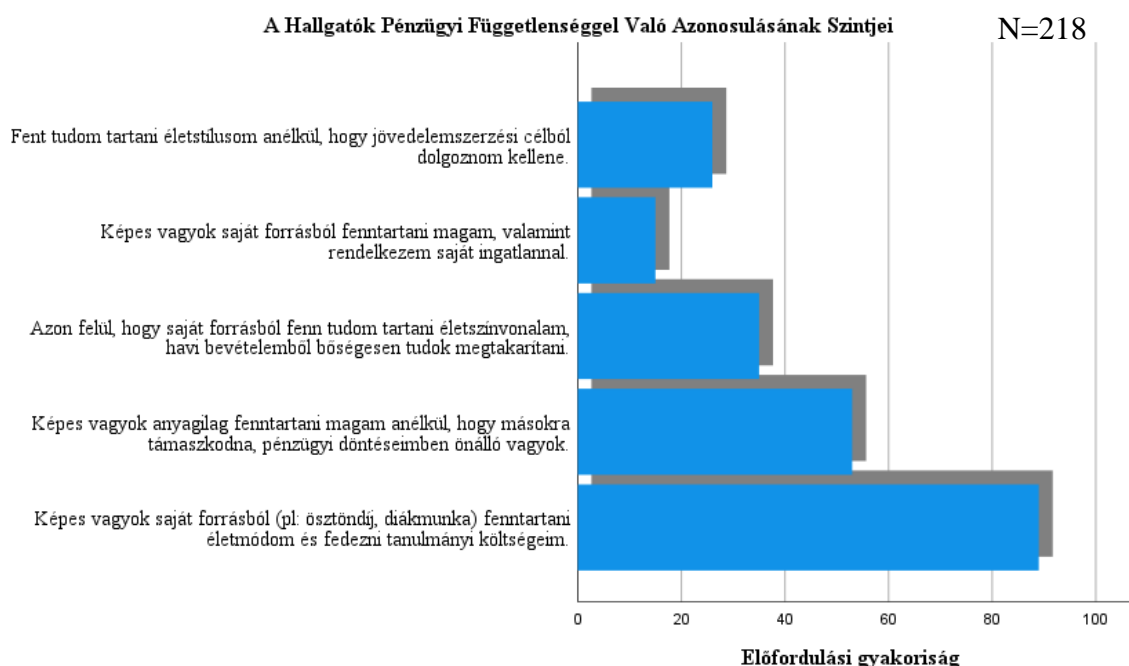
A minta 181 főre vonatkozó elemzése szerint a hallgatók átlagosan 6,21 hónapra elegendő tartalékkal rendelkeznek. Azonban a hallgatók fele mindössze 4 hónapra vagy kevesebbre elegendő megtakarítással rendelkezik, ami a minta egy jelentős részének alacsony pénzügyi biztonságára utal. A válaszok eloszlása rendkívül széles, a minimum 1 hónaptól egészen a maximum 28 hónapig terjed, jelezve, hogy a hallgatói rétegen belül óriási a különbség a pénzügyi stabilitásban. A szórás szintén magas, ami nagymértékű heterogenitást mutat a pénzügyi tartalékok mértékében.

29. táblázat - A Pénzügyi Függetlenség Szubjektív Szintjei és Szakirodalmi Alapjuk

Pénzügyi függetlenség iránya	Szakirodalmi forrás
Képes vagyok saját forrásból (pl: ösztöndíj, diákmunka) fenntartani életmódom és fedezni tanulmányi költségeim.	(Baum, et al., 2008)
Képes vagyok anyagilag fenntartani magam anélkül, hogy másokra támaszkodna, pénzügyi döntéseimben önálló vagyok.	(Bennett & Sung, 2013)
Azon felül, hogy saját forrásból fenn tudom tartani életszínvonalam, havi bevételemből bőségesen tudok megtakarítani.	Szakértői mélyinterjú
Képes vagyok saját forrásból fenntartani magam, valamint rendelkezem saját ingatlannal.	Szakértői mélyinterjú
Fenn tudom tartani életstílusom anélkül, hogy jövedelemszerzési célból dolgoznom kellene.	(Blau & Paprocki, 2006)

Forrás: Saját szerkesztés

A dolgozatomban vizsgált pénzügyi függetlenség fogalmának tisztázása érdekében a nemzetközi szakirodalom különböző megközelítéseire építettem. Mivel a pénzügyi függetlenség értelmezése nagyban függ az egyén élethelyzetétől és céljaitól, több, egymásra épülő definíciót használtam a kvantitatív vizsgálat alapjául. Kiegészítettem az elméleti szinteket a mélyinterjúk során felmerült, gyakorlati, hallgatói életre vonatkozó elvárásokkal is.

24. ábra - A Hallgatók Pénzügyi Függetlenséggel Való Azonosulásának Szintjei

Forrás: Saját szerkesztés SPSS-el

A hallgatók többsége, 40,8%-a az önellátáson alapuló, legszűkebb függetlenségi szinttel azonosul, miszerint képes saját forrásból fenntartani életmódját. A második legnagyobb csoport 24,3%-a már a magasabb szintű, önálló döntéshozatallal járó függetlenséget választotta. Ez a két kategória együttesen jelzi, hogy a hallgatók számára a legfontosabb cél az anyagi függőség

csökkentése. Figyelemre méltó, hogy a hallgatók 11,9%-a az extrém, passzív jövedelmen alapuló függetlenséget jelölte meg, ami magasabb arányú, mint azoké, akik a saját ingatlan birtoklásával definiálják a függetlenséget. Ez arra utal, hogy a hallgatók egy része számára a magas szintű pénzügyi szabadság vonzó és elérhető célként jelenik meg.

4.3.5. Hipotézisek

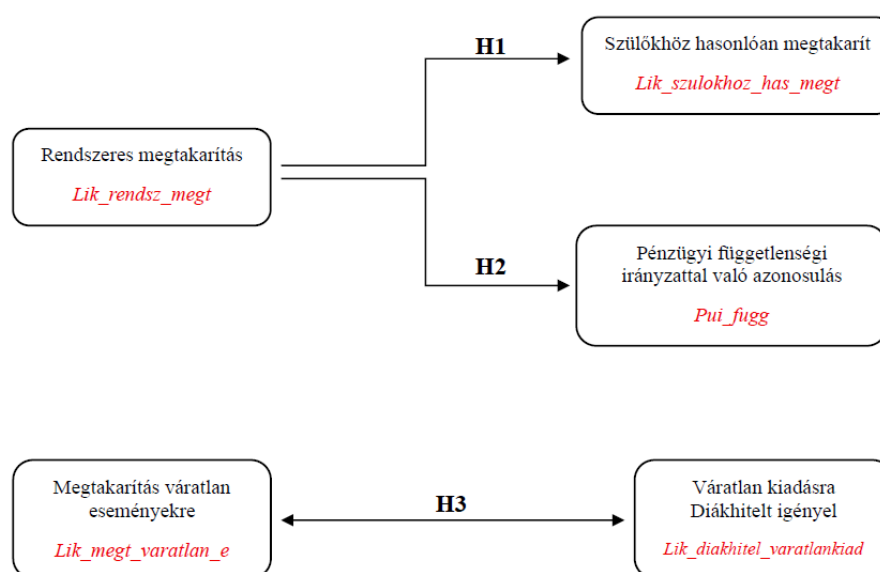
Alapozottan a korábbi empirikus és szakirodalmi kutatásokra, kérdőíves kutatásomhoz hipotéziseket állítottam fel. A felvetéseim a következő táblázatban találhatóak:

30. táblázat – Kvantitatív kérdőíves kutatás hipotézisei

Sorszám	Hipotézis	Hipotézis alapja	Hipotézis mérése
H1:	A szülői pénzügyi szocializáció elvére alapozva feltételezzük, hogy a hallgatók rendszeres megtakarítási hajlandósága és a szüleikhez hasonló megtakarítási magatartásuk között pozitív, szignifikáns összefüggés mutatható ki.	(Csizsárik-Kocsir, 2022)	Pearson Korreláció
H2:	A hallgatók pénzügyi függetlenségét leíró irányzattal való azonosulás szintje szignifikánsan befolyásolja a havi jövedelemből történő rendszeres megtakarítás hajlandóságát.	(Baum, et al., 2008), (Bennett & Sung, 2013) (Blau & Paprocki, 2006) és a feltáró kvalitatív mélyinterjúk eredménye	Kruskal-Wallis H-próba
H3	Akik hajlamosabbak félretenni pénzt váratlan eseményekre, azok kevésbé valószínű, hogy diákhitelt vennének fel, ha egy váratlan kiadás merülne fel.	Kvalitatív mélyinterjúk	Regresszió

Forrás: Saját szerkesztés

A táblázatba foglalt hipotézisekből készítettem egy konceptuális modellt is, melyben vizuálisan helyeztem el a felvetéseim.

25. ábra - Konceptuális modell a hipotézisekről

Forrás: Saját szerkesztés

4.3.5.1. Első hipotézis elemzése

A pénzügyi szocializáció kutatási területén Csiszárík-Kocsir (2022) kutatása is hangsúlyozza, hogy a család a legmeghatározóbb környezet a pénzügyi magatartásformák elsajátításában. Erre az elméleti alapra építettem fel az első hipotézisemet, mely azt vizsgálja, hogy a hallgatók rendszeres megtakarítási hajlandósága és a szüleikhez hasonló módon történő takarékoskodás között mutatható-e ki összefüggés.

A Pearson-féle korrelációs együttható alkalmazása ebben az esetben igazolja, hogy a hallgatók mennyire ültetik át a gyakorlatba a családi környezetből látott mintákat. Az elméleti elvárás szerint pozitív, szignifikáns összefüggés várható, hiszen a gyermekkori szocializációs minták folytonosak, és a szülőktől tanult pénzügyi fegyelem erősíti a diákok saját, tudatos megtakarítási viselkedését.

A vizsgált két változó átlagai nagyon közel álltak egymáshoz. A Rendszeres megtakarítási hajlandóság mintaátlaga 3,33 volt, míg a Szülői minta követése átlaga 3,42 volt. A két változó közötti Pearson korrelációs értéke 0,710 volt. Ez az összefüggés statisztikailag rendkívül szignifikánsnak bizonyult, mivel a p-érték kisebb, mint 0,001. Ez az eredmény igazolja a hipotézist: erős, pozitív és szignifikáns összefüggés van a rendszeres megtakarítási fegyelem és a szülői minta követése között. A korreláció erőssége 0,710, ami azt jelzi, hogy a hallgatók megtakarítási viselkedése nagymértékben megegyezik az otthonról látottakkal, megerősítve a családi pénzügyi szocializáció meghatározó szerepét a hallgatók pénzügyi magatartásának kialakulásában. A pozitív összefüggés tartalmilag azt jelenti, hogy minél inkább jellemző egy hallgatóra a szülőkhöz hasonló megtakarítási magatartás, annál inkább jellemző rá a saját, rendszeres megtakarítás is. Így az első hipotézisem elfogadom.

4.3.5.2. Második hipotézis elemzése

A hallgatók pénzügyi függetlenséggel való azonosulásának szintje és a rendszeres megtakarítási hajlandóság közötti összefüggésre állítottam fel a második hipotézisem. A hipotézis felállítását a pénzügyi függetlenség definícióinak széles skálája tette indokolttá, amelyeket Baum et al., 2008, Bennett & Sung, 2013, és Blau & Paprocki, 2006 kutatásaira, valamint a feltáró kvalitatív mélyinterjúk eredményeire alapoztam.

A hipotézis feltevése szerint különbség várható a megtakarítási szokások között, mivel a pénzügyi függetlenség különböző szintjei eltérő mértékű anyagi fegyelmet és tartalékképzést igényelnek. Más szintű megtakarítás szükséges ahhoz, hogy valaki csak saját forrásból tartsa fenn magát, mint ahhoz, hogy rendelkezzen saját ingatlannal, vagy hogy pusztán passzív jövedelemből élhessen. Feltételeztem, hogy a magasabb szintű függetlenséggel azonosulók (például a csak passzív jövedelemből élni akarók) szignifikánsan erősebb rendszeres

megtakarítási hajlandóságot mutatnak, mint azok, akik beérik az alapvető önellátással. A vizsgált összefüggést a Kruskal-Wallis H-próba módszerével elemeztem.

Hipotézisrendszer:

- H_0 : $M_{\text{csoport}_1} = M_{\text{csoport}_2} = \dots = M_{\text{csoport}_n}$ (A hallgatók rendszeres megtakarítási hajlandóságának mediánja megegyezik a pénzügyi függetlenség mind az 5 szintjén.)
- H_1 : $M_{\text{csoportok}} \neq M_{\text{csoportok}_n}$ (Van legalább egy csoport a pénzügyi függetlenség szintjei közül, amelynek rendszeres megtakarítási hajlandóságának medián értéke eltér a többi csoport mediánjától.)

A teszt eredménye szerint nem találtam statisztikailag szignifikáns különbséget a rendszeres megtakarítási hajlandóságban a különböző függetlenségi szintek között. A Kruskal-Wallis H értékem 2,177 volt, a p-érték pedig 0,703-at ért el. Mivel ez a p-érték messze meghaladja a 0,05-ös szignifikancia szintet, a nullhipotézist nem vethetem el. Ez az eredmény azt jelzi, hogy a hallgatók szubjektív attitűdjei (az, hogy milyen szintű függetlenséget tűznek ki célul) nem elegendőek a rendszeres megtakarítási viselkedés kiváltásához. A megtakarítási fegyelem kialakításában sokkal nagyobb szerepe van más, objektív tényezőknek, mint például a jövedelem stabilitásának és a pénzügyi kényszereknek, függetlenül a kitűzött függetlenségi céltól. Így a második hipotézisem elutasítom

4.3.5.3. Harmadik hipotézis elemzése

A hipotézis felépítését a feltáró kvalitatív mélyinterjúk eredményei alapozták meg, amelyek rávilágítottak a hallgatók adósságkerülési hajlandóságára és a hitelfelvétellel kapcsolatos idegenkedésére. A diákok a diákhitelt vagy más gyorshitelt jelölték meg a legkevésbé preferált megoldásnak a kvantitatív kérdőíves kutatás során is a váratlan kiadás megoldására.

A feltételezésem szerint a váratlan eseményekre történő félretett pénz negatívan befolyásolja a hitelfelvétel valószínűségét. Azok a hallgatók, akik hajlamosabbak pénzt félretenni előre nem látható kiadásokra, képesek a kialakult pénzügyi nehézséget a saját forrásaikból fedezni. Ennek következtében a Diákhitel igénybevételének szükségessége jelentősen csökken.

A kapcsolat vizsgálatára a regressziós elemzést választottam, amely alkalmas annak statisztikai igazolására, hogy a megtakarítási hajlandóság, mint független változó milyen mértékben magyarázza a Diákhitel igénybevételének alacsony valószínűségét, mint függő változót.

Hipotézisrendszer:

- $H_0: \beta = 0$ (A váratlan eseményekre történő megtakarítás nem mutat lineáris kapcsolatot a Diákhitel igénybevételének valószínűségével.)
- $H_1: \beta \neq 0$ (A váratlan eseményekre történő megtakarítás szignifikánsan befolyásolja a Diákhitel igénybevételének valószínűségét.)

A regressziós modell szignifikánsnak bizonyult, az ANOVA táblázat alapján az F-próba függvényének értéke 169,183 volt, és a p-érték 0,001-nél is alacsonyabb értéket mutatott. A determinációs együttható értéke 0,439 volt, ez azt jelenti, hogy a váratlan eseményekre történő megtakarítási hajlandóság a Diákhitel igénybevételének valószínűségében bekövetkező változás 43,9%-át magyarázza.

A B_0 paraméter értéke 7,270 volt, és statisztikailag szignifikánsnak bizonyult ($p < 0,001$) Ez az érték azt az átlagos Diákhitel igénybevételi valószínűséget (Likert-pontszámot) jelzi, amelyet a megtakarítási hajlandóság nulla értéke esetén feltételezhetünk. A B_1 paraméter -0,704 volt, és statisztikailag szignifikáns. B_1 negatív előjele a Likert-skála kódolásával együtt tartalmilag azt jelenti, hogy: a váratlan eseményekre történő megtakarítási hajlandóságban bekövetkező minden egyes pontnyi javulás 0,704 ponttal csökkenti a Diákhitel igénybevételének valószínűségét.

A saját tartalékok felhalmozása gyakorlatilag csökkenti annak szükségességét, hogy a hallgatók külső hitelt vegyenek fel, ami megerősíti, hogy a megtakarítás a legfontosabb módszer a hitelkerülésre. Így a harmadik hipotézisem elfogadom.

4.3.5.4. Hipotézisek összefoglalása

A kvantitatív vizsgálat megerősítette a pénzügyi szocializáció és a hitelkerülési stratégiák esetében az erős kapcsolatot, ugyanakkor rávilágított a szubjektív pénzügyi függetlenségi attitűdök korlátozott szerepére a gyakorlati pénzügyi fegyelemben.

31. táblázat – Összefoglaló táblázat a hipotézisek eredményéről

Hipotézis	Elfogadva/elutasítva	Vizsgálati Módszer	Statisztikai Eredmény
H1: Pénzügyi szocializáció (Rendszeres megtakarítás és szülői minta)	Elfogadva	Pearson Korreláció	Erős, pozitív és szignifikáns összefüggés
H2: Pénzügyi Függetlenség (Függetlenség szintje és rendszeres megtakarítás)	Elutasítva	Kruskal-Wallis H-próba	Nincs szignifikáns eltérés
H3: Hitelkerülés (Megtakarítás váratlanra és Diákhitel igénybevétel)	Elfogadva	Lineáris Regresszió	Erős, negatív és szignifikáns hatás

Forrás: Saját szerkesztés

4.3.6. Faktoranalízis

A hallgatói pénzügyi magatartás mögötti dimenziók feltárására Főkomponens-elemzést (PCA) alkalmaztam, Varimax rotációval kiegészítve. Az elemzés célja a 14 Likert-skálán mért tétel dimenzióinak redukálása, valamint a mögöttes, egymástól független pénzügyi attitűd faktorok azonosítása volt.

4.3.6.1. Az Adathalmaz Alkalmassága és Tisztítása

A Faktoranalízis bevezetése előtt kritikus fontosságú volt az adathalmaz alkalmasságának statisztikai igazolása és a változók redundanciájának kiküszöbölése. Elemzésemet a Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) és Bartlett-teszttel kezdtem, majd a Kommunalitások vizsgálatával finomítottam a végső faktormodellt.

A modell fokozatos tisztulását, amelyet a Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) érték növekedése igazol. Ez a növekedés megerősíti, hogy a problémás változók eltávolítása után a megmaradt adathalmaz egyre alkalmasabbá vált a dimenzióredukcióra. Kezdeti Futtatás (14 változóval): A kezdeti KMO érték 0,885 volt. Ez már eleve jó alkalmasságot jelzett. Az első tisztítás után (12 változóval): A Lik_kiad_MobilBank és Lik_lemond_sporolasert kivonása után a KMO érték enyhén 0,882-re csökkent, ami a változók közötti korrelációs mátrix tisztulásának kezdeti instabilitására utal. Végső Tisztítás Után (10 változóval) a végső, problémás változók eltávolítása után a KMO érték 0,891-re emelkedett.

A tiszta és stabil faktorszerkezet kialakítása érdekében iteratív folyamatot alkalmaztam. A kezdetben bevonni kívánt 14 Likert-tétel közül azokat kellett kivonnom, amelyek kommunalitása 0,5 alá esett. Ez a küszöb biztosítja, hogy a faktorszerkezet a változó szórásának legalább 50%-át magyarázza. A folyamat során az alábbi változókat vontam ki a végső modell elérése érdekében:

32. táblázat – A kommunalitási küszöbérték miatt kivont változók

Futtatás	Kivont változó	Kommunalitás Értéke a Kivonáskor
1.	Lik_kiad_MobilBank (Mobilbanki kiadáskövetés)	0,421
1.	Lik_lemond_sporolasert (Lemondás a spórolásért)	0,488
2.	Lik_fejben_megt (Havi kiadások fejben tervezése)	0,467
3.	Link_nem_i_haszn_MentalA (Tudat alatti virtuális számlák)	0,495

Forrás: Saját szerkesztés

A végső modellbe 10 változó került bevonásra, amelyek kommunalitása már minden esetben 0,6 felett volt. Ez a stabil struktúra lehetővé tette a továbblépést a faktorok kinyerésére és értelmezésére.

4.3.6.2. Faktorok Kinyerése és Értelmezése

A Kaiser-szabály (sajátérték > 1) alapján a modell két fő faktort javasolt kinyerni. A két faktor a teljes variancia 68,695%-át magyarázza. A két független dimenzió értelmezéséhez Varimax rotációt alkalmaztam, amely tisztította a faktorterheléseket. A Rotált Komponens Mátrix alapján a két kinyert faktor a következő tartalmat hordozza, 0,6-os terhelési küszöböt alkalmazva.

33. táblázat - Rotált Komponens Mátrix és Faktorok Értelmezése

Változó Neve (Rövidített Értelmezés)	Faktor 1	Faktor 2
Lik_rendsz_megt (Rendszeres megtakarítás)	0,889	
Lik_megt_varatlan_e (Megtakarítás váratlanra)	0,884	
Lik_ink_sporol_hovegi_koltes_h (Inkább spórol, mint költ)	0,837	
Lik_szulokhoz_has_megt (Szülőkhöz hasonló megtakarítás)	0,826	
Lik_celzottan_megt (Célzottan megtakarít)	0,768	
Lik_diakhitel_varatlankiad (Diákhitel igénylés)	-0,75	
Lik_napi_szuks_kolt (Napi szükségletre korlátozott költség)	-0,791	
Lik_kiadas_kov_osszeh (Kiadások követése és összehasonlítása)		0,849
Lik_kiadas_papiron_excelben_vez (Papíron/Excelben vezetés)		0,827
Lik_ism_haszn_MentalA (Mentális könyvelés ismerete)		0,687

Forrás: Saját szerkesztés

1. Faktor, mely a megtakarítási faktor a jövőorientált magatartás és a pénzügyi biztonság elemeit foglalja össze. A magas pozitív terhelések (0,768–0,889) a tudatos tartalékképzést és a szülői minta átvételét igazolják. A Diákhitel igénybevételének negatív terhelése -0,75 megerősíti, hogy a megtakarítási fegyelem és a hitelkerülés szorosan összefüggő elemei ennek a dimenzióknak.

2. Faktor a kiadáskövetési faktor. Ez a dimenzió a formális pénzügyi kontrollt és az analitikus megközelítést méri. A magas terhelések (0,687–0,849) azt mutatják, hogy a kiadások rendszerezett megközelítése (papíron/Excelben vezetés, elemzés, mentális könyvelés ismerete) egy különálló, koherens kontrollmechanizmust alkot.

4.3.7. Klaszteranalízis

A Faktoranalízis befejezése után, a hallgatói pénzügyi viselkedés mögötti dimenziók tipizálásához kétlépcsős Klaszteranalízist alkalmaztam. Az első lépés, a Hierarchikus Klaszterezés célja az volt, hogy statisztikailag alátámassza az optimális klaszterszámot a végleges K-közép Klaszterezéshez.

4.3.7.1. Optimális klaszterszám meghatározása: Historikus klaszterezés

A Hierarchikus Klaszterezést a két kinyert, egymástól független faktor pontszámain futtattam. A klaszterek számának meghatározásához az Agglomerációs Ütemterv koefficiens értékeit vizsgáltam, amelyek megmutatják, hogy az egyes összevonási lépéseknél mekkora távolságon egyesülnek a klaszterek. A módszertan szerint azt a lépést keressük, ahol a koefficiens értéke drasztikusan megnő („könyök szabály”). Ez a hirtelen ugrás azt jelzi, hogy az adott ponton már túlságosan különböző, heterogén egyedeket vagy csoportokat vontunk volna össze, ezzel rontva a klaszterek belső homogenitását. A koefficiens értékei a következők voltak.

34. táblázat - A Koefficiens Töréspontok Elemzése

Stage (Lépés)	Koefficiens (Coefficients)	Klaszterek Száma	Ugrás a Koefficiensben
213	1,82	5	-
214	2,227	4	0,407
215	3,546	3	1,319
216	4,41	2	0,864
217	6,012	1	1,602

Forrás: Saját szerkesztés

A táblázat elemzéséből két jelentős ugrás azonosítható, ahol a klaszterek közötti távolság megnőtt 5-ről 3 Klaszterre történő redukció és a 2-ről 1 klaszterre történő redukció. A döntés a 3 klaszter mellett szólt, melyet a szakirodalmi elvárások és a tartalmi értelmezhetőség együttesen alátámasztanak. Bár a legnagyobb koefficiens ugrás a két csoportról egyre történő összevonáskor jelentkezett, a klasszifikációs elemzések során nem kizárólagosan a legnagyobb ugrás a mérvadó. A 4-ről 3 klaszterre történő váltásnál tapasztalt 1,319-es ugrás elegendő stabilitást garantált a három csoport közötti elkülönüléshez. Ha csupán két csoportot választottunk volna, az a hallgatói viselkedés túlzott homogenizálásához vezetett volna, ami elszegényíti a tipológiát. A három csoport (amely a 3,546-os koefficiensnél képződött) viszont strukturálisan tiszta és információgazdagabb tipológiát tesz lehetővé.

4.3.7.2. A Klaszterezés Megbízhatósága és a Csoportok Mérete

A K-közép eljárás mindössze 7 iteráció után konvergált, mivel a klaszterközéppontok változása elérte a 0,000 értéket, ami a kapott megoldás stabilitását jelzi. A 218 fős mintán végzett elemzés három markánsan elkülönülő csoportot eredményezett. A csoportok mérete a következőképpen alakult. Első klaszterben 46 fő, második klaszterben 56 fő, harmadik klaszterben 114 fő. A minta több mint fele a 3. klaszterbe került, ami már előre jelzi ennek a típusnak a dominanciáját a hallgatói pénzügyi viselkedésben.

4.3.7.3. A Klaszterközéppontok Elemzése

A csoportok tartalmi értelmezésének alapja a Final Cluster Centers táblázat, amely a klaszterek átlagpontszámait mutatja a két standardizált faktor (Megtakarítási Faktor és Kiadáskövetési Faktor) mentén. A pontszámok standardizáltak, így a pozitív érték az adott téren erősebb fegyelmet/jellemzőt, míg a negatív érték a gyengébb fegyelmet/jellemzőt jelöli.

35. táblázat – Klaszterek összefoglalása

Klaszter	Klaszter Mérete	Megtakarítási Faktor	Kiadáskövetési Faktor	Típus Elnevezése
1.	46 fő	0,92601	-1,13656	Spóroló, de Informális Típus
2.	58 fő	0,80776	0,85162	Fegyelmezett, Analitikus Típus
3.	114 fő	-0,78462	0,02533	Alapvető, Tervszerűtlen Típus

Forrás: Saját szerkesztés

Az első csoportot az jellemzi, hogy magas pontszámot ért el a megtakarítási faktoron, jelezve, hogy kiemelkedően fegyelmezettek a tartalékképzés, a célzott spórolás és a hitelkerülés terén. Ezzel szemben a kiadáskövetési faktoron a legalacsonyabb, erősen negatív értéket mutatják. Ez a hallgatói profil azokra jellemző, akiknél a megtakarítási fegyelem belső motivációból vagy szülői mintákból fakad, de elutasítják a formális eszközöket (Excel, papíralapú megfigyelés) a kiadások követésére.

A második csoport képviseli a pénzügyileg legérettebb és legideálisabb magatartási profilt. Mindkét faktornál magas, pozitív pontszámot értek el. Ezek a hallgatók aktív pénzügyi tervezők: rendszeresen, tudatosan takarítanak meg és emellett formális, analitikus eszközökkel követik, elemzik és ellenőrzik a kiadásaikat is. A viselkedésük a magas belső fegyelem és a tudatos pénzügyi menedzsment optimális kombinációját mutatja.

A harmadik, legnagyobb klaszter a pénzügyileg leginkább sérülékeny magatartást mutatja. Erősen negatív pontszámot értek el a megtakarítási faktoron, ami azt jelenti, hogy

messze az átlag alatt van náluk a rendszeres tartalékképzés. A kiadáskövetési faktoron elért, az átlaghoz közeli, csekély pozitív pontszám arra utal, hogy bár esetenként ránéznek a kiadásaikra, ez a formai kontroll nem társul aktív, tudatos megtakarítási magatartással. Ők azok, akik hajlamosak a pénzügyi sodródásra és a rövidebb távú gondolkodásra.

4.3.7.4. Statisztikai tesztek klaszterekkel

36. táblázat – Khi-négyzet próba és Cramer mutató a klaszterek és a demográfiai tényezők között

Megnevezés	Nem	Lakóhely típusa	Képzési szint	Munkarend	Térítési forma
Pearson Chi-Square	3,517	6,587	12,361	1,349	0,048
<i>Szabadsági fok</i>	2	10	10	4	2
<i>Szignifikancia szint</i>	0,172	0,764	0,262	0,853	0,976
Cramer V mutató	0,127	0,174	0,168	0,056	0,015
<i>Szignifikancia szint</i>	0,172	0,764	0,262	0,853	0,976

Forrás: Saját szekesztés

A klaszterprofilozás során a Khi-négyzet próba alapján megerősítettem, hogy a hallgatói pénzügyi magatartást nem a hagyományos demográfiai jellemzők határozzák meg. Statisztikailag a klasztertagság szignifikánsan független minden vizsgált nominális változótól (Nem, Lakóhely típusa, Képzési szint, Munkarend, Térítési forma), mivel a szignifikancia szint sehol sem érte el a 0,05-ös küszöböt.

A Kruskal-Wallis H-próba is igazolta, hogy a pénzügyi típusok életkor szerint sem különböznek szignifikánsan ($p = 0,925$). Ez a következtetés arra utal, hogy a hallgatók bevonhatósága egy adott pénzügyi típusba sokkal inkább belső attitűdök, szocializációs minták és a pénzügyi fegyelem kérdése, mintsem külső, objektív demográfiai markereké.

A klaszterprofilozás legfontosabb, statisztikailag alátámasztott eredménye a Megtakarításból hány hónap változó vizsgálata volt. A Kruskal-Wallis H-próba erősen szignifikáns eltérést mutatott ki a három pénzügyi típus között, ahol a p-érték 0,001-nél is kisebb volt. Ez az eredmény igazolja, hogy a Megtakarítási Faktor mentén képzett hallgatói típusok közötti különbség valós, objektív anyagi következményekkel jár. A legfegyelmezettebb típus rendelkezik a legnagyobb pénzügyi biztonsági hálóval, míg a Tervszerűtlen Típus mutatja a legmagasabb rangszámot, azaz ők a leginkább sérülékenyek a váratlan kiadásokkal szemben, ezzel megerősítve a klasztertipológia érvényességét.

4.3.7. Kvantitatív kérdőíves kutatás eredményeinek összefoglalása

A 218 érvényes válasszal lezárult kvantitatív vizsgálat célja a hallgatói pénzügyi viselkedés mögötti rejtett struktúrák feltárása és a felállított hipotézisek igazolása volt. Az elemzések

megeősítették, hogy a hallgatói magatartást a megélhetési kényszerek és a családi szocializáció dominálja, nem pedig az életkor vagy a képzési terület.

A Faktoranalízis igazolta, hogy a pénzügyi magatartás két fő, jól elkülönülő dimenzióra bontható: a Megtakarítási Fegyelemre és a Kiadáskövetési Fegyelemre. E két dimenzió mentén a hallgatói minta sikeresen szegmentálható volt három típusra: a Fegyelmezett, Analitikus Típusra, a Spóroló, de Informális Típusra és az Alapvető, Tervszerűtlen Típusra.

A klaszterprofilozás megeősítette a tipológia érvényességét: a típusok közötti eltérések objektív anyagi következményekkel járnak, mivel a csoportok szignifikánsan különböznek a pénzügyi biztonsági háló méretében. Míg a fegyelmezett hallgatók rendelkeznek a legnagyobb tartalékkal, a tervszerűtlen típus mutatja a legnagyobb pénzügyi sérülékenységet.

A viselkedés mozgatórugói közül kiemelten fontos a családi szocializáció: a kutatás igazolta, hogy a szülői minta szoros összefüggést mutat a rendszeres megtakarítási hajlandósággal. Emellett a hallgatói pénzügyi fegyelem legfőbb célja a kockázatkezelés, mivel a váratlan eseményekre történő megtakarítás bizonyult a leghatékonyabb hitelkerülő stratégiának. A magatartást befolyásoló tényezők között a Kor és a demográfiai háttér nem játszik szerepet: a pénzügyi magatartási típusok függetlennek bizonyultak minden hagyományos demográfiai markertől, ami arra utal, hogy a fegyelem elérése belső attitűd és szocializáció kérdése.

5. KONKLÚZIÓ

Jelen kutatásom célja a magyar felsőoktatásban tanuló hallgatók pénzügyi attitűdjeinek, viselkedésének és a megélhetési nehézségekkel szembeni túlélési stratégiáinak átfogó feltárása volt. A kutatás vegyes módszertant alkalmazott, melyben nyolc mélyinterjú minőségi betekintést nyújtott, míg 218 fős kérdőíves felmérés kvantitatív adatokkal támasztotta alá a megállapításokat.

A szakirodalom áttekintése rámutatott a pénzügyi műveltség komplex természetére, mely nem csupán tudásból, hanem attitűdből és viselkedésből is áll. A hazai kezdeményezések, mint a Pénz7 program, bár pozitív lépések, nem mindig eredményeznek elégséges gyakorlati tudatosságot a hallgatók körében.

Empirikus eredményeim szerint a hallgatók bevételi forrásai rendkívül heterogének: a szülői támogatás, az ösztöndíjak, a diákmunka és a diákhitel variálható kombinációban jelennek meg. A kiadási oldalon a lakhatás (akár kollégium, akár albérlet) és az élelmiszerár-emelkedések jelentik a legnagyobb terhet. A pénzügyi tervezés gyakran mentális könyvelés formájában, fejben történik, és a megtakarítási szokások erősen egyéni célokhoz (utazás, lakásvásárlás) kötődnek.

A mélyinterjúk és a tartalomelemzés egyértelműen kimutatta a pénzügyi szorongás dominanciáját a hallgatók narratíváiban. A pénzügyi attitűdök és a mindennapi viselkedés szorosan összefonódik, és mindkettőt döntően meghatározza a családi szocializáció és a szülői minták. A pénzügyi függetlenség fogalma a hallgatók körében meglehetősen széles értelmezési spektrumon mozog, és a többség jelenleg nem tartja magát annak.

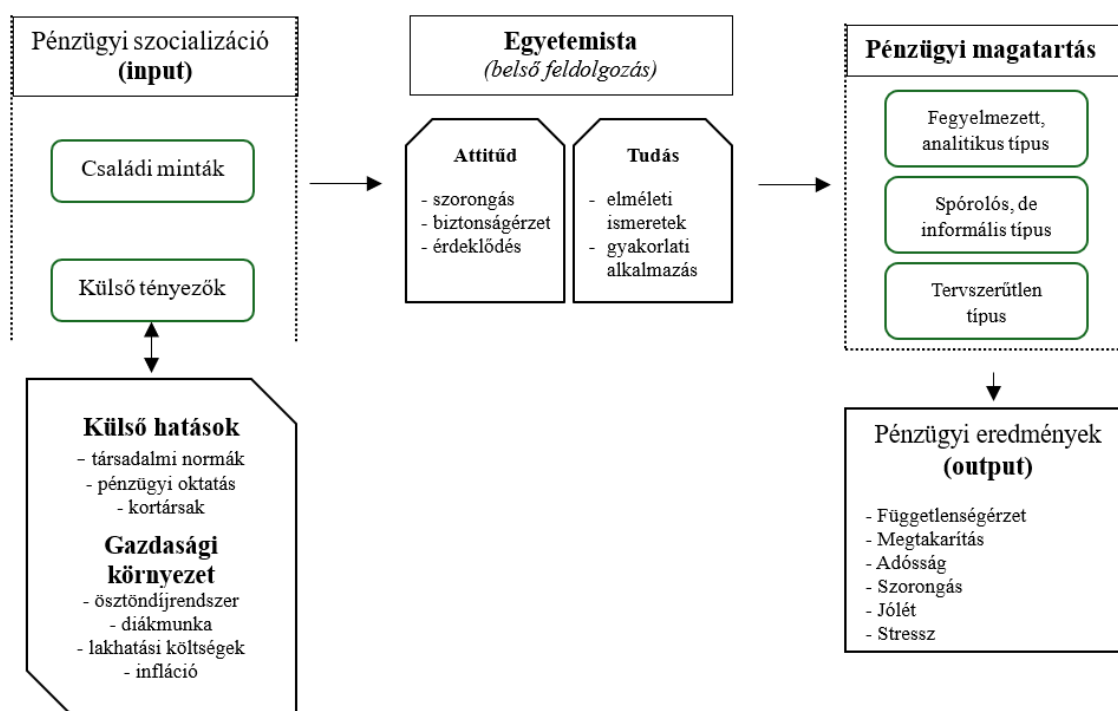
A kvantitatív kutatás klaszterelemzése alapján a hallgatók pénzügyi magatartása alapján három csoport azonosítható. A "Spóroló, de Informális Típus" takarékos, de nem strukturált pénzügyi gondolkodásmóddal rendelkezik. A "Fegyelmezett, Analitikus Típus" rendszerszerű tervezési és megtakarítási szokásokat mutat. A legnagyobb csoportot képező "Alapvető, Tervszerűtlen Típus" számára jellemző az impulzív költsékezés és a tervezés hiánya. A csoporttagság szignifikánsan összefügg a képzési területtel és munkavállalási státusszal, ami azt jelzi, hogy ezek a tényezők meghatározóak a pénzügyi magatartás kialakulásában.

Összefoglalva elmondható, hogy a magyar egyetemisták pénzügyi magatartását egy komplex, érzelmi tényezőkkel átszőtt folyamat jellemzi, melyet erősen formálnak a családi háttér, a külső gazdasági körülmények és az egyéni pénzügyi szocializáció. A kutatás alátámasztja, hogy a jövőben nemcsak a pénzügyi oktatás további fejlesztése, hanem a hallgatók megélhetési körülményeinek konkrét javítása és a pszichés terhek csökkentése is

elengedhetetlen a fiatal felnőttek pénzügyi egészsége és hosszú távú stabilitása érdekében. Az azonosított pénzügyi magatartástípusok célzott támogatási és oktatási programok kidolgozásának alapjául szolgálhatnak, amelyek figyelembe veszik a különböző csoportok specifikus igényeit és nehézségeit.

6. A MAGYAR EGYETEMISTÁK PÉNZÜGYI SZOCIALIZÁCIÓJÁNAK ÉS MAGATARTÁSÁNAK INTEGRÁLT MODELLJE

A kutatás legfontosabb megállapításainak összevonása és elméleti keretbe foglalása céljából kidolgoztam a magyar egyetemisták pénzügyi szocializációját és magatartását bemutató integrált modellt. A modell vizuálisan reprezentálja a pénzügyi magatartást formáló főbb tényezők és azok kölcsönhatásait.

26. ábra - A kutatás eredményei alapján kidolgozott modell, amely bemutatja a pénzügyi magatartást formáló főbb tényezők és azok kapcsolata.

Forrás: Saját szerkesztés

A modell szerint a folyamat a pénzügyi szocializációból indul ki, amely magában foglalja mind a családi mintákat, mind a társadalmi normákat, mind a gazdasági környezet nyomását (pl. ösztöndíjrendszer, infláció). Ezen inputok hatására zajlik le az egyén belső feldolgozása, ahol kialakul a pénzügyi attitűd (melyre a szorongás jellemző, az eredményeink szerint) és a pénzügyi tudás. Ez a belső feldolgozás vezet a pénzügyi magatartás kialakulásához, amely a kvantitatív elemzésben bemutatott három csoportnak megfelelően differenciálódik: (1) Fegyelmezett, analitikus típus, (2) Spórolós, de informális típus, és (3) Tervszerűtlen típus.

Végül a magatartás konkrét pénzügyi eredményeket produkál, melyek a függetlenségérzettől és megtakarításon át az adósságig és a fokozott szorongásig terjedhetnek.

A modell nem csupán összegzi a kutatás legfontosabb elemeit, hanem rámutat az egyéni csoportok célzott támogatásának lehetőségére is. A folyamatszerű ábrázolás hangsúlyozza, hogy a pénzügyi eredmények nem önálló jelenségek, hanem összetett szocializációs és magatartási folyamatok kimenetelei, melyek megértése elengedhetetlen a hatékony intervenciók kidolgozásához.

7. A KUTATÁS KORLÁTAI ÉS TOVÁBBI KUTATÁSI IRÁNYOK

Bár kutatásom alapos betekintést nyújt a hallgatók pénzügyi magatartásába, néhány korláttal is számolni kell. A kvantitatív minta önkéntes alapú volt, ami azt jelenti, hogy az eredmények főként az aktív, online platformokat használó hallgatók véleményét tükrözik, és nem feltétlenül reprezentatívak az összes magyar egyetemista számára. Tovább a pénzügyi szorongás és attitűdök mérése önbevalláson alapult, ami bizonyos szubjektivitással jár.

E korlátok fényében a kutatás továbbvihető lenne olyan irányban, amely a családi szocializáció komplex szerepét vizsgálja mélyebben. Érdekes lenne feltárni, hogy a szülői pénzügyi gyakorlatok és a családon belüli kommunikáció konkrét mikéntjének milyen összefüggései vannak a gyermekek későbbi pénzügyi attitűdjével. Ugyanakkor a pénzügyi függetlenség fogalmának sokkal részletesebb elemzése is szükséges, hogy megérthessük, a hallgatók pontosan milyen tényezőktől kötik ezt az állapotot, és milyen akadályokat látnak annak elérésében. Összefoglalóan elmondható, hogy jelen tanulmány nem zárja le, hanem megnyitja az utat a téma mélyebb, kvalitatívabb feltárása felé.

8. IRODALOMJEGYZÉK

- [1]. Castro-González, S., Fernández-López, S., Rey-Ares, L. & Rodeiro-Pazos, D., 2020. *The Influence of Attitude to Money on Individuals' Financial Well-being*, <https://doi.org/10.1007/s11205-019-02219-4> (Mentve: 2025.06.16.): *Social Indicators Research* (2020) 148:747–764.
- [2]. Wahyuni, S. F., Radiman, Hafiz, M. S. & Jufrizen, 2023. *“Financial literacy and financial attitude on financial management behavior: An*, [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.20\(3\).2023.20](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.20(3).2023.20) ISSN: 1810-4967 (Mentve: 2025.06.16.): *Investment Management and Financial Innovations*.
- [3]. Aria, M. & Cuccurullo, C., 2017. bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping. *Journal of Informetrics*, [http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007\(11](http://dx.doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007(11) (Mentve: 2025.05.28.)), pp. 959-975.
- [4]. Arif, I., Khan, L. & Irshad, N., 2024. *DOES TIME MATTER? IMPACT OF FINANCIAL DECISIONMAKING ABILITIES ON FINANCIAL CHOICES MEDIATED BY TIME PERSPECTIVE*, DOI: 10.5937/sjm19-44038 (Mentve: 2025.06.16.): *Serbian Journal of Management* 19 (1) (2024) 117 - 131.
- [5]. ÁSZ, 2021. *Elemzés a pénzügyi tudatosság helyzetének áttekintéséről, különös tekintettel a digitalizációs kihívásokra*, https://www.asz.hu/dokumentumok/penzugyi_tudatosság_digitalizacio_20210331.pdf (Mentve: 2025.06.15.): Állami Számvevőszék.
- [6]. Atkinson, A. & Messy, F.-A., 2012. *Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study Adele Atkinson, Flore-Anne Messy h*, <https://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en> (Mentve: 2025.06.01.): OECD.
- [7]. Bajaj, I. & Kaur, M., 2024. *Validating Financial Knowledge Scale Using Item Response Theory*, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/09722629211001994?download=true> ISSN: 09722629 DOI: 10.1177/09722629211001994: SAGE Publications Ltd.
- [8]. Baum, S., Smith, M. A. & Mcpherson, M. S., 2008. *Financial independence and age: Distributive justice in the case of adult education*, DOI: 10.1177/1477878508091108 ISSN: 14778785: SAGE Publications.

- [9]. Bennett, F. & Sung, S., 2013. *Dimensions of Financial Autonomy in Low-/Moderate-Income Couples from a Gender Perspective and Implications for Welfare Reform*, doi:10.1017/S0047279413000330 (Mentve: 2025.06.11.): Cambridge University Press 2013 Jnl Soc. Pol. (2013), 42, 4, 701–719.
- [10]. BGE EK, 2025. *Kollégiumi díjak 2025/26.*, https://webapi.uni-bge.hu/api/v1/files/download/documents/hallgatoi-dokumentumok/kollegium/kozponti-dokumentumok/kollegiumi-felveteli-2025.-felsoevesek/kollegiumi-dijak-2025_26..pdf?id=70620&download=true (Mentve: 2025.07.17.): Budapesti Gazdasági Egyetem Egyetemi Kollégium.
- [11]. BGE, 2025. *Aktuális állásajánlatok*, <https://allasok.uni-bge.hu/Datacenter/Registration/JobAdvertisements/allasok> (Mentve: 2025.07.17.): Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem.
- [12]. BGE, 2025. *Pályázati felhívás a Rendszeres szociális ösztöndíjra - 2024/25 tavaszi félév*, <https://uni-bge.hu/hu/ehok/palyazati-felhivas-a-rendszeres-szocialis-osztondijra-202425-tavaszi-felev>: Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem.
- [13]. BGE, 2025. *Rendszeres szociális ösztöndíj eredményei - 2024/25, tavaszi félév*, <https://uni-bge.hu/hu/ehok/hirek/rendszeres-szocialis-osztondij-eredmenyei-202425-tavaszi-felev> (Mentve: 2025.07.02.): Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem.
- [14]. BKK, 2025. *Jegy- és bérletárak*, <https://bkk.hu/jegyek-es-berletek/arak/> (Mentve 2025.08.04.)ü: BKK.
- [15]. Blau, J. M. & Paprocki, R., 2006. *Financial independence: a mighty stretch but by no means out of reach.*, ISSN: 87550229 (<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-33745321924&origin>) Mentve: 2025.06.11.): Mediquis Asset Advisors Inc, Chicago, 60601, IL, United States.
- [16]. BME, 2020. *1. SZÁMÚ MELLÉKLET – KOLLÉGIUMI TÉRÍTÉSI DÍJAK - 1. számú táblázat - Kollégiumi térítési díjak*, <https://epiteszhk.bme.hu/document/58/original/BME%20TJSZ%201.%20sz%C3%A1m%C3%BA%20mell%C3%A9klet%202020.06.30.pdf> (Mentve: 2025.07.17.): BME.
- [17]. Chaulagain, R., 2021. *Relationship Among Financial Literacy, Attitude and Behaviour*, <https://doi.org/10.3126/sijssr.v3i1.46017> ISSN: 2705-4853 | e-ISSN: 2705-4861 (Mentve: 2025.06.11.)4: Social Inquiry: Journal of Social Science Research 2021, Vol. 3, No. 1, pp. 10-29 .

- [18]. Csiszárík-Kocsir, Á., 2022. *Az egyéni pénzügyi döntéseket determináló szocializáció a pénzügyi műveltség aspektusából*, https://doi.org/10.35551/PSZ_2022_4_6 (Mentve: 2025.06.11.): Pénzügyi Szemle 2022/4 577-594.
- [19]. Danes, S. M., 1994. *Parental perceptions of children's financial socialization.*, 5, 127–149. <https://www.afcpe.org/wp-content/uploads/2018/10/vol-58-1.pdf> (Mentve: 2025.06.11.): Financial Counseling and Planning.
- [20]. Di Domenico, S. I., Ryan, R. M., Bradshaw, E. L. & Duineveld, J. J., 2022. *Motivations for personal financial management: A Self-Determination Theory perspective*, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.977818> (Mentve: 2025.06.16.9: Frontiers in psychology.
- [21]. Dídác, F. és mtsai., 2022. *Use of Multiple Correspondence Analysis and K-means to Explore Associations Between Risk Factors and Likelihood of Colorectal Cancer: Cross-sectional Study*, doi: 10.2196/29056 <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9346563/> (Mentve: 2025.06.11.): Journal of Medical Internet Research.
- [22]. Eduline, 2023. *Kollégium, lakás vagy albérlet? Ilyen lakhatási lehetőségeitek vannak, ha most kezditek az egyetemet*, https://eduline.hu/felsooktatas/20230723_lakhatasi_korkep_egyetemistak_felveteli (Mentve: 2025.07.17.: Eduline.
- [23]. Eduline, 2024. *Az egyetemisták 18 százaléka soha, 14 százaléka csak alkalmanként kap anyagi segítséget otthonról*, https://eduline.hu/felsooktatas/20240920_munkavallalas_egyetem_mellett_diakmunka_felmeres?utm_source (Mentve: 2025.07.02.): EDULINE.
- [24]. Eduline, 2024. *Az egyetemisták közel fele inkább munkavállalónak tartja magát, mégis sokan közepes- vagy súlyos pénzügyi problémákkal küzdenek*, https://eduline.hu/felsooktatas/20240210_Eurostudent_magyar_egyetemistak_penzugyei_kiadasok_munkavallalas (Mentve: 2025.07.17.): Eduline.
- [25]. Eduline, 2025. *Egyetem mellé diákhitel? Sok esetben ez lehet a megoldás*, https://eduline.hu/felsooktatas/20241219_diakhitel_igenyles_lehetosegek_tovabbtanulas_tamogatas_onkoltseges_kepzes (Mentve: 2025.07.17.): Eduline.

- [26]. ELTE HÖK, 2025. *Rendszeres szociális támogatás*,
<https://ehok.elte.hu/nu/index.php/rendszeres-szocialis-tamogatas/> (Mentve:
2025.07.02.): ELTE Hallgatói ÖnkormányzatEötvös Loránd Tudományegyetem
Hallgatói Önkormányzatának hivatalos oldala.
- [27]. Fernando, E. & Siagian, . P., 2021. *Proposal to use the Analytic Hierarchy Process
Method Evaluate Bank Credit Submissions*, DOI: 10.1016/j.procs.2021.01.002 (Mentve:
2025.06.21.): The Authors. Published by Elsevier B.V. - 5th International Conference
on Computer Science and Computational Intelligence 2020.
- [28]. Hergár, E., Kovács, L. & Németh, E., 2024. *A pénzügyi kultúra helyzete és fejlődése
Magyarországon**, <https://doi.org/10.25201/HSZ.23.1.5> (Mentve: 2025.06.19.):
Hitelintézeti Szemle, 23. évf. 1. szám, 2024. március, 5–28. o..
- [29]. HÖÖK, 2016. *Kollégiumi lakhatás Kutatási eredmények és javaslatok* ,
https://hook.hu/public/editor/Koll%C3%A9giumi%20lakhat%C3%A1s_kutat%C3%A1si%20%C3%B6sszefoglal%C3%B3.pdf (Mentve: 2025.07.17.): HÖÖK Kutatási
csoport.
- [30]. HÖÖK, 2025. *310.000 hallgatóra kevesebb, mint 50.000 kollégiumi férőhely jut*,
<https://hook.hu/hu/felsooktatas/310-000-hallgatora-kevesebb-mint-50-000-kollegiumi-ferohely-jut> (Mentve: 2025.07.17.): Hallgatói Önkormányzatok Országos
Konferenciája.
- [31]. HÖÖK, 2025. *Egyetemista lesznek*, <https://hook.hu/hu/felsooktatas/egyetemista-leszek>
(Mentve: 2025.07.02.): Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája.
- [32]. Hung, A. A., Parker , A. M. & Yoong, J., 2009. *Defining and Measuring Financial
Literacy* ,
https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/working_papers/2009/RAND_WR708.pdf
(Mentve: 2025.06.11.): RAND Labor and Population working paper series.
- [33]. HVG, 2025. *Változik a Diákhitel kamata, megéri még felvenni?*,
https://hvg.hu/gazdasag/20250630_diakhitel-kamat-bankmonitor-ebx (Mentve:
2025.07.17.): HVG.
- [34]. Index, 2023. *A kormány megemeli a diákhitel kamatát*,
<https://index.hu/gazdasag/2023/06/23/diakhitel-kamat-emeles-szamla-bank-felsooktatas-gazdasagfejlesztési-miniszterium/> (Mentve: 2025.07.17.): Index.

- [35]. Ingatlan.com, 2025. *Albérletpiaci mérföldkő: Tíz éve először lettek olcsóbbak a budapesti albérletek májusban*, <https://tudastar.ingatlan.com/hirek/alberletpiaci-merfoldko-tiz-eve-eloszor-lettek-olcsobbak-a-budapesti-alberletek-majusban/> (Mentve: 2025.07.17.): Tudástár ingatlan.com.
- [36]. Kollégiumi Információs Portál, 2025. *Kiadó Szobák*, <https://kiadoszoba-budapest.hu/> (Mentve: 2025.08.05.): Kollégiumi Információs Portál.
- [37]. Koronafürt Albérletház, 2025. *Bérleti díjak 2025 szeptemberétől*, <https://koronaalberlethaz.hu/> (Mentve: 2025.08.05.): Koronafürt Albérletház.
- [38]. Kovács, L. & Nagy, E., 2022. *A HAZAI PÉNZÜGYI KULTÚRA FEJLESZTÉSÉNEK AKTUÁLIS FELADATAI*, <https://real.mtak.hu/138024/1/002-019KovacsNagy.pdf> (Mentve: 2025.06.01.): Gazdaság és Pénzügy • 9. évf. 1. sz. • 2022. márc. • DOI: 10.33926/GP.2022.1.1.
- [39]. Kovács, Z. és mtsai., 2021. *Végzős középiskolások pénzügyi kultúrával és öngondoskodással kapcsolatos ismeretei Magyarországon*, <https://doi.org/10.21637/GT.2021.3-4.07> (Mentve: 2025.06.01.): GAZDASÁG&TÁRSADALOM Journal of Economy & Society 14. ÉVFOLYAM .3-4. SZÁM.
- [40]. KSH, 2025. *KSH–ingatlan.com-lakbérindex, 2025. január*, <https://www.ksh.hu/s/kiserleti-statisztika/kiadvanyok/kshingatlancom-lakberindex-2025-januar/> (mentve: 2025.07.17.): Központi Statisztikai Hivatal.
- [41]. KSH, 2025. *STADAT 23.1.1.21. Felsőfokú alap- és mesterképzés**, https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0021.html (Mentve: 2025.10.20.): Központi Statisztikai Hivatal.
- [42]. KSH, 2025. *STADAT: 1.1.1.2. A fogyasztóiár-index fogyasztási főcsoportok szerint és a nyugdíjas fogyasztóiár-index [előző év = 100,0%]*, https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0002.html (Mentve: 2025.07.31.): Központi Statisztikai Hivatal.
- [43]. KSH, 2025. *STADAT: 1.2.1.3. Fogyasztóiár-indexek a kiadások részletes csoportjai szerint, havonta*, https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0041.html (Mentve: 2025.07.31.): Központi Statisztikai Hivatal.
- [44]. KSH, 2025. *STADAT: 1.2.1.8. Egyes termékek és szolgáltatások fogyasztói átlagára (nyers adatok), havonta*, https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0044.html (Mentve: 2025.08.04.): Központi Statisztikai Hivatal.

- [45]. KSH, 2025. *STADAT: 20.1.1.62. Minimálbér, közfoglalkoztatotti bérminimum, garantált bérminimum*, https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0190.html (Mentve: 2025.07.02.): Központi Statisztikai Hivatal.
- [46]. KSH, 2025. *STADAT: 23.1.1.20. Felsőoktatás*, https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0020.html (Mentve: 2025.10.20.): Központi Statisztikai Hivatal.
- [47]. Magyarország Kormánya, 2015. *Pénzügyi Tudatosság stratégia*, <https://2015-2019.kormany.hu/download/c/85/51000/P%3%A9nz%C3%BCgyi%20tudatoss%C3%A1g%20strat%C3%A9gia.pdf> (Mentve: 2025.06.19.): Magyarország Kormánya.
- [48]. Markovič, P., Šinsky, M. & Šinský, P., 2010. *Financial decision-making with implementation of bounded rationality assumption: Escalation of commitment in losing projects*, ISSN: 00133035 Pages 3 - 16 (https://www.researchgate.net/publication/298505491_Financial_Decision-Making_with_Implementation_of_Bounded_Rationality_Assumption_Escalation_of_Commitment_in_Losing_Projects): Ekonomicky casopis.
- [49]. Mellan, O., 1997. *Barátságban a pénzzel - Hogyan változtathatunk az életünket és kapcsolatainkat megkeserítő rossz anyagi szemléletünkön?*. ISBN: 963-208-420-9 szerk. Budapest: Helikon Kiadó Kft..
- [50]. Melódiák, 2025. *Legfrissebb diákmunkáink*, <https://www.melodiak.hu/diakmunkak/> (Mentve: 2025.07.17.): Melódiák Iskolaszövetkezet.
- [51]. Mészáros, A., 2017. PÉNZÜGYI ATTITŰDÖK ÉS PÉNZÜGYI VISELKEDÉS. In: P. Zsolt, szerk. *A pénzügyi kultúra aktuális kérdései, különös tekintettel a banki szolgáltatásokra*. Miskolc ISBN 978-615-80543-4-8 : A közgazdaságtani-módszertani képzés fejlesztéséért Alapítvány , pp. 67-78.
- [52]. MNB, 2008. *Együttműködési megállapodás a pénzügyi kultúra fejlesztés területén*, <https://www.mnb.hu/letoltes/0415mnbpszfamegallpodas-penzugyi-kultura-fejleszte.pdf> (Mentve: 2025.06.01.: MNB .
- [53]. Nagina, R., 2024. Mental Accounting: Shaping Financial Choices and Behaviors. In: *Unveiling Investor Biases That Shape Market Dynamics*. 10.4018/979-8-3693-9380-2.ch007: IGI Global, pp. 161 - 194.
- [54]. ÓE, 2024. *Kollégiumi díjak - Díj mértéke a 2024/25-ös tanévben.*, <https://koll.uni-obuda.hu/kollegiumi-dijak/> (Mentve: 2025.07.17.): Óbudai Egyetem.

- [55]. Our World in Data, 2025. *Annual articles published in scientific and technical journals per million people*, <https://ourworldindata.org/grapher/scientific-publications-per-million?tab=table&time=2006..latest> (Mentve: 2025.06.11.): Our World of Data.
- [56]. Pénz7.hu, 2025. *Összefoglaló, Archív éves adatok*, <https://www.penz7.hu/penz7-2025-osszefoglalo.cshtml> (Mentve: 2025.06.19.): Pénz7.
- [57]. Pénziránytű, 2023. *A magyarok pénzügyi tudása a nemzetközi élbolyban van, ám meg kell tanulnunk a gyakorlatban is alkalmazni az ismereteket*, <https://penziranytu.hu/magyarok-penzugyi-tudasa-nemzetkozi-elbolyban-van-am-meg-kell-tanulnunk-gyakorlatban-alkalmazni-az> (Mentve: 2025.06.01.): Pénziránytű Alapítvány.
- [58]. PPKE ITK HÖK, 2025. *2024/25/2 Tavaszi félév Szociális Támogatás*, <https://hok.itk.ppke.hu/esemenyek/2025/2024-25-2-tavaszi-felev-szocialis-tamogatas/> (Mentve: 2025.07.02.): PPKE.
- [59]. PTE EHÖK, 2025. *Rendszeres Szociális Ösztöndíj és Alaptámogatás 2024/25/2*, <https://pteehok.hu/palyazatok/rendszeres-szocialis-osztondij-es-alaptamogatas-2024-25-2/> (Mentve: 2025.07.02.): Pécsi Tudományegyetem.
- [60]. Szikszai, S., Nagy, A. M., Bosnyák-Simon, N. & Raffai, C., 2024. *FINANCIAL AWARENESS OF YOUNG ADULTS – EXPERIENCE FROM A CROSS-BORDER SURVEY AMONG HUNGARIAN SPEAKING STUDENTS*, ISSN 1821-2506 https://www.deturope.eu/artkey/det-202401-0001_financial-awareness-of-young-adults-8211-experience-from-a-cross-border-survey-among-hungarian-speaking-stud.php: DETUROPE – THE CENTRAL EUROPEAN JOURNAL OF REGIONAL DEVELOPMENT AND TOURISM .
- [61]. Talwar, M. és mtsai., 2021. *Has financial attitude impacted the trading activity of retail investors during the COVID-19 pandemic?* , <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2020.102341> (Mentve: 2025.06.16.): Journal of Retailing and Consumer Services 58 (2021) 102341.
- [62]. Telex, 2025. *Közel 10 százalékra emelkedett a diákhitel kamata*, <https://telex.hu/gazdasag/2025/01/04/diakhitel-kamat-emeles-10-szazalek-valtozas> (Mentve: 2025.07.17.): Közel 10 százalékra emelkedett a diákhitel kamata.
- [63]. UNFCU, 2025. *Budgeting basics: The 50-30-20 rule -* , <https://www.unfcu.org/financial-wellness/50-30-20-rule/> (Mentve: 2025.06.19.): United Nations Federal Credit Union.

[64]. Zhang, C. Y. & Sussman, A. B., 2018. The Role of Mental Accounting in Household Spending and Investing Decisions. In: *Client Psychology*. Chicago: University of Chicago Booth School of Business DOI: 10.1002/9781119440895.ch6, pp. 65 - 96.

MELLÉKLETEK

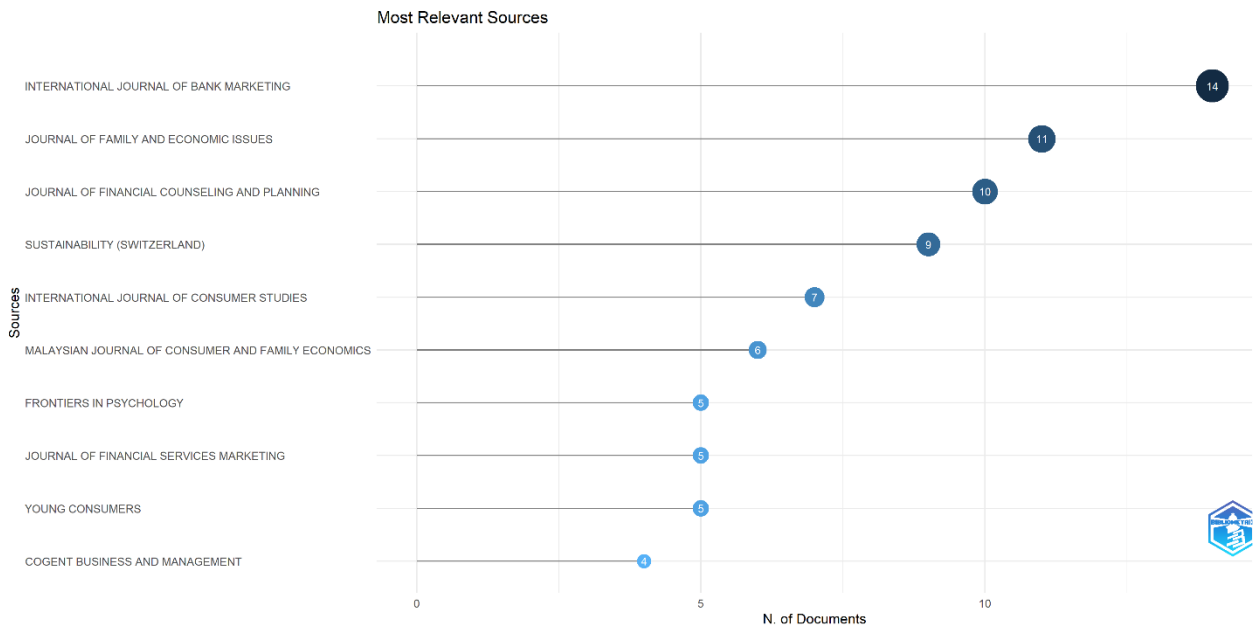
I. Szakirodalmi feltárás, részletes outputjai (R stúdió)

1. melléklet táblázat: Alapadatok

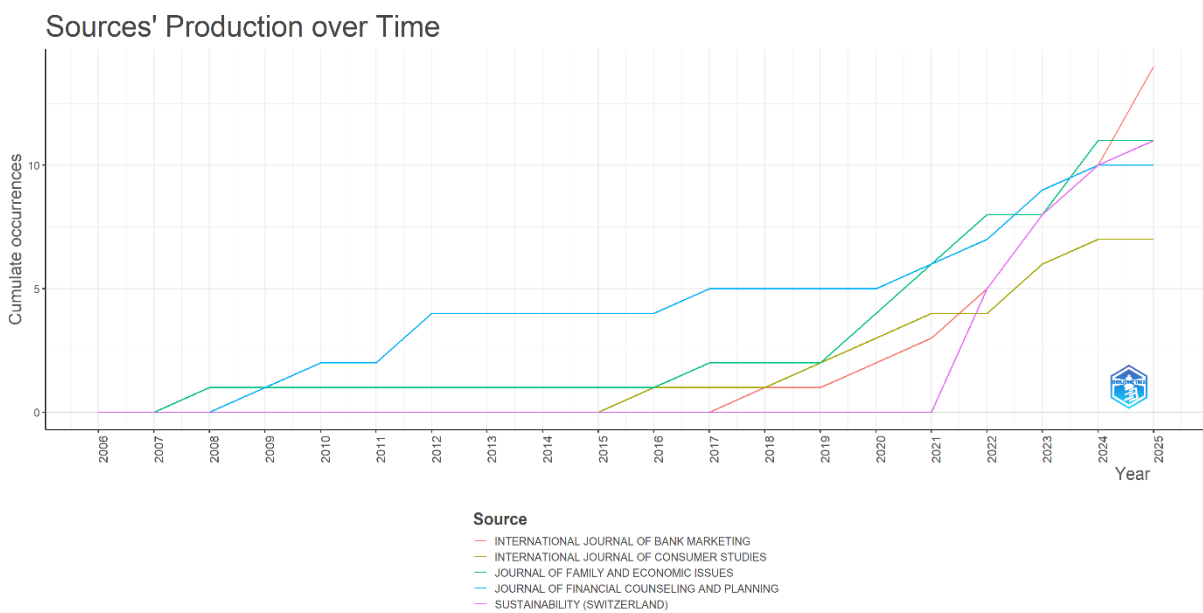
Description	Results
MAIN INFORMATION ABOUT DATA	
Timespan	2006:2025
Sources (Journals, Books, etc)	270
Documents	402
Annual Growth Rate %	20,01
Document Average Age	3,73
Average citations per doc	12,04
References	28040
DOCUMENT CONTENTS	
Keywords Plus (ID)	487
Author's Keywords (DE)	1152
AUTHORS	
Authors	1103
Authors of single-authored docs	50
AUTHORS COLLABORATION	
Single-authored docs	54
Co-Authors per Doc	3,14
International co-authorships %	21,14
DOCUMENT TYPES	
article	344
book	10
book chapter	19
conference paper	15
review	14

2. Melléklet ábra: Publikációk éves száma

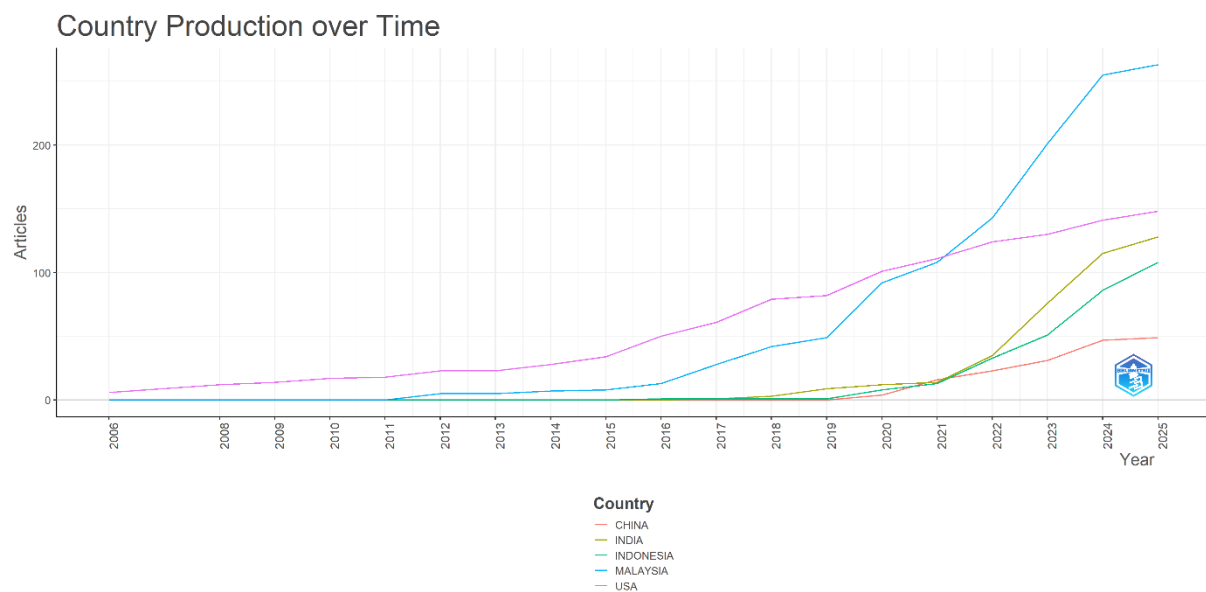
Year	Articles	Year	Articles
2006	1	2016	11
2007	0	2017	13
2008	4	2018	17
2009	2	2019	13
2010	2	2020	34
2011	3	2021	30
2012	7	2022	57
2013	2	2023	73
2014	5	2024	92
2015	4	2025	32

1. Melléklet ábra: Ábra a legtermékenyebb folyóiratokról

2. Melléklet ábra: Ábra a legtermékenyebb folyóiratokról (kumulált bontás az idő aspektusában)

3. Melléklet ábra: Országok szerinti publikáció kibocsátás.

3. Melléklet táblázat: A kulcsszavak gyakorisága

Terms	Frequency	Terms	Frequency
financial literacy	132	money attitude	7
financial behavior	38	personal finance	7
financial well-being	32	saving	7
financial knowledge	30	saving behavior	7
financial education	23	well-being	7
university students	20	youth	7
financial behaviour	18	bibliometric analysis	6
gender	16	compulsive buying	6
financial attitude	15	finance	6
materialism	15	financial behaviors	6
financial management	13	parents	6
financial socialization	13	retirement planning	6
young adults	13	spending	6
self-control	12	theory of planned behaviour	6
financial satisfaction	11	covid-19 pandemic	5
college students	10	credit cards	5
financial planning	10	debt	5
fintech	10	decision-making	5
students	10	financial inclusion	5
financial attitudes	9	higher education	5
covid-19	8	locus of control	5
digital financial literacy	8	saudi arabia	5
systematic literature review	8	social influence	5
financial self-efficacy	7	attitude	4
malaysia	7	cryptocurrency	4

4. Melléklet táblázat: A kulcsszavak trendje

Term	Frequency	Year (Q1)	Year (Median)	Year (Q3)
credit cards	5	2016	2016	2018
college students	10	2015	2017	2020
malaysia	7	2017	2020	2022
saving	7	2018	2020	2022
financial behaviors	6	2018	2020	2022
materialism	15	2019	2021	2022
financial management	13	2018	2021	2023
young adults	13	2019	2021	2023
financial behavior	38	2021	2022	2024
financial knowledge	30	2020	2022	2024
university students	20	2020	2022	2024
financial literacy	132	2020	2023	2024
financial education	23	2020	2023	2024
gender	16	2021	2023	2023
financial well-being	32	2022	2024	2024
financial planning	10	2022	2024	2024
fintech	10	2022	2024	2025
social influence	5	2024	2025	2025

5. Melléklet táblázat: A szöveghőben szereplő kulcsszavak gyakorisága

Terms	Frequency	Terms	Frequency
financial literacy	132	money attitude	7
financial behavior	38	personal finance	7
financial well-being	32	saving	7
financial knowledge	30	saving behavior	7
financial education	23	well-being	7
university students	20	youth	7
financial behaviour	18	bibliometric analysis	6
gender	16	compulsive buying	6
financial attitude	15	finance	6
materialism	15	financial behaviors	6
financial management	13	parents	6
financial socialization	13	retirement planning	6
young adults	13	spending	6
self-control	12	theory of planned behaviour	6
financial satisfaction	11	covid-19 pandemic	5
college students	10	credit cards	5
financial planning	10	debt	5
fintech	10	decision-making	5
students	10	financial inclusion	5
financial attitudes	9	higher education	5
covid-19	8	locus of control	5
digital financial literacy	8	saudi arabia	5

systematic literature review	8	social influence	5
financial self-efficacy	7	attitude	4
malaysia	7	cryptocurrency	4

6. Melléklet táblázat: A Kulcsszavak klaszterezése

Occurren ces	Words	Clust er	Cluster_Label	btw_central ity	clos_central ity	pagerank_centr ality
10	college students	1	college students	39,24	0,004	0,011
7	well-being	1	college students	102,291	0,004	0,008
6	financial behaviors	1	college students	0,817	0,003	0,006
4	emerging adulthood	1	college students	9,583	0,004	0,006
3	credit card use	1	college students	0	0,002	0,004
38	financial behavior	2	financial behavior	322,051	0,005	0,037
32	financial well-being	2	financial behavior	257,362	0,005	0,034
30	financial knowledge	2	financial behavior	126,102	0,004	0,036
18	financial behaviour	2	financial behavior	188,174	0,005	0,022
16	gender	2	financial behavior	410,084	0,005	0,02
15	financial attitude	2	financial behavior	124,179	0,005	0,025
13	financial management	2	financial behavior	53,387	0,005	0,012
13	financial socialization	2	financial behavior	68,267	0,004	0,014
13	young adults	2	financial behavior	167,964	0,005	0,015
11	financial satisfaction	2	financial behavior	56,481	0,004	0,014
10	students	2	financial behavior	91,455	0,005	0,012
9	financial attitudes	2	financial behavior	170,347	0,004	0,012
8	covid-19	2	financial behavior	139,787	0,005	0,008
7	financial self- efficacy	2	financial behavior	53,001	0,004	0,013
7	malaysia	2	financial behavior	129,778	0,005	0,011
7	money attitude	2	financial behavior	65,628	0,005	0,008
6	finance	2	financial behavior	131,757	0,005	0,01
6	parents	2	financial behavior	64,366	0,004	0,007
6	theory of planned behaviour	2	financial behavior	54,445	0,005	0,008
5	locus of control	2	financial behavior	26,24	0,004	0,008
4	financial awareness	2	financial behavior	12,762	0,004	0,005
4	financial capability	2	financial behavior	43,83	0,005	0,007
4	financial socialisation	2	financial behavior	60,32	0,005	0,007
4	financial stress	2	financial behavior	33,105	0,005	0,007
4	gender differences	2	financial behavior	50,673	0,005	0,008
4	india	2	financial behavior	2,113	0,004	0,007
4	saving behaviour	2	financial behavior	7,859	0,004	0,008

4	self-efficacy	2	financial behavior	3,813	0,004	0,004
4	spending behavior	2	financial behavior	13,978	0,004	0,006
3	financial literacy	2	financial behavior	2,817	0,004	0,004
	education					
3	financial	2	financial behavior	14,3	0,004	0,005
	management					
	behaviour					
3	financial skill	2	financial behavior	34,777	0,004	0,007
3	financial	2	financial behavior	1,526	0,004	0,004
	socialization agents					
3	income	2	financial behavior	10,609	0,004	0,004
3	mental accounting	2	financial behavior	0,669	0,004	0,006
3	money attitudes	2	financial behavior	40,267	0,005	0,005
3	purchase intention	2	financial behavior	0,44	0,004	0,002
7	saving	3	saving	6,463	0,004	0,007
6	spending	3	saving	23,766	0,004	0,007
3	financial decisions	3	saving	0	0,003	0,003
3	investment	3	saving	26,816	0,004	0,005
10	financial planning	4	financial planning	118,292	0,005	0,015
8	systematic literature	4	financial planning	19,898	0,004	0,007
	review					
7	personal finance	4	financial planning	171,924	0,005	0,013
6	bibliometric analysis	4	financial planning	47,85	0,005	0,013
6	retirement planning	4	financial planning	62,629	0,005	0,01
4	investments	4	financial planning	52,141	0,004	0,008
4	personal financial	4	financial planning	4,587	0,004	0,007
	management					
	behavior					
4	savings	4	financial planning	20,559	0,004	0,008
4	systematic review	4	financial planning	62,202	0,004	0,008
4	undergraduates	4	financial planning	4,773	0,003	0,004
3	australia	4	financial planning	10,378	0,004	0,004
3	financial decision-	4	financial planning	9,113	0,004	0,004
	making					
3	generation z	4	financial planning	18,445	0,004	0,005
3	meta-analysis	4	financial planning	27,131	0,004	0,005
132	financial literacy	5	financial literacy	562,493	0,005	0,116
23	financial education	5	financial literacy	526,73	0,006	0,028
20	university students	5	financial literacy	281,217	0,005	0,023
15	materialism	5	financial literacy	135,088	0,005	0,014
10	fintech	5	financial literacy	94,287	0,004	0,012
8	digital financial	5	financial literacy	235,323	0,005	0,014
	literacy					
7	youth	5	financial literacy	145,143	0,005	0,012
6	compulsive buying	5	financial literacy	3,056	0,004	0,006

5	covid-19 pandemic	5	financial literacy	24,556	0,004	0,005
5	decision-making	5	financial literacy	102,36	0,004	0,005
5	financial inclusion	5	financial literacy	56,66	0,005	0,01
5	higher education	5	financial literacy	65,078	0,004	0,008
4	attitude	5	financial literacy	53,542	0,004	0,006
4	cryptocurrency	5	financial literacy	14,377	0,004	0,004
4	digital finance	5	financial literacy	78,339	0,005	0,01
4	digital financial inclusion	5	financial literacy	18,279	0,004	0,006
4	digital literacy	5	financial literacy	0	0,004	0,004
4	lifestyle	5	financial literacy	0	0,003	0,003
4	structural equation modeling	5	financial literacy	0,96	0,004	0,005
3	adolescents	5	financial literacy	3,305	0,004	0,003
3	awareness	5	financial literacy	5,073	0,004	0,004
3	bibliometrics	5	financial literacy	4,164	0,004	0,005
3	case study	5	financial literacy	0	0,003	0,004
3	china	5	financial literacy	4,079	0,004	0,005
3	financial skills	5	financial literacy	10,38	0,004	0,005
3	financial technology	5	financial literacy	57,872	0,005	0,007
5	credit cards	6	credit cards	44,499	0,005	0,006
5	debt	6	credit cards	15,395	0,004	0,006
3	attitudes	6	credit cards	6,022	0,004	0,004
3	indebtedness	6	credit cards	2,952	0,004	0,003
12	self-control	7	self-control	71,849	0,004	0,016
7	saving behavior	7	self-control	53,735	0,004	0,011
5	saudi arabia	7	self-control	7,147	0,004	0,008
4	social influence	7	self-control	1,761	0,003	0,005
4	peer influence	7	self-control	4,956	0,004	0,006
3	impulsivity	7	self-control	10,332	0,004	0,004
3	investment awareness	7	self-control	3,974	0,003	0,006
4	money management	8	money management	6,466	0,004	0,005
3	intention	8	money management	0,393	0,004	0,004

7. Melléklet táblázat: A Kulcsszavak klaszterezése

Cluster	CallonCentrality	CallonDensity	RankCentrality	RankDensity	ClusterFrequency
college students	0,14	27,667	4	1	30
financial behavior	1,617	29,34	7	2	330
saving	0,048	31,349	2	4	19
financial planning	0,501	39,662	6	8	69
financial literacy	1,623	30,364	8	3	290
credit cards	0,117	33,778	3	5	16
self-control	0,277	34,138	5	6	38
money management	0	37,5	1	7	7

8. Melléklet táblázat: A faktor analízis

word	Dim1	Dim2	cluster
financial literacy	-0,05	-0,31	1
financial behavior	0,39	0,37	1
financial well-being	0,41	0,77	1
financial knowledge	0,80	-0,09	1
financial education	-1,13	-0,46	1
university students	0,12	0,12	1
financial behaviour	0,64	-0,33	1
gender	-0,59	0,52	1
financial attitude	1,06	-0,65	2
materialism	-0,33	-0,04	1
financial management	0,17	0,38	1
financial socialization	0,66	1,60	1
young adults	-0,62	0,86	1
self-control	0,61	-2,99	2
financial satisfaction	0,17	0,52	1
college students	0,20	0,40	1
financial planning	-2,29	-0,22	3
fintech	-0,19	-0,38	1
students	0,19	1,26	1
financial attitudes	0,62	0,67	1
covid-19	0,39	0,56	1
digital financial literacy	-1,35	0,35	1
systematic literature review	-0,97	0,32	1
financial self-efficacy	0,96	0,21	1
malaysia	0,42	0,73	1
money attitude	0,15	0,24	1
personal finance	-2,51	0,36	3
saving	0,29	-0,43	1
saving behavior	0,18	-2,96	2
well-being	0,51	1,46	1
youth	-1,69	0,58	1
bibliometric analysis	-4,84	-0,10	3

compulsive buying	-0,25	-0,14	1
finance	0,50	1,73	1
financial behaviors	0,52	2,04	1
parents	0,52	1,15	1
retirement planning	-4,03	0,11	3
spending	0,33	-0,04	1
theory of planned behaviour	0,58	-1,99	2
covid-19 pandemic	0,30	-0,06	1
credit cards	-0,23	0,67	1
debt	0,19	0,75	1
decision-making	-0,57	-0,24	1
financial inclusion	-2,32	0,01	3
higher education	0,13	0,29	1
locus of control	0,96	0,36	1
saudi arabia	0,48	-3,84	2
social influence	0,26	-1,48	2
attitude	-0,63	-0,59	1
cryptocurrency	0,21	-0,74	1
digital finance	-2,91	0,19	3
digital financial inclusion	-0,31	-0,19	1
digital literacy	-0,13	0,03	1
emerging adulthood	0,90	2,84	1
financial awareness	0,21	-0,48	1
financial capability	0,96	-1,74	2
financial socialisation	0,45	-1,44	2
financial stress	1,03	0,75	1
gender differences	0,46	1,20	1
india	0,85	1,72	1
investments	-3,91	-0,22	3
lifestyle	0,05	-0,26	1
money management	0,11	0,34	1
peer influence	0,75	-3,72	2
personal financial management behavior	-3,46	-0,15	3
saving behaviour	0,95	-3,40	2
savings	-3,60	-0,40	3
self-efficacy	0,32	-0,34	1
spending behavior	0,42	-0,02	1
structural equation modeling	-0,53	-0,13	1
systematic review	-3,93	-0,29	3
undergraduates	0,19	-0,05	1

II. Tartalomelemzés kódrendszere

Főkód	Alkód	Megnevezés	Értelmezése	Példa
K1	Pénzügyi tudás			
	K1/1	<i>Alapfogalmak ismerete</i>	A válaszadó ismer és jól használ pénzügyi alapfogalmakat.	Ismeri az infláció vagy a tőzsde vagy az UL befektetések fogalmát.
	K1/2	<i>Információ / ismeret</i>	A válaszadó valamilyen új pénzügyeit érintő ismerettel gazdagodott.	Hallott a roma ösztöndíj lehetőségről, kitapasztalta költségeit, ismer "kiskapukat"
	K1/3	<i>Digitális pénzügyi tudás</i>	A vállalkozó rendelkezik digitális pénzügyi ismerettel, esetleg FinTech ismerettel.	A válaszadó ismeri/alkalmazza a mobilbank lehetőségeit
	K1/4	<i>Tudás és gyakorlat közötti eltérés</i>	A válaszadó hallott a pénzügyi fogalomról, de nem alkalmazza. Vagy ellentmondás látszik a tudás és a viselkedés között.	A válaszadó hallott a tőzsdéről, azonban ezt nem alkalmazza a gyakorlatban.
K2	Pénzügyi attitűd			
	K2/1	<i>Pénzügyi szorongás / pesszimizmus</i>	Valamilyen pénzügyekkel kapcsolatos témától óckodik, kellemetlenül érinti.	A válaszadó ismeretlen telefonon kellemetlennek érzi, hogy belépjen internetbankjába, nem érzi kellemesnek, hogy ki kell fizetni az új mobilját
	K2/2	<i>Pénzügyi biztonságérzet / optimizmus</i>	Valamilyen pénzügyekkel kapcsolatos téma kellemesen érinti, biztos pontot jelent számára	A válaszadó szerencsésnek érezte magát, hogy szerencsére rendszeresen tud megtakarítani, vagy hogy szerencsére kap szülői segítséget.
	K2/3	<i>Megtakarítási hajlandóság</i>	A válaszadóban megvan a hajlandóság arra, hogy havi jövedelméből megtakarítson.	A válaszadó próbálja/gondolkodik azon, hogy befektesse szabad pénzeszközét
	K2/4	<i>Érdeklődés a pénzügyi témák iránt</i>	A válaszadó érdeklődő a pénzügyi témákkal kapcsolatban, mindig törekszik, hogy tudását növelje.	Válaszadó tisztában van azzal, hogy mibe érdemes befektetni. Érdeklődik a bankhitelek és az adókedvezmények iránt.
K3	Pénzügyi viselkedés			
	K3/1	<i>Költségek tervezése</i>	A válaszadó költségeit megtervezi, gyakorlatban ezt alkalmazza.	A válaszadó fejben összeállítja a havi költségvetési tervét.
	K3/2	<i>Megtakarítási szokások</i>	A válaszadó szabad pénzeszközeit megtakarítja a hétköznapiakban.	A válaszadó minden hónapban megtakarít, próbál többet megtakarítani, ha váratlan esemény éri.
	K3/3	<i>Tudatos vásárlás</i>	A válaszadó tudatosan végzi a bevásárlásait, költségeit megpróbálja csökkenteni.	Például a válaszadó több barátjával közösen fizet elő egy szolgáltatásra, így ez kevesebb költséget ölel fel.
	K3/4	<i>Impulzív vásárlás</i>	A válaszadó esetében előfordul, hogy meggondolatlanul költ.	A válaszadó nyaralás alkalmával nem szűkösködik, ami megtetszik neki, azt megveszi.

Főkód	Alkód	Megnevezés	Értelmezése	Példa
K4		Pénzügyi szocializáció		
	K4/1	<i>Szülői minta</i>	A válaszadó a szüleitől hallott, tanult, elsajátított mintát vagy éppen az ellenkezőjét követi. Vagy más véleményt képvisel.	Például a válaszadó szüleitől tanulta meg, hogyan kell spórolni vagy hallja, hogy szüleinél sűrűn szóba kerül a termékek magas ára.
	K4/2	<i>Iskolai oktatás</i>	A válaszadó iskolai oktatás formájában szocializálódott, iskolai előadások során figyelt meg mintázatokat. Vagy éppen más véleményt képvisel.	Például a válaszadó pénzügyi tanulmányokat folytat, így a pénzügyi fogalmakat innen sajátította el.
	K4/3	<i>Társadalmi normák</i>	A válaszadó a társadalomban előforduló mintákat vette át saját életébe, vagy pont más véleményt képvisel.	Például a válaszadó társadalmilag előforduló mintaként gondolja a lakáshitel igénylését vagy éppen szélsőség alakul ki köztük a pénzügy oktatása kapcsán.
	K4/4	<i>Kortárshatás</i>	A válaszadó a körülötte lévő emberektől vesz át mintázatot, ellenmintázatot vagy éppen más véleményt képvisel.	Például a válaszadó szerint probléma, hogy az emberek, akikkel kapcsolatba került alapvető pénzügyi fogalmakkal sincsennek tisztában.
K5		Pénzügyi függetlenség		
	K5/1	<i>Szülöktől való függés</i>	A válaszadó pénzügyileg függ szüleihez, nem tud önállóan a lábára állni.	Például a válaszadó rendszeresen kap szüleitől pénzügyi támogatást, vagy rendszeresen kap szüleitől ételmezt.
	K5/2	<i>Saját bevétel</i>	A válaszadó saját bevétele (például munkabér vagy ösztöndíj.)	Például a válaszadó kap ösztöndíjat, munkabért, de lehet ez a kereset még nem elegendő a függetlenséghez.
	K5/3	<i>Megélhetési kihívások</i>	A válaszadónak pénzügyi akadályta támadt, rendszeresen megjelenik az életében egy olyan pénzügyi tétel melynek kifizetése problémát jelent számára.	Például a válaszadónak kihívást jelent a havi bérleti díj befizetése.
	K5/4	<i>Hosszútávú célok</i>	A válaszadó rendelkezik hosszabb távú pénzügyi célokkal, vagy a pénzügyi függetlenséget tűzte ki célul.	Például a válaszadó rendszeresen takarít meg hosszútávra.

III. NVIVO outputok, szerkesztve

Kód/Válaszadó	1	2	3	4	5	6	7	8
K1 Pénzügyi Tudás	9	5	15	4	7	5	5	7
<i>K11 Alapfogalmak ismerete</i>	3	3	7	0	4	1	0	0
<i>K12 Információ ismeret</i>	3	0	3	3	1	2	1	5
<i>K13 Digitális pénzügyi tudás</i>	1	0	0	0	0	0	0	1
<i>K14 Tudás és gyakorlat közötti eltérés</i>	2	2	5	1	2	2	4	1
K2 Pénzügyi attitűd	16	12	17	10	13	11	16	24
<i>K21 Pénzügyi szorongás pesszimizmus</i>	7	10	13	6	7	4	6	12
<i>K22 Pénzügyi biztonságérzet optimizmus</i>	2	2	1	3	3	3	5	8
<i>K23 Megtakarítási hajlandóság</i>	2	0	1	0	1	1	1	1
<i>K24 Érdeklődés a pénzügyi témák iránt</i>	5	0	2	1	2	3	4	3
K3 Pénzügyi viselkedés	16	11	19	14	12	18	8	13
<i>K31 Költségek tervezése</i>	6	1	5	1	4	4	4	5
<i>K32 Megtakarítási szokások</i>	7	4	7	8	3	5	1	4
<i>K33 Tudatos vásárlás</i>	1	0	3	1	3	6	1	2
<i>K34 Impulzív vásárlás</i>	2	6	4	4	2	3	2	2
K4 Pénzügyi szocializáció	10	9	10	10	12	6	6	6
<i>K41 Szülői minta</i>	3	4	6	8	3	3	4	3
<i>K42 Iskolai oktatás</i>	1	0	0	1	2	1	0	1
<i>K43 Társadalmi normák</i>	2	3	1	0	2	1	0	2
<i>K44 Kortárshatás</i>	4	2	3	1	5	1	2	0
K5 Pénzügyi függetlenség	12	10	20	12	9	17	17	13
<i>K51 Szülőktől való függés</i>	5	1	3	5	1	6	8	1
<i>K52 Saját bevétel</i>	4	3	5	1	2	5	0	3
<i>K53 Megélhetési kihívások</i>	1	3	5	3	3	2	6	5
<i>K54 Hosszútávú célok</i>	2	3	7	3	3	4	3	4

	férfi	nő
K1 Pénzügyi Tudás	43	14
<i>K11 Alapfogalmak ismerete</i>	15	3
<i>K12 Információ ismeret</i>	14	4
<i>K13 Digitális pénzügyi tudás</i>	2	0
<i>K14 Tudás és gyakorlat közötti eltérés</i>	12	7
K2 Pénzügyi attitűd	81	38
<i>K21 Pénzügyi szorongás pesszimizmus</i>	43	22
<i>K22 Pénzügyi biztonságérzet optimizmus</i>	17	10
<i>K23 Megtakarítási hajlandóság</i>	6	1
<i>K24 Érdeklődés a pénzügyi témák iránt</i>	15	5
K3 Pénzügyi viselkedés	78	33
<i>K31 Költségek tervezése</i>	24	6
<i>K32 Megtakarítási szokások</i>	26	13
<i>K33 Tudatos vásárlás</i>	15	2
<i>K34 Impulzív vásárlás</i>	13	12
K4 Pénzügyi szocializáció	44	25
<i>K41 Szülői minta</i>	18	16
<i>K42 Iskolai oktatás</i>	5	1
<i>K43 Társadalmi normák</i>	8	3
<i>K44 Kortárshatás</i>	13	5
K5 Pénzügyi függetlenség	71	39
<i>K51 Szülőktől való függés</i>	16	14
<i>K52 Saját bevétel</i>	19	4
<i>K53 Megélhetési kihívások</i>	16	12
<i>K54 Hosszútávú célok</i>	20	9

	Gazdaságtudomány	Átmeneti	Nem gazdaságtudomány
K1 Pénzügyi Tudás	29	11	17
<i>K11 Alapfogalmak ismerete</i>	13	4	1
<i>K12 Információ ismeret</i>	6	4	8
<i>K13 Digitális pénzügyi tudás</i>	1	0	1
<i>K14 Tudás és gyakorlat közötti eltérés</i>	9	3	7
K2 Pénzügyi attitűd	45	23	51
<i>K21 Pénzügyi szorongás pesszimizmus</i>	30	13	22
<i>K22 Pénzügyi biztonságérzet optimizmus</i>	5	6	16
<i>K23 Megtakarítási hajlandóság</i>	3	1	3
<i>K24 Érdeklődés a pénzügyi témák iránt</i>	7	3	10
K3 Pénzügyi viselkedés	46	26	39
<i>K31 Költségek tervezése</i>	12	5	13
<i>K32 Megtakarítási szokások</i>	18	11	10
<i>K33 Tudatos vásárlás</i>	4	4	9
<i>K34 Impulzív vásárlás</i>	12	6	7
K4 Pénzügyi szocializáció	29	22	18
<i>K41 Szülői minta</i>	13	11	10
<i>K42 Iskolai oktatás</i>	1	3	2
<i>K43 Társadalmi normák</i>	6	2	3
<i>K44 Kortárshatás</i>	9	6	3
K5 Pénzügyi függetlenség	42	21	47
<i>K51 Szülőktől való függés</i>	9	6	15
<i>K52 Saját bevétel</i>	12	3	8
<i>K53 Megélhetési kihívások</i>	9	6	13
<i>K54 Hosszútávú célok</i>	12	6	11

Word	Length	Count	Weighted Percentage (%)
pénzügyi	8	74	0,41
kiadás	6	39	0,22
venni	5	31	0,17
pénzt	5	28	0,16
családi	7	24	0,13
függetlenség	12	24	0,13
problémát	9	22	0,12
saját	5	20	0,11
forint	6	19	0,11
pénzügyileg	11	19	0,11
otthon	6	18	0,10
váratlan	8	18	0,10
probléma	8	17	0,10
félretenni	10	16	0,09
támogatás	9	16	0,09
összeget	8	16	0,09
ösztöndíj	9	16	0,09
diákhitel	9	15	0,08
tervezni	8	15	0,08
függetlenek	11	14	0,08

IV. Melléklet: Kvantitatív kérdőív változóinak részletezése

Kérdés	Változó neve, (rövid értelmezése)	Válaszlehetőségek	Válaszlehetőségek kódolása	N=	Mérési skála
2. Kérdés	Bev_Szuloi_tam (Ebben a változóban tárolom a szülői támogatás összegét)	a) Nem szeretném megadni	0 = Nem szeretném megadni	218	Ordinális skála
	Bev_osztondij (Ebben a változóban tárolom az ösztöndíjból származó összeget)	b) 0 Ft	1 = 0 Ft		
	Bev_n_munkaber (Ebben a változóban tárolom a munkabérből származó nettó összeget)	c) 1 – 60 000 Ft	2 = 0 - 60.000 Ft		
	bev_DiakH (Ebben a változóban tárolom a diákhitelből származó jövedelmet)	d) 60 001 – 120 000 Ft	3 = 60.001 - 120.000 Ft		
	bev_egyeb (Ebben a változóban tárolom az egyéb bevételt)	e) 120 001 – 180 000 Ft	4 = 120.001 - 180.000 Ft		
		f) 180 001 – 240 000 Ft	5 = 180.001 - 240.000 Ft		
		g) 240 000 Ft felett	6 = 240.000 Ft felett		
3. Kérdés	Rang_Élelmiszernapibevásárlás (Élelmiszer-napi bevásárlás helye a rangsorban)	1-10 terjedő rangsor, melybe a válaszadóknak jelölniük kellett mennyit költenek adott termékkora. 1 = amire a legtöbbet költ, 10 = amire a legkevesebbet költ.	1 = amire a legtöbbet költ, 10 = amire a legkevesebbet költ.	218	Ordinális skála
	Rang_Éttermekkávézógyorséttermek (Éttermek, kávézók, gyorséttermek helye a rangsorban)				
	Rang_Szórakozás (Szórakozás (buli, koncert, mozi stb.) helye a rangsorban)				
	Rang_Ruházatdivat (Ruházat, divat hely a rangsorban)				
	Rang_Lakhatás (Lakhatás (Albérleti díj, rezsi, kollégiumi díj) helye a rangsorban)				
	Rang_Szépségápolás (Szépségápolás, kozmetikumok helye a rangsorban)				
	Rang_SportEgészség (Sport, edzőterem, egészség helye a rangsorban)				
	Rang_Oktatás (Oktatási kiadványok (tankönyv, online kurzus stb.) helye a rangsorban)				
	Rang_Alkohol (Alkoholos termékek helye a rangsorban)				
Rang_Cigaretta (Cigaretta, dohánytermékek helye a rangsorban)					

Kérdés	Változó neve, (rövid értelmezése)	Válaszlehetőségek	Válaszlehetőségek kódolása	N=	Mérési skála
4. kérdés	Lik_kiadas_papiron_excelben_vez (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy kiadásait vezeti papíron vagy excelben)	7 fokozatú Likert-skála, ahol 1 = teljes mértékben jellemző rám, 7 = egyáltalán nem jellemző rám.	7 fokozatú Likert-skála, ahol 1 = teljes mértékben jellemző rám, 7 = egyáltalán nem jellemző rám.	218	Intervallum skála
	Lik_kiadast_kov_osszeh (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy a kiadásait elemzi, előző időszakokkal összehasonlítja)				
	Lik_fejben_megt (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy fejben megtervezi a kiadásait)				
	Lik_ism_haszn_MentalA (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy ismeri és használja a Mentális könyvelést)				
	Lik_kiad_MobilBank (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy kiadásait mobilalkalmazásban követi)				
	Link_nem_i_haszn_MentalA (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy különböző virtuális számlákon helyezi el a kiadásait fejben) → Használja a mentális könyvelést csak nem ismeri				
5. K	Nagy_kiadas_osszege (A válaszadó részére mekkora összeg számítana nagy összegű kiadásnak)	Számként bekért adat (0 jelentette a nem szeretné megadni kategóriát, ezek NULL értékre lettek cserélve)		199	Arány-skála
6. Kérdés	MO_megtakarítás (A nagy kiadást a saját megtakarításából oldaná meg)	a) Jelenlegi megtakarításomból/tartalékomból fizetném ki b) Kölcsönkérnék családtól (szülőktől/rokonoktól) c) Kölcsönkérnék barátoktól d) Igénybe venném a Diákhitelt e) Igénybe vennék más banki kölcsönt/gyorshitelt f) Egy ideig nem fizetnék be más kiadásokat (pl. halasztanám az albérlet, a számlák vagy a tanulmányi díj kifizetését), hogy fedezzem ezt az összeget. g) Azonnal keresnék egy alkalmi munkát hogy fedezzem a kiadást. h) egyéb (nyílt kérdés)	A válaszlehetőségek külön változóba kerültek. Amennyiben a válaszadó bejelölte 1-es értéket kapott, amennyiben nem 0-ást. (több is jelölhető volt)	218	Nominális skála
	MO_kolcs_csaladtol (A nagy kiadás megoldására szülőktől kérne kölcsön)				
	MO_kolcs_barat (A nagy kiadás megoldására baráttól kérne kölcsön)				
	MO_DH_igeny (A nagy kiadás megoldására igénybe venné a diákhitelt)				
	MO_hitel_gyorsk (A nagy kiadás megoldására igénybe venne más hitelt vagy gyorskölcsönt)				
	MO_mas_halasztasa (A nagy kiadás megoldása miatt más kötelezettségét halasztaná)				
	MO_alkalmi_munka (A nagy kiadás megoldása érdekében alkalmi munkát vállalna.)				
	MOE_egyeb (Egyéb válaszok – 3 változóban)				

Kérdés	Változó neve, (rövid értelmezése)	Válaszlehetőségek	Válaszlehetőségek kódolása	N=	Mérési skála
7. Kérdés	Lik_rendsz_megt (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy rendszeresen megtakarít havi jövedelméből, akár kis összeget is.)	7 fokozatú Likert-Skála	1 = teljes mértékben jellemző rám, 7 = egyáltalán nem jellemző rám.	218	Intervallum skála
	Lik_lemond_sporolasert (Mennyire jellemző, hogy lemond a szórakozásról, annak érdekében, hogy tudjon megtakarítani többet)				
	Lik_ink_sporol_hovegi_koltes_h (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy amennyiben marad pénze a hónap végén azt inkább megtakarítsa, mintsem, hogy elköltse)				
	Lik_celzottan_megt (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy célzottan megtakarít)				
	Lik_szulokhoz_has_megt (Mennyire jellemző a hallgatókra, hogy szülőkhöz hasonló módon megtakarítanak)				
	Lik_megt_varatlan_e (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy váratlan helyzetekre tart megtakarítást)				
	Lik_diakhitel_varatlankiad (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy diákhitelt vesz igénybe váraltan kiadásra)				
	Lik_napi_szuks_kolt (Mennyire jellemző a válaszadóra, hogy ritkán gondolkozik hosszútávú megtakarításban, csak napi szükségletekre költ)				
8. K	Megt_hany_honap (Jelenlegi megtakarításából, hány hónapig tudná fenntartani a jelenlegi életszínvonalát)	Számként bekért adat (0 jelentette a nem szeretné megadni kategóriát, ezek NULL értékre lettek cserélve)		182	Arány-skála
9. Kérdés	Pui_fugg (A válaszadó melyik pénzügyi függetlenséget leíró iránnyal tud leginkább azonosulni.)	a) Képes vagyok saját forrásból (pl: ösztöndíj, diákmunka) fenntartani életmódom és fedezni tanulmányi költségeim. = 1 b) Képes vagyok anyagilag fenntartani magam anélkül, hogy másokra támaszkodna, pénzügyi döntéseimben önálló vagyok. = 2 c) Azon felül, hogy saját forrásból fenn tudom tartani életszínvonalam, havi bevételemből bőségesen tudok megtakarítani. = 3 d) Képes vagyok saját forrásból fenntartani magam, valamint rendelkezem saját ingatlannal. = 4 e) Fent tudom tartani életstílusom anélkül, hogy jövedelemszerzési célból dolgoznom kellene. = 5		218	Nominális skála

Kérdés	Változó neve, (rövid értelmezése)	Válaszlehetőségek	Válaszlehetőségek kódolása	N=	Mérési skála
10.K	Kor (Válaszadó életkora)	Számként bekért adat		218	Arány-skála
11.K	Nem (Válaszadó neme)	a) Férfi b) Nő c) Nem szeretném megadni	Férfi = 1 Nő = 2	218	Nominális skála
12. Kérdés	Lakhely (A válaszadó lakhely típusának megnevezése)	a) Albérletben élő b) Szülőkkel élő c) Kollégiumban élő d) Saját lakásban élő e) Magánkollégiumban/ Diákhotelben élő f) egyéb	Albérletben élő = 1 Szülőkkel élő = 2 Kollégiumban élő = 3 Saját lakásban élő = 4 Magánkollégiumban/ Diákhotelben élő = 5 egyéb = 6	218	Nominális skála
13. Kérdés	Képzési szint (A válaszadó képzési szintje)	a) Felsőoktatási szakképzés (FOSZK) b) Alapképzés (BA/BSC) c) Mesterképzés (MA/MSC) d) Osztatlan képzés e) PhD f) egyéb (Ebben szakirányú továbbképzéses válaszok érkeztek)	Felsőoktatási szakképzés (FOSZK) = 1 Alapképzés (BA/BSC) = 2 Mesterképzés (MA/MSC) = 3 Osztatlan képzés = 4 PhD = 5 Szakirányú továbbképzés = 6	218	Ordinális skála
14. Kérdés	Munkarend (Válaszadó képzésének munkarendje)	a) Nappali tagozat b) Esti tagozat c) Levelező tagozat d) Távoktatás	Nappali tagozat = 1 Levelező tagozat = 2 Távoktatás = 3	218	Nominális skála